

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงสภาวะหนี้สิน กระบวนการเข้าสู่การเป็นหนี้สิน เงื่อนไข ปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สิน และแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินทั้งที่ผ่านมาในอนาคตเป็นอย่างไร โดยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีเสวนาเพื่อวิเคราะห์ชุมชน การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์บุคคลอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการจดบันทึกต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการนำเสนอผลการวิจัยเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน
- ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของชุมชน
- ตอนที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้
- ตอนที่ 4 แนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

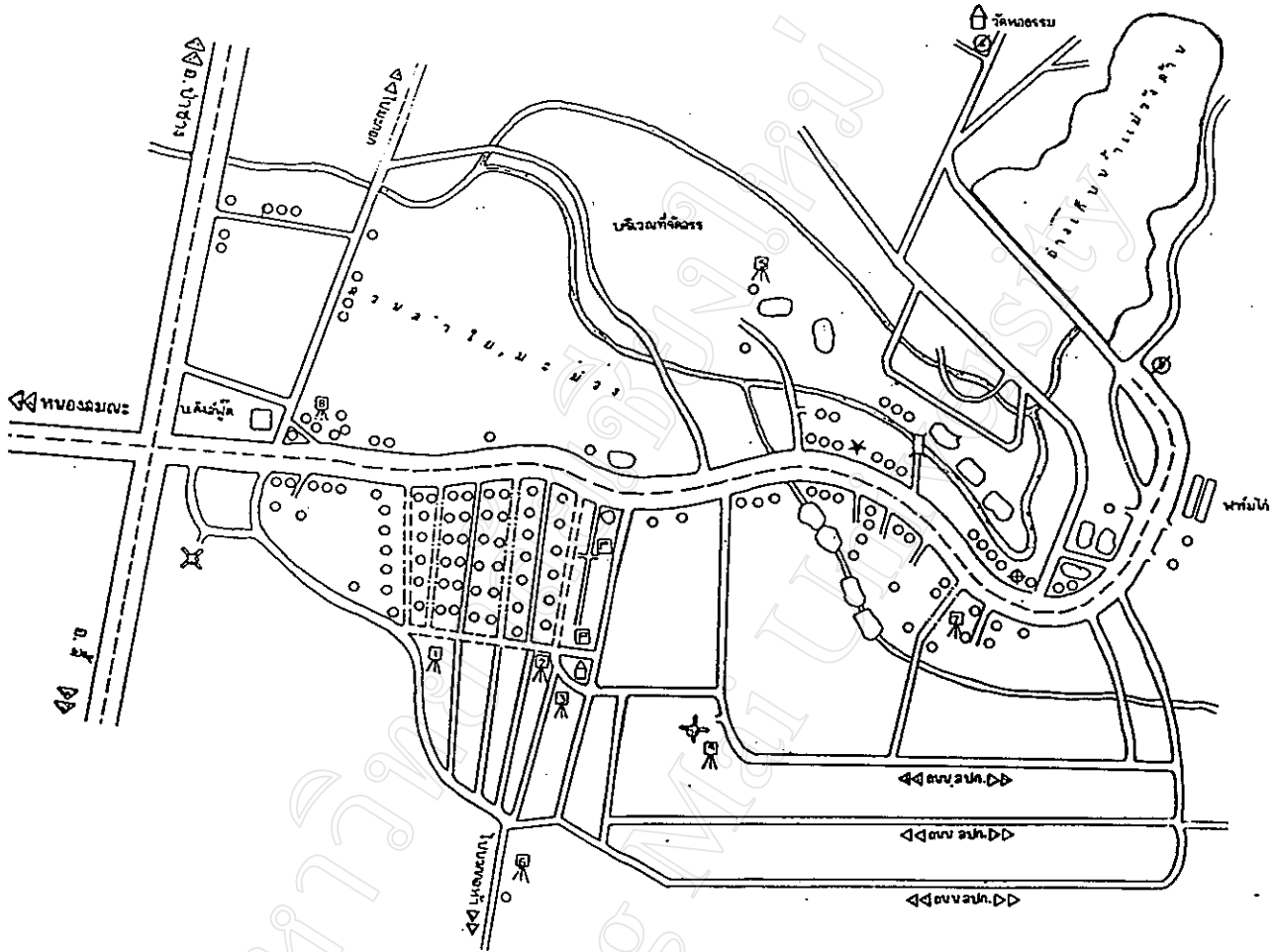
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน

1.1 ที่ตั้ง

บ้านโป่งรุ หมู่ 5 ตำบลนครเจดีย์ ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอป่าซางไปทางถนนป่าซาง – ถึงประมาณ 15 กิโลเมตร หมู่บ้านตั้งอยู่บนพื้นราบมีสภาพแห้งแล้ง ลักษณะของดินเป็นดินปนทราย บริเวณข้างๆ หมู่บ้านจะเป็นเขตป่าสงวน (ป่าเสื่อมโทรม) ส่วนใหญ่ถูกบุกรุกจับจองโดยบุคคลภายนอก การตั้งบ้านเรือนแบ่งเป็น 3 หย่อมบ้าน คือ บ้านโป่งรุ บ้านเด่น ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดิมก่อตั้งมานาน มีจำนวนประชากร 101 ครัวเรือน และบ้านจัคสรร เป็นหมู่บ้านก่อตั้งใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2526 เป็นหมู่บ้านในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน มีจำนวนประชากร 120 ครัวเรือน

ทิศเหนือ	ติดกับหมู่บ้านนครเจดีย์ ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง
ทิศใต้	ติดกับหมู่บ้านบวกกอห้า ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง
ทิศตะวันออก	ติดกับหมู่บ้านปางกอดัน ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง
ทิศตะวันตก	ติดกับหมู่บ้านแม่อาว ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง

แผนที่ผังเขป บ้านโป่งรุ หมู่ที่ 5 ต. นครเจ็ดชัย อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

สัญลักษณ์ประกอบ

* ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน	----- ถนน รพช.
o บ้านเรือน	===== ถนน คสม. อบต. ปี 2539 ซอย 2
∅ หน่วยพิทักษ์ป่า	===== ถนน คสม. อบต. ปี 2540 ซอย 4
== ลำน้ำ	===== ถนน คสม. อบต. ปี 2539
== สะพาน	⊕ ดึงเก็บน้ำ รพช. ขนาด 20 ม ³
⊕ วัดโป่งรุ	o บ่อเกษตร ปี 2538
▣ โรงเรียน	== ถนนกรมโยธา
✕ สุสาน	o อ่างเก็บน้ำภายในหมู่บ้าน
⊙ ทางกั้นน้ำ	

แผนที่ที่ 1 แผนที่บ้านโป่งรุ

1.2 ข้อมูลด้านประชากร

หมู่บ้านโป่งรุปัจจุบันมีจำนวน 221 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 860 คน ชาย 438 คน และหญิง 422 คน ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18-50 ปี ซึ่งอยู่ในวัยทำงาน ทำให้มีประชากรที่อยู่ในภาวะเลี้ยงดูไม่มากนัก ประชาชนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธทั้งหมู่บ้าน มีวัด 1 แห่ง และพระภิกษุ 1 รูป

1.3 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยมีผู้ให้ข้อมูลคือ พัฒนาการ เจ้าหน้าที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรรมการหมู่บ้าน กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ เจ้าอาวาสวัดโป่งรุ ผู้อาวุโส บัณฑิตอาสาจากกองทุนหมู่บ้าน และสมาชิกกลุ่มเยาวชน และข้อมูลบางส่วนจากการศึกษาของ ภาสกร (2537) และทองสุข (2544)

บ้านโป่งรุมีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยตั้งหมู่บ้านปี พ.ศ. 2482 หรือเมื่อประมาณ 63 ปีมาแล้ว โดยชาวบ้านกลุ่มแรกที่เข้ามาทำมาหากินในหมู่บ้านนี้มาจากตำบลเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และหมู่บ้านใกล้เคียงจากเขตอำเภอป่าซาง ซึ่งกลุ่มคนที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านได้แก่ ครอบครัวของ นายทร มาจากเชียงแสน นายจันทร์ มาจากบ้านน้ำดิบ นายแก้ว มาจากบ้านแม่แรง และนายธรรม มาจากบ้านป่าบุก ระยะเวลาเข้ามาตั้งห้างนา เพื่อเป็นที่พักสำหรับทำนาทำไร่ ต่อมาก็อพยพครอบครัวมาอยู่อย่างถาวร คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านเล่าให้ฟังว่า แต่เดิมนั้นที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบันมีสภาพเป็นป่าทึบ มีสัตว์ป่าต่างๆ มากมาย และบริเวณใกล้ๆ กับหมู่บ้านจะมีแหล่งดินเค็ม ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ดินโป่ง ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านทุ่งโป่ง แต่ต่อมาชาวบ้านก็พูดกันว่า บ้านทุ่งโป่งนั้นมีอยู่หลายที่ ประกอบกับการที่สัตว์ป่าพวกควายป่า วัวกระทิง จะลงมากินดินโป่ง ดังกล่าวจนมีลักษณะเป็นรู ชาวบ้านจึงได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น บ้านโป่งรุ มาจนถึงปัจจุบัน

จากการขยายตัวของครัวเรือนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ และสัตว์ป่าค่อยๆ หดหายไป กลายเป็นป่าเสื่อมโทรมเนื่องจากสัมปทานไม้หมอนรถไฟ โรงบ่มใบยา และการเผาถ่านของชาวบ้านที่ทำให้มีการตัดไม้มากขึ้น ต่อมาในปี 2525 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้เข้ามาจัดสรรพื้นที่ข้างๆ หมู่บ้านประมาณ 1,265 ไร่ เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเป็นที่ทำกินของประชาชนในเขตอำเภอป่าซาง และอำเภอใกล้เคียง ในการนี้มีชาวบ้านจากหลายทิศหลายทางเข้ามาตั้งหลักแหล่งในเขตปฏิรูปที่ดินต่างก็มีวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองแตกต่างกันไปกลายเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่สุดในตำบล

ส่วนในเขตบ้านจัดสรรหรือบ้านในเขตปฏิรูปซึ่งมีผู้นอพยพแยกย้ายมาจากหลายถิ่นฐาน มีขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตที่ทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การประกอบอาชีพที่มีข้อจำกัดเนื่องจากกฎเกณฑ์ของ ส.ป.ก. ให้ชาวบ้านที่อยู่อาศัยปลูกบ้านรวมกัน และมีที่ทำกินเป็นที่สวน โดยทุกครอบครัวในเขตปฏิรูปจะทำสวนมะม่วงในเขตที่จัดสรรให้ และในขณะที่เดียวกันระหว่างรอให้มะม่วงที่ปลูกเจริญเติบโต บางครอบครัวในเขตพื้นที่ว่างก็จะปลูกไม้ล้มลุกพวกแตง ซึ่งมีนายทุนจากภายนอกให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และเงินทุนในการลงทุน ส่วนชาวบ้านจะเป็นแรงงาน บางครอบครัวก็จะประกอบอาชีพเดิมตามที่ตนถนัดมาจากพื้นเพเดิมของตน เช่น เลี้ยงวัว ตัดเย็บเสื้อผ้า ไร่พริกขี้หนู หางของป่า และรับจ้าง ซึ่งชาวบ้านสตรีส่วนใหญ่จะไปรับจ้างทำงานในโรงงานคิงส์ฟู้ด ที่เข้ามาตั้งโรงงานในหมู่บ้านในปี 2532 เพื่อทำการอบผลผลิตทางการเกษตร ส่วนแรงงานชายก็จะออกไปรับจ้างโดยทั่วๆ ไปนอกหมู่บ้าน

ในเขตชุมชนบ้านโป่งรุ ในระยะหกปีแรก ประมาณปี 2482 มีคนเข้ามาอาศัยอยู่เพียง 4 ครอบครัวที่เข้ามาบุกเบิกพื้นที่ทำกิน เป็นการทำนาเพื่อให้มีข้าวไว้กินเพียงอย่างเดียว โดยอาศัยแหล่งน้ำที่มีน้ำเพียงพอ และเหลือเฟือจากลำห้วยที่เกิดตามธรรมชาติไหลเลียบหมู่บ้านที่เรียกว่า ห้วยแม่วังสำน นอกจากทำนาก็ปลูกพืชสวนครัวเล็กน้อย เพื่อใช้ในการประกอบอาหาร เนื่องจากพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีพืชพรรณและสัตว์ป่ามากมายใช้ในการบริโภคอย่างไม่ขาดแคลน แต่ละครอบครัวจะปลูกบ้านด้วยไม้สักหลังใหญ่โตเพราะว่าไม้หาง่าย แต่หลังจะทำยุ่งฉางเพื่อเก็บข้าวไว้กิน หลังจากทำนามีข้าวเก็บแล้ว อาชีพหลักคือ การหาของป่าไปขายในเมือง ของป่าที่นำไปขายประจำคือ ใบดองตึง นอกจากนั้นก็เป็พวกของป่าตามฤดูกาล เช่น หน่อไม้ เห็ด รังผึ้ง น้ำผึ้ง กล้วยไม้ ฯลฯ ส่วนสัตว์ป่าก็ตามแต่จะหาได้ เช่น เนื้อวัวกระทิง เก้ง กวาง กระต่ายป่า ไก่ป่า ฯลฯ การนำของป่าไปขาย ทำรายได้ดีแต่ไม่สม่ำเสมอ เพราะขึ้นอยู่กับช่วงของฤดูกาล ชาวบ้านกลุ่มแรกเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่เคยนำไม้มาเผาเป็นถ่านเพื่อใช้สอย เริ่มเผาถ่านเพื่อนำไปจำหน่ายควบคู่กับการหาของป่า โดยการเดินทางนำถ่านไปจำหน่ายนั้นจะเป็นผู้ใหญ่และเด็กผู้ชายช่วยกันขนของไปขายเดินไปครั้งละหลายๆ คน เพื่อเป็นเพื่อนกัน และช่วยป้องกันอันตรายจากสัตว์ป่าในระหว่างเดินทาง ส่วนผู้หญิงและเด็กเล็กก็อยู่เฝ้าบ้านคอยดูแลบ้านเรือน อาชีพเผาถ่านขายกลายเป็นอาชีพหลัก ทุกครัวเรือนที่เข้ามา ก็จะประกอบอาชีพเผาถ่าน

ต่อมาประมาณปี 2510 ชุมชนมีการขยายตัวและเจริญขึ้นอาชีพเผาถ่านของชาวบ้านก็วิวัฒนาการมาเรื่อยๆ ในด้านการจำหน่ายชาวบ้านเริ่มมีลูกค้าขาประจำในเมือง และแหล่งจำหน่ายประจำระหว่างทาง ในด้านการผลิตแต่เดิมคนรุ่นก่อนที่เผาถ่านไล่ข่งแล้วนำไปขายเอง ซึ่งขายได้ราคาดี การลงทุนก็ไม่มีเพียงแต่ลงแรงเท่านั้น ชาวบ้านหันมานิยมใช้เป็นอาชีพหลัก มีการเพิ่ม

ปริมาณในการจำหน่ายมากขึ้น เริ่มนำเทียนมาใช้ในการบรรจุทุก ต่อมาก็คือเป็นถ้อยเขียนเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นและถนนหนทางดีขึ้น ซึ่งยังคงเป็นถนนลูกรังและทางเกวียน ชาวบ้านเริ่มใช้รถจักรยานยนต์มาพ่วงรถถ้อยเขียนในการนำไปจำหน่าย ต่อมาก็เริ่มมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อในหมู่บ้าน และชาวบ้านบางส่วนก็หันมาใช้รถยนต์ในการบรรจุถ้อยเขียนไปจำหน่าย รถยนต์ที่นำมาใช้จะเป็นการซื้อรถกระบะสภาพเก่า ราคาเงินผ่อนนำมาใช้ประโยชน์ในการบรรจุทุกอย่างเดียว บางครอบครัวมีรถถึงสองคันใช้หมุนเวียนในการนำถ้อยเขียนไปจำหน่าย จากตลาดการขายถ้อยเขียนที่มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อมีเท่าไรก็จำหน่ายไม่พอ รายได้ดีมาก ตลอดจนความสะดวกในการนำผลผลิตไปจำหน่าย ทำให้ไม้ที่มีอยู่ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับประมาณปี พ.ศ. 2514 มีนายทุนมาตั้งโรงงานบ่มใบยาสูบในเขตบ้านสันห้างเสือ ซึ่งอยู่เลยเขตบ้านโป่งรูไปทางทิศเหนือ ประมาณ 3 กิโลเมตร ชาวบ้านเพิ่มรายได้โดยการตัดไม้มาทำเป็นฟืนส่งขายโรงงาน ประกอบกับในระบายนั้นชาวบ้านที่มีความรู้ในเรื่องอ้อยเริ่มบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำไร่อ้อย ทำให้ป่าไม้ถูกทำลายลงมาก ประกอบกับอาชีพเกษตรอื่นๆ ไม่เป็นที่สนใจจากชาวบ้านมากนักเนื่องจากรายได้ไม่ดี นำจากห้วยแม่วังสันก็เพียงแต่นำมาใช้ในการทำนาจะปลูกพืชผักบ้างก็เพียง 7-8 รายที่มีที่ดินทำกินอยู่ใกล้น้ำ ชาวบ้านทำลายป่าอย่างไม่รู้ตัวไปเรื่อยๆ และรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที ความแห้งแล้งเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว สิบปีต่อมาหลังจากนั้นป่าไม้ที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็หมดไป

เมื่อก่อนไม้ที่นำมาเผาถ่านถ้ำนเป็นไม้ตัดมาทั้งสิ้น ไม้หัวตอจะทิ้งไป ต่อมาเมื่อป่าไม้หมดชาวบ้านก็กลับไปขุดและหาไม้หัวตอมาเผาถ่าน ไม้หัวตอที่เคยมีอยู่เริ่มหมดในช่วง พ.ศ. 2526-2530 ซึ่งในระบายนั้นเป็นระยะที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เข้ามาบุกเบิกที่ดินเพื่อจัดสรรที่ทำกินให้กับชาวบ้าน เนื่องจากทาง ส.ป.ก. ได้รับการร้องเรียนจากรายกรในเขตอำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูนขอที่ดินทำกิน ทั้งนี้เพราะว่า เกษตรกรเหล่านั้นไร้ที่ดินทำกินเป็นผู้เช่าและรับจ้างประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตลอดจนบุกรุกทำลายป่า ตัดไม้ทำฟืนและเผาถ่านขายเป็นอาชีพ ทำให้ยากจนรายได้ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ ด้วยเหตุดังกล่าว ส.ป.ก. จึงได้ทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจปรากฏว่าอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนมีเกษตรกรผู้เช่าประมาณ 38.03 % เป็นผู้ไร้ที่ดินทำกิน 13.95 % คิดเฉลี่ยการถือครองที่ดินมีครัวเรือนละ 6.38 ไร่ ข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่า ผู้ถือครองที่ดินส่วนใหญ่จะตกอยู่กับผู้ที่มีอิทธิพลและนายทุนเป็นแปลงใหญ่ ต่อมาได้มีเอกชนผู้ครอบครองที่ดินแปลงใหญ่ได้เสนอขายที่ดินแก่ ส.ป.ก. เพื่อให้กระจายสิทธิที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ยากจนในตำบลนครเจดีย์และน้ำคืบ จำนวน 5 แปลง รวมเนื้อที่ประมาณ 10,536 ไร่ นอกจากนี้ยังมีจำนวนราษฎรอีกหลายรายมีความประสงค์ที่จะขายที่ดินให้แก่ ส.ป.ก. อีกจำนวนมาก

ส.ป.ก. จึงได้เสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประกาศเขตปฏิรูปที่ดินในท้องที่ตำบลนครเจดีย์และตำบลน้ำคืบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ให้ความเห็นชอบในคราวการประชุมครั้งที่ 11/2524 วันที่ 26 มกราคม 2524 และคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในคราวการประชุมวันที่ 24 สิงหาคม 2525 และได้โปรดเกล้าฯลงพระปรมาภิไธยในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2525 มีผลบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ตั้งแต่วันที่ 23 ตุลาคม 2525 เป็นต้นมา

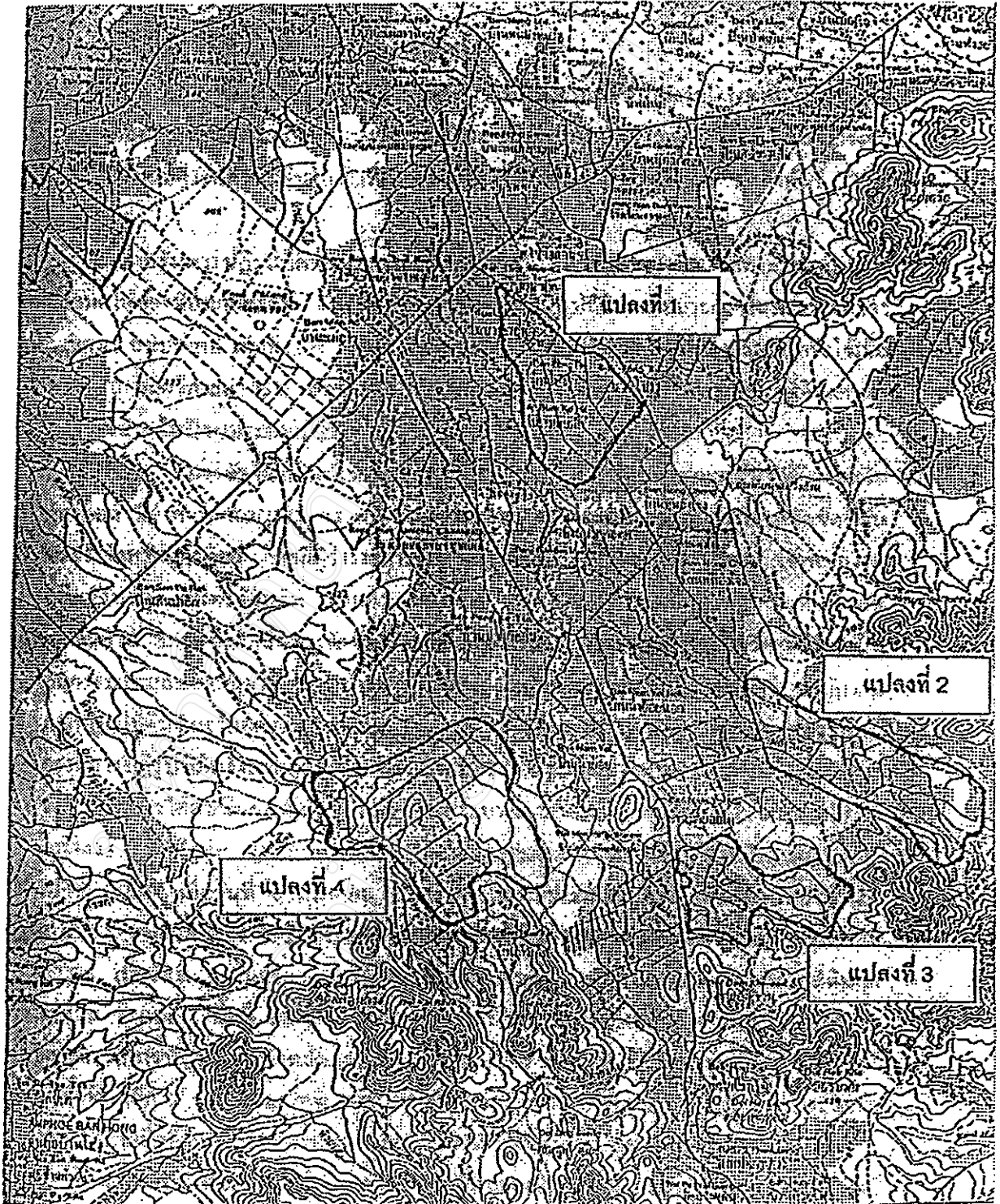
การดำเนินการปฏิรูปที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน

1. การจัดซื้อที่ดิน หลังจากมีพระราชกฤษฎีกากำหนดท้องที่ตำบลนครเจดีย์และตำบลน้ำคืบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นเขตปฏิรูปในปี พ.ศ. 2525 แล้ว สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน ได้จัดซื้อที่ดินจากผู้เสนอขายเป็นแปลงที่ดินผืนใหญ่ จำนวน 5 แปลง รวมเนื้อที่ประมาณ 6,907 ไร่ ในราคาไร่ละ 4,000 บาท โดยแยกเป็นแปลงๆ

- แปลงที่ 1	เนื้อที่ประมาณ	1,265	ไร่
- แปลงที่ 2	เนื้อที่ประมาณ	1,312	ไร่
- แปลงที่ 3	เนื้อที่ประมาณ	615	ไร่
- แปลงที่ 4	เนื้อที่ประมาณ	2,472	ไร่
- แปลงที่ 5	เนื้อที่ประมาณ	1,240	ไร่

2. การจัดที่ดิน เมื่อสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน จัดซื้อได้จำนวนหนึ่งแล้วได้แบ่งแปลงที่ดินแปลงละ 10-15 ไร่ ได้จำนวนแปลงที่ดินที่จะจัดให้แก่เกษตรกรได้

- แปลงที่ 1	ได้จำนวน	116	แปลง
- แปลงที่ 2	ได้จำนวน	100	แปลง
- แปลงที่ 3	ได้จำนวน	58	แปลง
- แปลงที่ 4	ได้จำนวน	211	แปลง
- แปลงที่ 5	ได้จำนวน	117	แปลง

แผนที่ที่ 2 แสดงการจัดซื้อที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน

3. การจัดเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน หลังจากทราบจำนวนแปลงที่ดินที่จะจัดให้แก่เกษตรกรแล้ว สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนได้รับสมัครเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน หรือน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพในท้องที่อำเภอป่าซาง เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน พิจารณาคัดเลือกและจัดลำดับขั้นบัญชีเพื่อรอการเรียกเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน โดยการจับสลากที่จะเข้าทำกินในแต่ละแปลง เมื่อได้รับที่ดินแล้วเกษตรกรจะต้องทำสัญญาเช่าทำ ซึ่งจะต้องชำระค่าเช่าเป็นรายปีในอัตราร้อยละ 3 ของราคาที่ดิน กล่าวคือ ไร่ละ 120 บาทต่อปี และเมื่อทำประโยชน์จนมีรายได้เพียงพอที่จะเช่าซื้อ ก็จะเปลี่ยนสัญญาเช่าเป็นสัญญาเช่าซื้อ โดยสัญญาเช่าซื้อจะระยะเวลา 5 ปี 10 ปี 12 ปี 15 ปี แล้วแต่กรณี โดยจะต้องชำระค่าเช่าซื้อที่ดินในราคาที่จัดซื้อรวมกับดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจากราคาที่ดิน ร้อยละ 6 ต่อปี

4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน ได้พัฒนาที่ดินโดยก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ แหล่งน้ำ ทางคมนาคม ตลอดจนขยายไฟฟ้าเพื่อสูบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

5. การพัฒนาอาชีพเกษตรกรและรายได้ เนื่องจากพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเป็นพื้นที่ดอนจึงมีการส่งเสริมการปลูกไม้ผล ได้แก่ ลำไย มะม่วง และฝรั่ง เป็นต้น

ซึ่งมีชาวบ้านรุ่นใหม่อพยพมาจากหลากหลายพื้นที่เข้ามาอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อประมาณปี 2526 โดยทาง ส.ป.ก. จัดสรรให้เป็นที่อยู่อาศัยรวมกันครอบครัวละ 2 งาน บริเวณปากทางเข้าหมู่บ้านเดิม จึงกลายเป็นชุมชนใหม่ที่เรียกว่า บ้านจัดสรร แต่ยังคงอยู่ในการปกครองของผู้ใหญ่บ้านคนเดิม มีผู้คนหลังไหลมาจากทุกสารทิศ จากบ้านหนองขวง บ้านเวียง บ้านห้วยป็นจ้อย บ้านหนองเงือก บ้านมะกอก บ้านท่าด้อม บ้านไร่แดง บ้านนครเจดีย์ รวมทั้งคนต่างจังหวัดด้วย ทำให้ชุมชนใหม่มีลักษณะเป็นที่รวมของคนต่างถิ่นฐานมาอยู่ร่วมกัน เปรียบเทียบกับทางภาษาเหนือเรียกว่า ชุมชนแกงโธ๊ะ หมายความว่าถึง ทุกสิ่งทุกอย่างจะผสมปนเปกัน สถานการณ์ที่แห่งนี้

โดยทาง ส.ป.ก. บุกเบิกที่ดินเลียบหมู่บ้านจัดสรรให้ชาวบ้านเป็นที่ทำกินอีกครอบครัวละ 9 ไร่ 2 งาน ที่ส่งเสริมให้ทำสวนมะม่วงเพียงอย่างเดียว เนื่องจากสภาพพื้นที่นั้นค่อนข้างแห้งแล้งและน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสมที่จะปลูกพืชชนิดอื่น แต่สามารถที่จะปลูกมะม่วงได้ โดยการประสานความร่วมมือกับทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในการปล่อยเงินกู้ให้ชาวบ้านลงทุนในระยะแรกจำนวน 57,000 บาท และบริษัทต่อทรัพย์ในส่วนของการจัดหากิ่งพันธุ์มะม่วงและรับซื้อผลผลิต ซึ่งกว่ามะม่วงจะให้ผลผลิตนั้นใช้เวลาประมาณ 5 ถึง 6 ปี ทำให้ชาวบ้านในเขตบ้านจัดสรรนั้นมีความยากลำบากมากต้องหาอาชีพอื่นเสริม เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายที่กู้หนี้ยืมสิน ธ.ก.ส. มาลงทุนทำสวนมะม่วง ชาวบ้านรุ่นเก่าก็ยังคงประกอบอาชีพเดิมโดยอาศัย

ไม้ที่เหลือจากการบุกเบิกที่ดินประกอบอาชีพเผาถ่านอยู่ จนกระทั่งปี 2530 โครงการดำเนินการเพิ่มพื้นที่ป่าที่เคยมีหมดไปแล้ว เนื่องจากบุกเบิกออกไปนับพันไร่ ชาวบ้านหันไปหาไม้และชุดตอกจากหมู่บ้าน ตำบลอื่นมาแทน แต่ก็หายากขึ้นทุกที เพราะเขตหมู่บ้านอื่นก็มีการเปลี่ยนแปลงในที่ดินจากการปรับพื้นที่ของนายทุนจากภายนอกเข้ามาซื้อในสมัยที่ดินมีราคาถูกเพื่อการเก็งกำไร ชาวบ้านเริ่มขยายเขตในการหาไม้มาเผาถ่านไกลออกไป รถที่เคยบรรทุกถ่านไปขายก็เปลี่ยนเป็นการรับจ้างไปบรรทุกไม้ที่จะนำมาเผาถ่านแทน ชาวบ้านหลายคนเริ่มรู้ว่าอาชีพนี้อยู่ได้ไม่นาน จึงเริ่มหันไปหาอาชีพอื่น ออกไปรับจ้างในเมืองบ้าง บางคนก็หันไปทำการเกษตรปลูกพริก แตง ตามบริเวณอ่างเก็บน้ำ บางคนก็ไปสมัครทำงานกับโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร คือ โรงงานคิงส์ฟู้ด ซึ่งเข้ามาตั้งในหมู่บ้านในปี 2532

จากสภาพดังกล่าว ความแห้งแล้งไม่ได้เกิดเฉพาะในบ้านโป่งรุเท่านั้น แต่กระจายออกไปในเขตหมู่บ้านติดกันและใกล้เคียง น้ำในห้วยแม่วังถ่านเริ่มแห้งจนกระทั่งในปี 2531 ทางราชการได้ดำเนินโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่จวนน้อยของกรมชลประทาน เพื่อนำน้ำมาช่วยเหลือชาวบ้านด้านการเกษตร แต่กลับทำให้น้ำในลำห้วยแห้งลงไปอีก เพราะต้องระบายน้ำไปเก็บในอ่าง การลงทุนครั้งนี้แทบไม่ได้ผลเลย ในปี 2533 ฝนหนักทั่วภาคเหนือทำให้ปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นช่วงปลายปี จึงเริ่มทำการปล่อยน้ำจากอ่างเก็บน้ำ แต่ก็มีชาวบ้านเพียงสิบกว่ารายที่มีที่ดินทำกินใกล้อ่างเก็บน้ำที่ได้รับประโยชน์ในการนำน้ำไปใช้ในการทำนา ในขณะที่เดียวกันน้ำในอ่างก็ถูกดึงไปจัดระบบการจ่ายน้ำให้กับครอบครัวของชาวบ้านในเขตปฏิรูป ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของชาวบ้านอยู่ดี ปัญหาในด้านเกษตรเริ่มเป็นปัญหาใหญ่สำหรับชาวบ้าน กลางปี 2533 ก็ได้รับความช่วยเหลือจาก ส.ป.ก. ในการขุดบ่อบาดาลในบริเวณวัดโป่งรุ 1 บ่อ และ ก็ขุดบ่อบาดาลในบริเวณสวนมะม่วงของชาวบ้านอีก 1 บ่อ โดยจ่ายน้ำเป็นเวลาในช่วงเช้า และเย็นช่วงละหนึ่งชั่วโมง ซึ่งยังคงไม่พออยู่ดี ความแห้งแล้งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในหมู่บ้าน กลางปี 2534 ทาง ส.ป.ก. ก็เจาะบ่อบาดาลอีกหนึ่งบ่อ ซึ่งบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้ระดับหนึ่ง

การปลูกมะม่วงในเขตปฏิรูป ซึ่งทาง ส.ป.ก. ได้จัดสรรให้ครอบครัวละ 10 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยปลูกรวมกันครอบครัวละ 2 งาน ที่เหลือเป็นที่ทำกิน 9 ไร่ 2 งาน โดยทาง ธ.ก.ส. เป็นแหล่งเงินทุนให้กู้ยืมครอบครัวละ 57,000 บาท ในเวลา 6 ปี ชำระเงินคืนเป็นรายปีๆ ละ 12,000 บาท พร้อมดอกเบี้ย โดยในปีแรกให้เป็นวัสดุเช่น กอผ้าพันธุ์มะม่วง ปุ๋ย ท่อส่งน้ำ สายยาง และอุปกรณ์ที่จำเป็น ต่อมาก็จ่ายเป็นค่าบำรุงสวน แล้วแต่ว่าแต่ละครอบครัวจะกู้เพิ่มอีกเท่าไร ทขอยืมได้จนกว่ามะม่วงจะโตและได้ผลผลิตทาง ส.ป.ก. ให้ข้อเสนอแนะกับชาวบ้านว่า ต้องใช้ดินพันธุ์ที่แข็งแรง ก่อนต่อมาก็ขยายพันธุ์ที่เหมาะสมกับตลาด ชาวบ้านเห็นด้วยโดยใช้ดินพันธุ์มะม่วงแก้วเหมือนกัน

หมด เมื่อโตได้ขนาดแล้วก็หันมาขายพันธุ์เป็นพันธุ์มะม่วงน้ำดอกไม้ซึ่งขายได้ราคาดี ต่อมาเมื่อมีคนเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น มีการปรับตัวของคนเดิมและผู้เข้ามาใหม่ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และนำมะม่วงพันธุ์ใหม่มาเสนอแนะให้กับเพื่อนบ้านที่สนิทกันทดลองแนะนำเลียนแบบกันไป

ในระยะแรกนั้นลำบากมากเพราะเป็นรุ่นบุกเบิก มะม่วงกว่าจะได้ผลต้องใช้เวลาหลายปี (4 ปีแรกโตเต็มที่ ปีที่ 5, 6 จะเริ่มให้ผลผลิต) แต่ยั้งดีที่มีน้ำพอใช้ในการทำสวน ชาวบ้านหารายได้โดยการปลูกไม้ล้มลุก เช่น แตง พริก กระเทียม ถั่วเหลือง มีรายได้พอกิน แต่ไม่พอใช้หนี้ ธ.ก.ส. ที่กำหนดต้องส่งใช้ปีละ 12,000 บาท ซึ่งทาง ธ.ก.ส. ก็ผ่อนผันให้ ชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลาพบปะกันมากนัก ต่างคนต่างทำมาหากิน เจอกันก็ทักทายกันตามประสาคนใหม่ด้วยกัน ต่อมาเมื่อมีคนเข้ามาอาศัยอยู่เพิ่มมากขึ้น สังคมกว้างขึ้น มีการปรับตัว ผู้ที่เข้ามาอยู่ที่หลังก็เอาอย่างรุ่นแรกๆ ค่อยสนิทสนมกันไป ใครรู้เห็นอะไรดีๆ ก็มาบอกเล่ากัน ทำตามอย่างเลียนแบบกันไป

ระหว่างที่รอให้มะม่วงโตเต็มที่และให้ผลผลิตนั้น ชาวบ้านได้ปลูกพืชอื่นแซมในสวนมะม่วงของตนเอง เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง พืชที่ปลูกเสริมได้แก่ มะเขือเทศ แตงโม แตงแคนตาลูป พริก ฯลฯ โดยทางบริษัทเป็นผู้ลงทุนด้านเมล็ดพันธุ์ (มะเขือเทศ แตงโม แตง แคนตาลูป พริก ฯลฯ) ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง อุปกรณ์ในการปลูกการบำรุงรักษา และเจ้าหน้าที่เข้ามาแนะนำ ส่วนชาวบ้านนั้นจะเป็นแรงงานในการเพาะปลูกและดูแลรักษา โดยอาศัยแหล่งน้ำและที่ดินว่างระหว่างมะม่วงในสวนในเขต ส.ป.ก. ซึ่งทางบริษัทมีเงื่อนไขว่า จะต้องปลูกเป็นกลุ่มๆ ละ 14-15 คน ปลูกคนละ 2-3 ไร่ โดยจะจ่ายเงินให้ 2-3 งวด ในงวดแรกจะหักค่าใช้จ่ายทั้งหมด ทางบริษัทไม่รับผิดชอบค่าเสียหายที่จะเกิดขึ้น เช่น แมลงรบกวน หรือโรคระบาด ใดๆ ที่เจ้าหน้าที่ของบริษัทเป็นผู้เข้ามาแนะนำในการใช้ยาปราบศัตรูพืช และการบำรุงรักษาที่ตามที ค่าแนะนำที่ให้ก็นิ่งถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ ใส่ปุ๋ยให้มาก พนยาให้หนัก ผลที่ติดตามมากก็คือ สารพิษที่ตกค้างในร่างกายของชาวบ้านที่ใช้เอง และในผลผลิตที่นำออกมาจำหน่าย

การเผาถ่านในบ้านโป่งรุ ชาวบ้านรุ่นแรกๆ ของบ้านโป่งรุ จะประกอบอาชีพเผาถ่านซึ่งทำรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพนี้มาก เดิมแล้วเขตบ้านโป่งรุเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์มาก ลำพังการเผาถ่านของชาวบ้านคงไม่ทำลายป่าเท่าไรนัก แต่เท่าที่ทราบสาเหตุก็คือ ประมาณปี 2513-2514 มีการสัมปทานทำไม้หมอนรถไฟในเขตจังหวัดลำพูนประกอบกับในระยะเวลาใกล้เคียงกัน มีการเข้ามาตั้งโรงพยาบาลในเขตหมู่บ้านใกล้เคียง ไม้ที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็ถูกแปรรูปเป็นไม้หมอนรถไฟบ้าง เป็นไม้ฟันในการเผาอบยาบ้าง โดยไม่รวมไม้เถื่อน ในขณะที่เดียวกันก็มีการแอบแฝงโดยชาวบ้านเองที่ทำการตัดไม้มาเผาถ่านนำไปจำหน่ายในเมืองหรือเขตหมู่บ้านใกล้เคียง ไม้ที่นำมาเผาถ่านเมื่อ

ก่อนนั้นตัดมาเองทั้งสิ้น ใช้เนื้อไม้ล้วนๆ มาเผาถ่านไม้หัวตอที่เหลือชาวบ้านจะไม่สนใจ แต่ในปัจจุบันนี้แม้กระทั่งไม้หัวตอในบ้านโป่งรุก็ยังไม่ใช้ ต้องไปหาซื้อไม้หัวตอจากเขตบ้านอื่นๆ ที่ชาวบ้านเขาได้ที่ทำไร่ทำสวน ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเผาถ่านเป็นอาชีพเสริมอยู่บ้างประมาณ 10 ราย โดยหันมาใช้ไม้ลำไยในการเผาถ่านแทน

1.4 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน

บ้านโป่งรุมีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 2,750 ไร่ อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้าน คือ ทำการเกษตร อาทิ ทำสวนลำไย ทำนา ปลูกแตงโม และพืชผักต่างๆ เช่น มะเขือ พริก ถั่วฝักยาว นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงวัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา รั้งจ้าง ค้าขาย และเผาถ่าน สินค้าที่ผลิตในหมู่บ้าน ได้แก่ ไม้กวาด เครื่องจักสาน และการแปรรูปอาหาร ในชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรม 1 โรงงาน คือ โรงงานคิงส์ฟู้ด ซึ่งเปิดทำการประมาณปี พ.ศ. 2532 เป็นโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในลักษณะของการอบแห้ง เช่น กะหล่ำปลี แครอท หอม ใบเตย ลำไย ฯลฯ ซึ่งทางโรงงานได้มีการจ้างแรงงานในหมู่บ้านประมาณ 80 คน เป็นการช่วยสร้างงานให้กับคนในหมู่บ้านอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้เป็นแรงงานในโรงงานแล้ว ชาวบ้านบางส่วนผันตัวเองมาเป็นพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรมาส่งขายให้กับโรงงานอีกด้วย เช่น ลำไย ต้นหอม ซึ่งจะไปปรับซื้อต้นหอมมาจากอำเภอบ้านไธสง แล้วนำมาจ้างคนในหมู่บ้านตัดคอกหอมออก จากนั้นนำต้นหอมที่ตัดคอกออกแล้วส่งให้กับโรงงาน จึงเป็นการสร้างงานให้กับคนในหมู่บ้านอีกทางหนึ่งด้วย

กลุ่มองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่

1. กลุ่มออมทรัพย์ ตั้งขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม 2543 มีจำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้งจำนวน 210 คน ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 230 คน กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ การออมเงิน ซึ่งมีทุนก่อตั้ง 2,250 บาท ปัจจุบันกลุ่มมีเงินทุน 5,200 บาท
2. กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อช่วยงานศพสมาชิกกลุ่ม มีจำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 220 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 241 คน ทุนก่อตั้ง 44,000 บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 48,200 บาท
3. กลุ่มสตรีแม่บ้านโป่งรุ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ การช่วยงานต่างๆ ในหมู่บ้าน (การเตรียมงาน ทำอาหาร) ส่งเสริมให้มีการออมเงิน และการประกอบอาชีพ มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งจำนวน 100 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 200 คน มีเงินทุนของกลุ่ม 2,000 บาท

4. กลุ่มเยาวชนบ้านโป่งรุ ตั้งขึ้นวันที่ 26 มีนาคม 2544 กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ช่วยงานต่างๆ ของชุมชน เช่น งานศพ งานประเพณีต่างๆ เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ การแข่งขันกีฬาประจำตำบล ฯลฯ ปัจจุบันมีสมาชิก 100 กว่าคน มีเงินทุนของกลุ่ม 7,000 บาท

5. กลุ่มกรรมการวัด กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ดูแลกิจกรรมต่างๆ ของวัดและชุมชน มีเงินทุนของกลุ่มประมาณ 40,000 บาท

6. กลุ่มประปาหมู่บ้าน ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ดูแลเรื่องการใช้งาน ให้บริการน้ำดื่มให้ถูกสุขลักษณะ มีสมาชิก 240 คน และมีเงินทุนจำนวน 65,000 บาท

7. กลุ่ม อสม. ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ส่งเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีสมาชิก 15 คน และมีเงินทุนจำนวน 3,200 บาท

8. กลุ่มเกษตรกร ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ส่งเสริมกิจกรรมการเกษตรของหมู่บ้าน มีสมาชิก 70 คน และมีเงินทุนจำนวน 7,000 บาท

9. กลุ่มไฟพญาคา ตั้งขึ้นวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ส่งเสริมอาชีพไฟพญาคาโดยใช้วัสดุในหมู่บ้าน มีสมาชิก 15 คน และมีเงินทุนจำนวน 30,000 บาท

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเกษตรกรบ้านโป่งรุ

2.1 การจัดเวทีวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

จากการที่สถาบันวิจัยหรือวิจัย สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค ซึ่งมีหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริมและดูแลให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นของจังหวัดลำพูน ได้รับการติดต่อจากชาวบ้านบ้านโป่งรุผ่านทางนายประเสริฐ ราชย์บ่อง ที่เคยรู้จักกับนายเจริญ เหล่าศิริเสถียร ซึ่งเป็นผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูนในขณะนั้น และเคยเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันฯ จึงได้ชักชวนให้นายเจริญไปจัดเวทีชาวบ้านเพื่อค้นหาประเด็น คน และพื้นที่ที่จะทำวิจัยที่บ้านโป่งรุ โดยจัดเวทีครั้งแรกในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านโป่งรุ ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

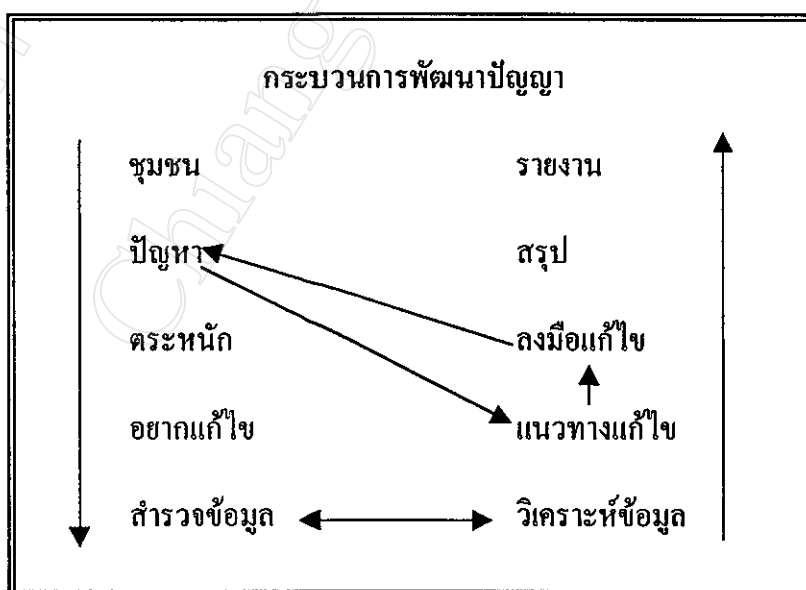
2.2 กระบวนการในการกระตุ้น

สถาบันวิจัยหรือวิจัย สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำพูน โดยนายเจริญ เหล่าศิริเสถียร ได้พยายามคิดริเริ่มในการหารูปแบบการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ที่พยายามจะทำให้เกิดกระบวนการวิจัยที่ชาวบ้านเป็น

ผู้ดำเนินการเอง เนื่องจากการทำงานที่ผ่านมาพบว่า เมื่อพูดถึง “การวิจัย” ชาวบ้านจะไม่สนใจและมองว่าเป็นเรื่องยาก จึงได้คิดค้นวิธีการที่จะใช้ในการกระตุ้น เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจถึงกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยใช้คำว่า “การพัฒนาปัญญา” เพราะว่า ชาวบ้านจะคุ้นเคยกับคำว่า “พัฒนา” มากกว่า คำว่า “วิจัย” และคิดวิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และสรุปบทเรียนร่วมกัน

ขั้นตอนในการดำเนินเวที

1. แนะนำตัว แนะนำ สกว. และสถาบันวิจัยหรือรัฐชัช ว่าเป็นใคร มาจากไหน มีบทบาทหน้าที่อย่างไร และสามารถที่จะติดต่อประสานงานได้ที่ไหน
2. ความคาดหวัง ถ้ามถึงความหวังผู้เข้าร่วมประชุมว่า เขามีความคาดหวังอย่างไรต่อการเข้าร่วมเวทีครั้งนี้ โดยให้แต่ละคนนำเสนอความคาดหวังของตนเอง ซึ่งสรุปได้ดังนี้ อยากรู้เงิน อยากรู้งาน อยากรู้วิธีมาเลี้ยง อยากรู้ปลคหนี่ดิน อยากรู้ไฟฟ้าและน้ำใช้ในการทำการเกษตร สรุปง่ายๆ คือ “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ” และนายเจริญ ได้ชี้แจงว่า ผู้ที่มาเข้าร่วมการประชุมนี้มี 4 ประเภท คือ 1) มาด้วยความโลภ 2) มาด้วยความโกรธ 3) มาด้วยความหลง และ 4) มาด้วยสติปัญญา
3. อธิบายถึงกระบวนการการพัฒนาปัญญา ดังนี้

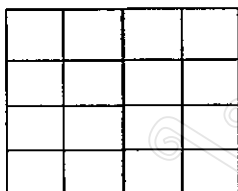
แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการพัฒนาปัญญาเสนอโดยนายเจริญ เหล่าศิริเสถียร

กระบวนการพัฒนาปัญญา นั้นเริ่มจากชุมชน เมื่อชุมชนมีปัญหาเกิดขึ้น ชุมชนต้องมีความตระหนักในปัญหาว่า ปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับชุมชนและทำให้ชุมชนเดือดร้อนอย่างไร เมื่อเกิดความตระหนักแล้วก็อยากแก้ไข แต่คราวนี้ชุมชนจะต้องพึ่งพาตัวเอง โดยการเริ่มจากการรวมกลุ่มคนที่ตระหนักในปัญหาร่วมกันแล้วช่วยกัน สืบหาข้อมูล ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร และเคยมีใครมีแก้ไขปัญหานี้ได้บ้าง จากนั้นก็วิเคราะห์แยกแยะดูว่า ปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับและสัมพันธ์กับ คน องค์กร สิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์อะไรบ้าง เมื่อสำรวจและวิเคราะห์แล้วจะเริ่มพบแนวทางแก้ไข ซึ่งอาจจะมีหลายแนวทางด้วยกัน จากนั้นช่วยกันคิดวิเคราะห์ว่าแนวทางใดเหมาะสม และสามารถแก้ปัญหาได้ครอบคลุมมากที่สุด แล้วนำแนวทางที่ได้ไปเสนอต่อชุมชนและ ลงมือแก้ไขปัญหา โดยในระหว่างที่ทำการแก้ไขปัญหานั้นจะทำการสรุปผลการดำเนินงานเป็นช่วงๆ พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเมื่อดำเนินงานจนถึงที่สุด โครงการก็จะมา สรุป ผลการดำเนินงานอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นนำข้อสรุปที่ได้ รายงาน ต่อชุมชน เพื่อดำเนินการต่อไป และเพื่อการอธิบายให้ผู้เข้าร่วมเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนจึงนำเรื่องใกล้ตัวมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ เช่น หนี้สิน และการเก็บเงินค่าสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจศพ เป็นต้น

4. ทบทวนการพัฒนาที่ผ่านมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาของหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น พัฒนาชุมชน สาธารณสุข เกษตร และกระทรวงศึกษา ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้มักจะเริ่มจากปัญหา หาแนวทางแก้ไข และลงมือแก้ไข แล้วก็วนกลับไปสู่ปัญหาใหม่ ซึ่งจะวนเวียนอยู่ในลักษณะนี้ เช่น เมื่อเกษตรกรประสบปัญหาลำไยไม่ออกช่อ เกษตรกรจะไปหาเจ้าหน้าที่เกษตร หรือเพื่อนบ้านเพื่อไปถามว่า “จะต้องใช้สารเคมีตัวไหน ใช้ยาอะไรมาใส่ หรือว่าจะต้องทำอะไรเพื่อที่จะให้ลำไยออกช่อ” เมื่อได้รับคำตอบจากเจ้าหน้าที่หรือเพื่อนบ้านแล้วก็นำคำตอบที่ได้มาลงมือปฏิบัติ ซึ่งได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง และวนกลับเข้าไปสู่ปัญหาอีก โดยไม่มีวิเคราะห์ว่า สาเหตุที่ลำไยไม่ออกช่อนั้นเพราะอะไร คุณภาพของดิน สารอาหารในดินเป็นอย่างไร สภาพอากาศเป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ และปริมาณน้ำเพียงพอหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งก่อนที่จะไปขอความช่วยเหลือจากคนอื่นนั้น เกษตรกรต้องวิเคราะห์ปัญหาของตนเองก่อน ว่าสาเหตุของปัญหามาจากอะไร แล้วค่อยหาแนวทางที่จะแก้ไข

ในส่วนปัญหาของชุมชนก็เหมือนกันชุมชนต้องแก้ไขด้วยตนเอง คนในชุมชนต้องมาร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา สืบหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาและเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด ลงมือแก้ไขปัญหา และสรุปผลที่ได้ร่วมกัน เพื่อเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เพราะเป็นปัญหาของชุมชนที่ทุกคนจะต้องร่วมกันแก้ไข ไม่ใช่ใครคนใดคนหนึ่งที่จะมารับผิดชอบ แต่ทุกคนจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

5. กิจกรรมตอบคำถามจากการดูตารางสี่เหลี่ยม ซึ่งนายเจริญได้ให้ชาวบ้านนับตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส ว่ามีทั้งหมดกี่รูป

ซึ่งคำตอบที่ได้คือ 1, 2, 4, 16, 17, 25, 26 และ 64 สรุปคือ คำตอบที่ได้ทุกคำตอบถูกต้อง เพราะทุกคำตอบมีคำอธิบาย จากกิจกรรมนี้สอนในเรื่องการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ว่าแต่ละคนมีมุมมองของตนเอง ดังนั้นถ้าเราช่วยกันแสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น จะทำให้เรามีมุมมองที่หลากหลาย และมีทางเลือกที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น

จากกิจกรรมรูปสี่เหลี่ยมนี้ ถามว่า ใครเป็นคนแก้ปัญหานี้ให้ ตอบ คือ ทุกคนช่วยกันแก้ ปัญหาของใคร คนนั้นต้องเป็นคนแก้เอง ถ้าให้คนอื่นมาช่วยแก้ อาจจะไม่ตรงกับปัญหา และอาจจะทำให้มีปัญหามากขึ้นอีก ดังนั้นทุกคนต้องมาช่วยกันคิด ช่วยกันสำรวจ วิเคราะห์ ซึ่งจะเห็นว่า ปัญหาสี่เหลี่ยมจัตุรัสนี้สามารถหาทางแก้ได้ 8 ทาง ขึ้นอยู่กับว่าผู้เข้าจะเลือกทางไหน บางทีอาจจะแก้ปัญหามาถึงแค่ทางที่ 16 ก็สามารรถแก้ปัญหามาได้หมด ไม่ต้องรอให้คนอื่นมาช่วย จะเห็นว่า “เงินไม่ไร้ทางออก แต่ทางออกที่สำคัญคือ ทุกคนต้องช่วยกัน”

6. ยกตัวอย่างเรื่องใกล้ตัว คือ ยกตัวอย่างปัญหานี้สิน โดยสมมติว่า ชุมชนหนึ่งมีหนี้สิน ประมาณ 100,000 บาทต่อครัวเรือน มี 200 ครัวเรือน รวมแล้วเป็นหนี้ 20 ล้าน และการเป็นสมาชิก ธ.ก.ส. นั้นต้องเข้ากลุ่มฌาปนกิจศพ และต้องเสียเงิน จำนวน 400 บาท/หลังคา ถ้ามีคนตายเดือนละ 1 คน เดือนหนึ่งจะต้องเสียค่าสมาชิกฌาปนกิจศพทั้งชุมชน รวม 80,000 บาท ปีหนึ่งเสีย 960,000 บาท (คนตาย) จะเห็นว่า ปีหนึ่งเราต้องนำเงินไปให้เขา ประมาณ 1 ล้านบาท ถ้าเราเปลี่ยนจากเป็น “สมาคมคนตาย” มาเป็น “สมาคมคนเป็น” (คนที่มิชีวิต) เราจะได้เงินออม 1 ล้านบาทต่อปี ทำไมเราถึงหวังแต่คนที่ตายไปแล้ว แล้วคนที่มิชีวิตอยู่ทำไมไม่ทำบ้าง ตัวอย่าง ธ.ก.ส. เราเป็นเจ้าของเงิน ทำไมเราได้มานั่งประชุมตรงนี้ ต้องมานั่งฟัง ร้อนก็ร้อน แต่คนที่เอาเงินเราไปหมุน ทำไมอยู่สบาย เพราะอะไร?

ยกตัวอย่างการจัดงานศพ งานวันเกิด หรืองานฉลองต่างๆ ทำไมจะต้องจัดงานให้ใหญ่โต และสิ้นเปลือง เราจะลดค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดงานเหล่านี้ลงบ้างได้หรือไม่ ซึ่งถ้าเราสามารถลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ลงได้เราก็จะประหยัดเงินได้มาก และยกตัวอย่างแนวทางที่ทำให้มีเงินทุนเพิ่มมาก

ขึ้น โดยการนำเงินทุนสะสมที่มีอยู่ในชุมชน ไปติดต่อเพื่อขอกู้เงินกับธนาคารออมสินแล้วนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก ซึ่งจะทำให้เราได้เงินเพิ่มมากขึ้น

7. เมื่อเห็นว่าผู้เข้าร่วมมีความสนใจ จึงตั้งคำถามต่อผู้เข้าร่วมเวทีว่า “จะทำอะไร” “เมื่อมีปัญหาเราจะทำอย่างไร” ที่ผ่านมามาดูเห็นว่า “เวลาเราไปประชุม เราจะได้อยู่ 2 อย่าง คือ ได้ปัญหาและสาเหตุ เสร็จแล้วก็ ปีก (กลับบ้าน) เราสนใจที่จะหาทางออก หากคนที่จะทำหรือไม่?” ถ้าทางชุมชนสนใจที่จะมาช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน จะต้องหาตัวแทนที่จะทำหน้าที่ประสานงานและทำงานร่วมกัน ซึ่งจากการสอบถามพบว่า ผู้เข้าร่วมมีความสนใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน

8. กิจกรรมการระดมความคิดเห็น โดยแบ่งกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นปัญหาของชุมชน ซึ่งแต่ละกลุ่มได้นำเสนอ ปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไข และผู้รับผิดชอบ และมาสรุปร่วมกันว่า ปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไขมากที่สุด คือ หนี้สิน ไฟฟ้า แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การจัดตั้งกองทุน และการหาอาชีพเสริมแก่กลุ่มสตรีแม่บ้าน ถ้าชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ปัญหาอื่นก็จะบรรเทาลงด้วย

9. คัดเลือกตัวแทนที่จะมาเป็นผู้ประสานงานและทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการพัฒนาปัญญา 15 คน หรือเรียกว่า กลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุ ซึ่งประกอบด้วย

1. นายสมจิต นันทะชัย	ประธาน
2. นางไขแก้ว คุ้มทรัพย์	รองประธาน
3. นางดวงดาว เทพวงศ์	เลขานุการ
4. นายสุรชัย ธรรมจันทร์	ผู้ช่วยเลขานุการ
5. นายรัชชัย ทันท้า	เหรัญญิก
6. นายอินตา แสนบัวหลวง	รองเหรัญญิก
7. นางยุพรศ แสนละมูล	ประชาสัมพันธ์
8. นายรัช ทนุโวหาร	กรรมการ
9. นางอินแก้ว มุ่นอินดี๊ะ	กรรมการ
10. นางลินจง ศฤงคาร	กรรมการ
11. นางทองคำ ปาลีเสน	กรรมการ
12. นายบริบูรณ์ จิตนาริน	กรรมการ
13. นางเสน่ห์ มะกอกทิพย์	กรรมการ
14. นายทองชัย เหล่ายานะ	กรรมการ
15. นางศรีนวล ชาวพงษ์	กรรมการ

10. คณะทำงาน ได้สร้างข้อตกลงร่วมกันในการประชุมคณะทำงาน ดังนี้

1. การประชุมทุกครั้งต้องบอกล่วงหน้า 2 วัน
2. มีธุระจำเป็นไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ต้องบอกล่วงหน้า
3. ขาดการประชุมเกิน 3 ครั้ง ให้พิจารณาตนเอง
4. การประชุมทุกครั้งต้องมีการเซ็นชื่อกำกับ
5. การประชุมทุกครั้งเลขานุการต้องทบทวนเนื้อหาการประชุม

การจัดเวทีครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากประมาณ 150 คน เพราะคิดว่า จะมีโครงการที่จะเข้าไปช่วยเหลือชาวบ้านในลักษณะของการนำเงินไปให้กู้ แต่เมื่อเข้าร่วมและพบว่าไม่ใช่ ในช่วงบ่ายจึงมีผู้เข้าร่วมประมาณ 20 กว่าคน ที่สนใจจริงๆ ซึ่งหลังจากจัดเวทีครั้งนี้ ทางคณะทำงานได้มีการประชุมหารือกันอย่างต่อเนื่อง

เมื่อมีการตั้งคณะกรรมการในการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยใช้ชื่อกลุ่มว่า กลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุ ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้านที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน โดยทางกลุ่มจะทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ และเมื่อมีการสนับสนุนหรือมีข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนก็จะนำมาเผยแพร่ให้ชุมชนได้รับทราบ ในส่วนของการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนนั้น ทางชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจากรูปแบบเดิม คือ เวลามีปัญหาชุมชนจะเดินทางไปร้องเรียนต่อหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ มาเป็นการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข หรือทำการประชุมหารือกันภายในชุมชนก่อนแล้วทำหนังสือแจ้งไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีบันทึกการประชุมและรายชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมแนบไปด้วยเพื่อเป็นหลักฐาน

ตอนที่ 3 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

จากการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาปัญญา หรือกลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุ และมีการประชุมกันทุกวันอังคารของสัปดาห์ เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในชุมชน ช่วยกันคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ร่วมกันในการหาทางออก โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการในการจัดบันทึกการประชุม เขียนกระดาน เตรียมสถานที่ และดำเนินการประชุม ซึ่งคณะกรรมการจะต้องจัดการเองทั้งหมด โดยนักพัฒนาจากภายนอกชุมชนจะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ และให้คำปรึกษาเท่านั้น ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มพัฒนาเกษตรกรบ้านโป่งรุ มีดังนี้

กิจกรรม: การประชุมคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาเกษตรโป่งรุ

วันที่ 2 ธันวาคม 2543 ประชุมคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาเกษตรโป่งรุ ณ บ้านนายรัช หนูโวหาร เพื่อหารือเกี่ยวกับโครงการไฟฟ้าแรงต่ำ และน้ำเพื่อการเกษตร โดยนายสมจิต นันทะชัย ได้ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาน้ำและไฟฟ้าว่า ในปัจจุบันบ่อน้ำใช้เพื่อการเกษตรไม่เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำของแต่ละสวน ซึ่งต้องมีการหมุนเวียนกันในการสูบน้ำ และกว่าจะได้ใช้น้ำคืน ไม่มีมืออากรเหี่ยวเฉา นอกจากปัญหาเรื่องน้ำแล้วในสวนของเกษตรกรยังมีปัญหาไฟฟ้า คือ ไม่มีไฟฟ้าแรงต่ำ มีแต่ไฟฟ้าแรงสูง ซึ่งไม่สามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ จึงขอให้ทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคขยายเสาไฟฟ้าแรงต่ำในพื้นที่สวน เพราะหากมีน้ำแต่ไม่มีไฟฟ้า น้ำก็ใช้ไม่ได้ ทางกลุ่มพัฒนาเกษตรโป่งรุได้จัดทำโครงการนี้ขึ้นมา เพื่อที่จะขอสนับสนุนงบประมาณมาช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรของหมู่บ้าน และจะนำโครงการไปนำเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งที่ประชุมก็เห็นด้วย

กิจกรรม: หาแนวทางการพัฒนาอาชีพเสริม

วันที่ 6 ธันวาคม 2543 ประชุมคณะกรรมการเพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาอาชีพเสริม ณ บ้านนายรัช หนูโวหาร โดยมีนายประเสริฐ ราชย์บอง เข้าร่วมประชุมพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษว่า การปลูกผักปลอดสารพิษนั้นสามารถหาตลาดได้ง่าย เพราะช่วงนี้คนกำลังหันมาบริโภคผักปลอดสารพิษกันมากขึ้น หรือว่าจะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอื่น เช่น ทำไม้กวาด ตอนกิ่งลำไยจำหน่าย และมีคำถามเกี่ยวกับตลาดที่จะมารองรับผลผลิต ซึ่งที่ประชุมมีมติว่า จะต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลก่อน ส่วนในของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์นั้น จะต้องเริ่มจากคณะกรรมการ 15 คนนี้ก่อน ช่วยกันร่างกฎระเบียบขึ้นมา แล้วนำเสนอต่อชุมชนเพื่อชักชวนเข้าร่วมกิจกรรม ห้ามบังคับชาวบ้านต้องให้เขาสมัครใจ

กิจกรรม: ร่วมกันพิจารณาร่างกฎระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์

วันที่ 7 ธันวาคม 2543 ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างกฎระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์ ณ บ้านนายรัช หนูโวหาร โดยนายสมจิต นันทะชัย ได้ชี้แจงเกี่ยวกับกฎระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์ ดังนี้

1. การออม จะเก็บเงินออมหุ้นละ 10 บาท สมาชิกออมได้ไม่เกิน 10 หุ้น
2. เริ่มออมตั้งแต่เดือนธันวาคม 2543 เป็นต้นไป โดยจะเปิดรับสมัครตั้งแต่เดือนธันวาคม 2543 - เดือนมกราคม 2544

3. เก็บค่าสมาชิกแรกเข้าคนละ 10 บาท เพื่อจัดทำสมุดคอบมทรัพย์ให้กับสมาชิก
 4. ถ้าหากหลังจากเดือนมกราคม 2544 ไปแล้วต้องจ่ายค่าบำรุงกลุ่ม ซึ่งแล้วแต่ทางคณะกรรมการจะพิจารณา
 5. สมาชิกที่มาสมัครภายหลังต้องเสียค่าสมุดคอบมทรัพย์คนละ 10 บาท พร้อมกับเงินออมย้อนหลัง
 6. รับสมัครสมาชิกตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นไป
 7. ให้สมาชิกมาจ่ายค่าหุ้นด้วยตนเอง พร้อมกับรับใบเสร็จรับเงิน
 8. ทางกลุ่มจะเก็บเงินออมทุกวันที่ 4 ของทุกเดือนจนถึงวันที่ 10 ของเดือน ให้ออมเงินกับกรรมการ
 9. หลังจากวันที่ 10 ของทุกเดือน ถ้าไม่มาอมให้ลาออกจากกลุ่มออมทรัพย์
 10. การออมในระยะแรกจะไม่มีเงินปันผล
 11. ในการกู้เงินสมาชิกแต่ละกลุ่มที่ต้องการกู้เงินออมทรัพย์จะต้องมีคณะกรรมการกลุ่มอย่างน้อย 5 คน
 12. สมาชิกที่มีสิทธิกู้เงินตั้งแต่อายุ 18-70 ปี ถ้าเกิน 70 ปีขึ้นไปคณะกรรมการจะพิจารณาอีกครั้ง
 13. สมาชิกที่กู้เงินไปจะต้องคืนเงินให้กลุ่มพร้อมเงินปันผล ถ้าไม่ส่งคืนตามกำหนดจะต้องมีหนังสือเตือนให้มาพบคณะกรรมการ
 14. สมาชิกที่กู้เงินไปแล้วไม่ส่งคืนให้กับกลุ่ม สมาชิกและผู้ค้ำไม่มีสิทธิถอนหุ้น
 15. มีเงินกู้ถูกเงินยามสมาชิกเจ็บป่วยกระทันหัน
 16. สมาชิกที่ลาออกจะไม่รับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่อไป
 17. ประชุมสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ทุก 6 เดือน
- จากนั้นมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการจากนางดินจง ศฤงคาร ที่ขอถอนตัวเนื่องจากติดภารกิจอื่นมาเป็นนางมาลี มะโนวงศ์ ส่วนเรื่องนายทองชัย เหล่ายานะ ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมนั้นให้นายสมจิต เป็นผู้ติดตามเรื่องนี้

กิจกรรม: ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์

วันที่ 9 ธันวาคม 2543 ประชุมชาวบ้านเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์ ณ วัดโป่งรุ โดยทางคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ได้ประชุมชาวบ้าน เพื่อที่ชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องการออมทรัพย์ วัตถุประสงค์ กฎระเบียบของกลุ่ม ค่าหุ้น และการปันผล ซึ่งมีชาวบ้านเห็นด้วยและสมัครเป็นสมาชิกจำนวน 210 คน มีเงินออมจำนวน 2,250 บาท

กิจกรรม: ประชุมเตรียมการอบรมเกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนียน

วันที่ 18 ธันวาคม 2543 ประชุมหารือเกี่ยวกับการจัดเตรียมสถานที่ในการอบรมเกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนียน ณ บ้านนายธวัช หนูโวหาร ซึ่งที่ประชุมตกลงกันว่า อาหารกลางวันจะเลี้ยงขนมจีน และน้ำกระเจี๊ยบ โดยแบ่งงานกันรับผิดชอบทั้งในส่วนของการเตรียมอาหารและสถานที่

กิจกรรม: อบรมเกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนียน

วันที่ 19 ธันวาคม 2543 การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนียน ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้านโป่งรุ โดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ซึ่งโครงการเครดิตยูเนียนไม่ใช่โครงการการกุศล แต่เป็นโครงการบริหาร เพื่อการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง พัฒนาค้น พัฒนาชุมชน และออมได้ตั้งแต่เด็ก ในส่วนของคำถามที่ว่า “การออมทรัพย์จะทำให้กลุ่มเข้มแข็งได้อย่างไร ?” นั้น การออมทำให้กลุ่มเข้มแข็งได้ เพราะทุกคนมาออมกันด้วยจิตใจ ออมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนจะต้องมาออมกันด้วยความศรัทธาถึงจะประสบผลสำเร็จ ซึ่งทางเครดิตยูเนียนมีหน้าที่ตรวจสอบด้านการเงิน และเน้นด้านการประชุมสมาชิก ที่ต้องมีการประชุมใหญ่ทุกปี ต้องตรวจสอบการเงินบัญชี ส่งเสริมด้านการออม การลงทุน ลดค่าใช้จ่ายและพฤติกรรมฟุ่มเฟือย เวลาที่เงินกลุ่มออมทรัพย์สมาชิกต้องใช้คืนตามกำหนด สมาชิกต้องซื่อสัตย์กับตนเอง เสียสละ รับผิดชอบ เห็นใจกัน และไว้วางใจกัน

กิจกรรม: คณะกรรมการรวบรวมเงินออมทรัพย์

วันที่ 9 มกราคม 2544 ประชุมคณะกรรมการเพื่อรวบรวมเงินออมทรัพย์ ที่เก็บได้มาลงบัญชี และมอบหมายให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบเรื่องการฝากเงินนำเงินไปฝากธนาคาร ซึ่งปัจจุบันมีเงินออมทรัพย์ 2 เดือน จำนวน 5,030 บาท

กิจกรรม: จัดทำหนังสือเชิญหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมประชุม

วันที่ 15 มกราคม 2544 ประชุมคณะกรรมการ ณ บ้านนายธวัช หนูโวหาร เพื่อจัดทำหนังสือเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของบ้านโป่งรุ เช่น ส.ป.ก. ธ.ก.ส. องค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคป่าซาง และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโป่งรุ เข้าร่วมประชุม ในวันที่ 23 มกราคม 2544

กิจกรรม: การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหนี้สิน

วันที่ 16 มกราคม 2544 เวทีวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหนี้สิน ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวฬุวันพิทักษ์ เริ่มจากการวางกระบวนการในเวทีวันที่ 23 มกราคม 2544 โดยมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบคือ นายสมจิต และนายรัชชัย เป็นผู้ดำเนินรายการ นางดวงดาว และนางไข่แก้ว เขียนกระดาน นายสุรัชย์ จดบันทึก นายอินดา ดูแลเรื่องเสียง นางยุพเรศ นางศรีนวล นางศรีพรรณ นางมาลี และนางทองคำ ดูแลเรื่องอาหารและน้ำดื่ม สถานที่คณะกรรมการช่วยกันจัด ขั้นตอนในการดำเนินการเริ่มจากการลงทะเบียนผู้มาเข้าร่วม แนะนำตัว และแลกเปลี่ยนโดยนายรัชชัย เป็นผู้เล่าถึงปัญหาของชาวบ้านบ้านโป่งรุ

จากนั้นผู้เข้าร่วมเวทีได้ช่วยกันระดมความคิด วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหนี้สินได้ ดังนี้

- 1) การกู้ยืมเพื่อมาลงทุนในการประกอบอาชีพ
- 2) การลงทุนทางการเกษตรไม่ได้ผล
- 3) ความคิดของเจ้าของทุนและคนกู้ไม่ตรงกัน
- 4) ขาดน้ำในการทำการเกษตร
- 5) ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ
- 6) ขายผลผลิตไม่ได้ราคา
- 7) เกษตรกรขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ
- 8) ขาดการรวมกลุ่มของเกษตรกร

จากปัญหาดังกล่าวทางกลุ่มสนใจที่จะใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา จึงช่วยกันตั้งคำถาม “ทำอย่างไรให้เกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคงและครบวงจร” จากนั้นได้หารือเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ที่จะต้องทำการศึกษาคำถาม คือ 1) การกู้ยืม จะต้องสำรวจค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การใช้จ่ายเงินกู้ และลักษณะของการกู้เงิน 2) การลงทุนทางการเกษตรไม่ได้ผลนั้นต้องสำรวจแหล่งน้ำ ดิน พืช และการใช้วัสดุทางการเกษตร เป็นต้น

กิจกรรม: เวทีปัญหาชาวบ้านบ้านโป่งรุ

วันที่ 23 มกราคม 2544 เวทีปัญหาชาวบ้านบ้านโป่งรุ ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านโป่งรุ ซึ่งเป็นเวทีที่จัดขึ้นเพื่อหารือเกี่ยวกับปัญหาของชาวบ้านบ้านโป่งรุ โดยการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมหารือ ได้แก่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ร.ก.ส. อบต. เกษตรตำบล สถาบันวิจัยหรือศูนย์ฯ และ กองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน ในเวทีมีการแลกเปลี่ยนถึงปัญหาหนี้สิน ที่เริ่มจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วงในเขตปฏิรูปที่ดิน ที่เกษตรกรกู้เงิน

จาก ธ.ก.ส. มาลงทุนครั้งแรกจำนวน 57,000 บาท รวมดอกเบี้ยถึงปัจจุบัน 13 ปี 80,000 บาท และเงินกู้ระยะสั้นที่ ธ.ก.ส. ให้กู้อีกจำนวน 50,000 บาท รวมดอกเบี้ย 6,000 บาท รวมแล้วเกษตรกร 1 รายเป็นหนี้ ธ.ก.ส. จำนวน 193,000 บาท และถ้ารวมค่าเช่าซื้อที่ดินจาก ส.ป.ก. จำนวน 60,000 บาท เกษตรกรจะเป็นหนี้จำนวน 253,000 บาท/ราย

ปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตร ปัจจุบันมีบ่อน้ำจำนวน 5 บ่อ โดยบ่อที่ 1 มีพื้นที่รับน้ำ 39 ราย ใช้ได้จริง 18 ราย ต้องเวียนกัน 18 วันต่อหนึ่งรอบ บ่อที่ 2 มีพื้นที่รับน้ำ 39 ราย ใช้ได้จริง 27 ราย ต้องเวียนกัน 27 วันต่อหนึ่งรอบ บ่อที่ 3 ไม่มีไฟฟ้าจึงไม่สามารถใช้ได้ บ่อที่ 4 มีพื้นที่รับน้ำ 18 ราย ใช้ได้จริง 8 ราย ต้องเวียนกัน 8 วันต่อหนึ่งรอบ และบ่อที่ 5 มีพื้นที่รับน้ำ 12 ราย ใช้ได้จริง 10 ราย ต้องเวียนกัน 10 วันต่อหนึ่งรอบ และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจากอ่างเก็บน้ำแม่วังसानไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากหม้อแปลงไฟฟ้าที่ติดตั้งไว้มีขนาดสูงเกินไป ที่ประชุมมีการตกลงกันที่จะขอเปลี่ยนแปลงประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจาก อบต. ในโครงการสร้างถนนคอนกรีต ซอย 3 มาเป็นงบประมาณสำหรับการจัดหาน้ำเพื่อการเกษตรแทน โดยมีการสอบถามความคิดเห็นของพี่น้องชาวบ้านซอย 3 ว่าจะยินยอมให้เปลี่ยนหรือไม่ ซึ่งทางชาวบ้านซอย 3 ก็ยินยอมให้เปลี่ยน เพราะปัญหาเรื่องน้ำเป็นปัญหาที่สำคัญชาวบ้านต้องการน้ำเพื่อทำการเกษตร ส่วนเรื่องถนนนั้นยังสามารถใช้การได้ชาวบ้านจึงไม่ต้องการ โดยทาง อบต. ให้ชาวบ้านทำหนังสือขอแปรญัตติขึ้นไปที่ อบต. พร้อมกับแนบรายงานการประชุมและรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

ส่วนปัญหาไฟฟ้าที่ทางชาวบ้านขอให้มีการขยายไฟฟ้าแรงต่ำในพื้นที่สวนนั้น ทางกรมไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ให้ทางชุมชนทำหนังสือเข้าไปพร้อมทั้งแนบบันทึกการประชุมและรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมไปด้วยเช่นกัน จากการประชุมก็มีการตั้งคณะกรรมการที่จะรับผิดชอบในการหาข้อมูลและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล และตกลงกันที่จะเก็บเงินสมาชิกชุมชนคนละ 10 บาท เพื่อเป็นเงินกองกลางไว้ใช้จ่ายในการติดต่อประสานงานต่างๆ ซึ่งมีผู้รับผิดชอบดังนี้

ซอย 1	นายพรมสร	ผื่นพรหม
ซอย 2	นายเชื่อน	จอมพันธ์
ซอย 3	นางปิมปา	สุริยะแก้ว
ซอย 4	นางทองคำ	ปาลีแสน
ซอย 5	นางบุพเรศ	แสนละมุล
ซอย 6	นายบุญส่ง	อุดมมะ

โดยให้เก็บเงินและนำมารวบรวมไว้ที่นายรัชชัช ทันทกล้า ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2544

กิจกรรม: การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหนี้สิน (ต่อ)

วันที่ 30 มกราคม 2544 เป็นการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาหนี้สินต่อจากเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2544 เรื่องของข้อมูลที่จะทำการศึกษาดำรงคือ

1. การกู้ยืม ข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจคือ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การใช้จ่ายเงินกู้ และลักษณะของการกู้เงิน
2. การลงทุนทางการเกษตรไม่ได้ผล ข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจคือ สำรวจแหล่งน้ำ ดิน พืช อาชีพของเกษตรกรและการใช้วัสดุการเกษตร
3. ความคิดของเจ้าของทุนและผู้กู้ไม่ตรงกัน ข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจคือ สำรวจโครงการของเจ้าของทุน และโครงการของผู้กู้
4. ขาดน้ำเพื่อการเกษตร ข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจคือ สำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติ อ่างเก็บน้ำ แม่น้ำลำคลอง และแหล่งน้ำบาดาล
5. ผลผลิตตกต่ำ ข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจคือ สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์พืช ฤดูกาล วัตถุประสงค์ทางการเกษตร ดิน โรคและการดูแลรักษา และแรงงาน
6. ราคาผลผลิตตกต่ำ ข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจคือ สำรวจเกี่ยวกับแหล่งรับซื้อ ปริมาณผลผลิต การขนส่ง การรวมกลุ่ม และข้อมูลการแปรรูปผลผลิต
7. เกษตรกรขาดความรู้ ข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจคือ ข้อมูลวิทยากร แหล่งศึกษาดูงาน และฝึกอบรม
8. ขาดการรวมกลุ่ม ข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจคือ ข้อมูลปัญหาในการรวมกลุ่มและแนวทางในการรวมกลุ่ม

กิจกรรม: คณะกรรมการศึกษาดูงานศูนย์สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

วันที่ 31 มกราคม 2544 ศึกษาดูงานศูนย์สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีคณะกรรมการเดินทางไป 9 คน ไปศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการจัดทำบัญชี

กิจกรรม: ประสานงานกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2544 ประสานงานกับกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร เรื่องขอเปลี่ยนแปลงรายชื่อ เนื่องจากมีรายชื่อของสมาชิกกลุ่มซ้ำซ้อนกัน

กิจกรรม: ประสานงานกองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2544 ประสานงานกับกองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน เรื่องกลุ่มองค์กรต่างๆ ในจังหวัดลำพูนที่จะรวมกันเป็นเครือข่ายขององค์กรชุมชน ได้แก่ เครือข่ายเด็กและเยาวชน เครือข่ายสตรี เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายคนพิการ เครือข่ายผู้ติดเชื้อ ซึ่งในส่วนของบ้านโป่งรุ้นั้นถ้าสนใจก็สามารถที่จะสมัครเข้าร่วมเครือข่ายได้ ซึ่งทางชุมชนสนใจที่จะเข้าร่วมในส่วนของเครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายเด็กและเยาวชน และเครือข่ายผู้สูงอายุ ซึ่งทางคณะกรรมการจะประสานงานไปยังเครือข่ายต่างๆ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรม: ประชุมคณะกรรมการหารือเรื่องการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 ประชุมคณะกรรมการหารือกันเรื่องของการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน คนใหม่ ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวฬุวันพิทักษ์ เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านคนเก่าหมดวาระทางคณะกรรมการ จึงหารือและวางแผนร่วมกันว่าจะทำอย่างไรต่อไป เมื่อวันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2544 เป็นวันรับสมัครผู้ใหญ่บ้าน ผู้ที่สมัครคนแรกจะต้องได้เบอร์หนึ่ง เมื่อสมัครเสร็จแล้วเวลาประมาณ 13:30 น. ก็มีปัญหาก่อขึ้นเนื่องจากผู้ลงรับสมัครคนแรก คือ นายวิเชียร แสนละมุล ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ ซี ซี เอฟ (Christian Children Fund) ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาเด็กและผู้ด้อยโอกาส โดยประสานงานผ่านทางสำนักงานพัฒนาชุมชน ถือว่าเป็นลูกจ้างชั่วคราวของทางราชการ ถ้าจะสมัครต้องลาออกจากราชการก่อน และเจ้าหน้าที่จะปิดรับสมัครเวลา 16:30 น. ทางคณะกรรมการ จึงให้นายสมจิต นันทะชัย ลงรับสมัครเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านแทน ซึ่งมีปัญหาเรื่องเอกสารในการสมัครไม่พร้อม แต่จะนำมาส่งให้นายอำเภอวันพรุ่งนี้ ซึ่งมีผู้ลงรับสมัครเลือกตั้ง 2 คน คือ นายชยัน พงษ์ดา (ผู้ใหญ่บ้านคนเก่า) และนายสมจิต นันทะชัย ที่ต้องนำหลักฐานไปยื่นที่อำเภอเพิ่มเติมในวันรุ่งขึ้น ถ้านายสมจิต ไม่สามารถที่จะลงรับสมัครได้ทางคณะกรรมการและชาวบ้านจะเดินทางไปร้องเรียนที่จังหวัด พร้อมทั้งหารือกันในการเตรียมคนที่จะเจรจากับนายอำเภอว่า ถ้าไม่มีผู้ลงรับสมัคร 2 คน จะไม่มีการลงคะแนนเสียง

กิจกรรม: ประชุมคณะกรรมการหารือเรื่องหนี้สินมะม่วง

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2544 ประชุมคณะกรรมการหารือเรื่องหนี้สินมะม่วง ณ บ้าน นายรัช หนูโวหาร ซึ่งคณะกรรมการจะต้องทำเรื่องถึง สส. เกี่ยวกับปัญหาหนี้สิน และต้องรวบรวมข้อมูลให้นายสมจิต นันทะชัย นำไปมอบให้ สส. ถ่ายเอกสารสมุดโครงการ และสมุดเงินกู้แนบไปด้วย

ประกาศบอกชาวบ้านว่า วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 13.30 น. สส. เขต 2 จะมาทำความเข้าใจเรื่องโครงการพัทธนีเกษตรกร ณ วัดโป่งรุ

กิจกรรม: ประชุมชาวบ้านเรื่องการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2544 ประชุมเรื่องการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ณ วัดโป่งรุ ที่มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง 2 คน คือ นายขยัน พงษ์คา และนายสมจิต นันทะชัย ซึ่งจะทำการเลือกตั้งในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2544 และได้มีการชี้แจงเรื่องการเลือกตั้ง ซึ่งผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต้องมีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ ต้องย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป และในวันเลือกตั้งให้นำบัตรประชาชนมาด้วย จากนั้นนายชำนาญ กาวินา ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ ประกาศว่าที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่ได้ทำกินนั้น จะทำหนังสือแจ้งให้ทางอำเภอเข้ามาตรวจสอบว่าเป็นที่ดินของใคร แล้วทำหนังสือแจ้งเจ้าของที่ดินทราบและให้มาทำกิน ถ้าเรียกแล้วยังไม่มีทำกิน ก็จะถือว่าเป็นที่ดินของรัฐ และกล่าวถึงงบประมาณของ อบต. ที่จะส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกรจำนวน 100,000 บาท ให้ยืม 5 ปีไม่มีดอกเบี้ย โดยให้ทางหมู่บ้านส่งโครงการไปที่ตำบลภายในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2544 ซึ่งเงินจำนวนนี้ชาวบ้านจะต้องบริหารจัดการกันเอง อบต. จะไม่เกี่ยวข้อง เป็นงบประมาณสนับสนุนในเรื่องของการพัฒนากลุ่มอาชีพ แต่ละกลุ่มจะต้องมี ประธาน รองประธาน เลขานุการ เสร็จญิก มีสมาชิกกลุ่ม 10 คนขึ้นไป และให้แต่ละกลุ่มจะต้องเขียนโครงการมาเสนอ ซึ่งโครงการประกอบด้วย 1) ชื่อโครงการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขบวนการผลิต 4) การตลาด 5) ลักษณะการคืนเงินให้กลุ่ม และ 6) จำนวนเงินที่ต้องการกู้

ช่วงบ่ายได้มีการหารือเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินโครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วงในเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเป็นการประสานงานระหว่าง ส.ป.ก. ธ.ก.ส. และบริษัทต่อทรัพย์ โดย ธ.ก.ส. ให้เกษตรกรกู้เงินมาลงทุนในรูปของการนำปุ๋ยและวัสดุต่างๆ มาให้แล้วดีเป็นจำนวนเงินในราคาที่แพงกว่าห้องตลาด ถ้าถามว่าชาวบ้านเคยสอบถามทางเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการขอลดหนี้หรือไม่นั้น ชาวบ้านเคยประสานงานเพื่อขอลดหนี้ แต่ว่าไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เพราะว่า ผิดระเบียบกู้ยืมแล้วต้องใช้คืน และสอบถามเพื่อที่จะขอกู้เงินเพิ่มแต่ก็ไม่ได้ เพราะว่าไม่มีเงินให้กู้ ส่วนทาง ส.ป.ก. ทำสัญญาเช่าซื้อตั้งแต่ 2531 หนี้สินที่มีต่อ ส.ป.ก. นั้นมาก่อน ธ.ก.ส. ธ.ก.ส. เป็นเงินทุน ส่วน ส.ป.ก. คิดเป็นที่ดินปีละ 2,540 บาท เริ่มเข้ามาอยู่ปี 2526 - 2531 ส.ป.ก. เข้ามาจัดสรรที่ดินให้ โครงการของ ส.ป.ก. สนับสนุนในปัจจุบันนี้คือ โครงการระบบน้ำหยด อุปกรณ์ที่แจกให้นั้นมีแต่สูบน้ำและออกเงินคนละครั้ง ท่อน้ำหยดมีปัญหาเรื่องการแตกร้าว งบประมาณบ่อน้ำหยดคดกบ่อละ 13,000 บาท ถ้ารวมอุปกรณ์ทั้งหมดแล้วประมาณ 30,000 บาทต่อบ่อ มีทั้งหมด 58 บ่อ

กิจกรรม: คณะกรรมการประชุมเตรียมงานวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2544

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2544 ประชุมหารือเตรียมงานวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2544 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวฬุวันพิทักษ์ ซึ่งทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ภาค) จะเข้ามาเยี่ยมชมและดูการพัฒนาปัญญาของชาวบ้านว่าเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด มีความคืบหน้าอย่างไร สามารถดำเนินการได้หรือไม่โดยทางกลุ่มจะต้องอธิบายให้เจ้าหน้าที่ สกว.ภาค รับทราบส่วนเรื่องค่าอาหารกลางวันนั้นได้รับงบสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยหริภุญชัย สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน จากนั้นประชุมชาวบ้านเรื่องโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยที่ให้การสนับสนุนผ่าน อบต. 100,000 บาท ว่าจะดำเนินการอย่างไร กฎเกณฑ์ในการเสนอโครงการเป็นอย่างไร ลักษณะการกู้และส่งคืนเป็นอย่างไร ต้องทำฟอร์มให้ชาวบ้านกรอกข้อมูลมาให้ ต้องเตรียมเอกสารรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการโดยประสานงานเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม จาก อบต.นครเจดีย์ และเอกสารรายงานต่างๆ ที่ทำมา ขั้นตอนต่างๆที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และลักษณะการพัฒนาปัญญาของคณะกรรมการ

หน่วยงานที่จะเชิญเข้าร่วมรับฟังในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ นั้นจะต้องทำหน้าที่เชิญและประสานงานไปยัง ประธานกรรมการบริหาร อบต.นครเจดีย์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. เจ้าอาวาสวัดโป่งรุ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโป่งรุ และคณะกรรมการบ้านน้ำย้อย 15 คน จากนั้นคณะกรรมการได้แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ดังนี้

1. แผนกต้อนรับ ได้แก่ นายสมจิต นันทะชัย นางดวงดาว เทพวงศ์ และนายสุรัช ธรรมจันทร์
2. ลงทะเบียน ได้แก่ นางศรีพรรณ ศรีเทศ และนางทองคำ ปาลีแสน
3. บริการน้ำ ได้แก่ นางศรีนวล ชาวพงษ์ และนางมาลี มะโนวงศ์
4. เตรียมอาหาร ได้แก่ นางไข่แก้ว คุ่มทรัพย์ นายผ่าน ตีระนู นายละ สุรแก้ว และนายอินตา แสนบัวหลวง
5. เครื่องเสียง ได้แก่ นายอินตา แสนบัวหลวง
6. เตรียมขั้นตอนการดำเนินการ
 - 6.1 การเปิดประชุม นายสมจิต นันทะชัย
 - 6.2 การนำเสนอรายละเอียดต่างๆ การทำงานของคณะกรรมการ นายรัชชัย ทันท้า
 - 6.3 เรื่องงบประมาณโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ 100,000 บาท นายสมจิต นันทะชัย
 - 6.4 สรุปการประชุม

กิจกรรม: เวทีนำเสนอผลการทำกิจกรรมที่ผ่านมา

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2544 เวทีนำเสนอผลการทำกิจกรรมที่ผ่านมาของคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาเกษตรโป่งรุ ฅ วัดโป่งรุ ซึ่งการประชุมวันนี้เป็นการมาเยี่ยมชมเขียนของเจ้าหน้าที่ สกว.ภาค และทางคณะกรรมการได้นำเสนอความเป็นมาของโครงการว่า เริ่มต้นอย่างไร คณะกรรมการของกลุ่มมาจากไหน มีใครบ้าง การดำเนินงานของคณะกรรมการเป็นอย่างไร สถาบันวิจัยหรือรัฐฯเข้ามาสนับสนุนอย่างไร โดยนายรัฐฯได้เล่าว่า ก่อนหน้าที่ สถาบันฯ จะเข้ามาสนับสนุนนั้นชาวบ้านโป่งรุมีปัญหาหลายเรื่อง ซึ่งบางเรื่องก็สามารถแก้ไขได้โดยได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้าน อบต. แต่บางเรื่องก็ยังไม่แก้ไขไม่ได้ยังคงติดขัดอยู่ที่หน่วยงานต่างๆ แต่ชาวบ้านโป่งรุก็ยังโชคดีที่ทางสถาบันฯ เข้ามาสนับสนุน โดยนายประเสริฐเป็นคนติดต่อทาง สถาบันฯ มาจัดเวทีครั้งแรกในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ซึ่งเป็นการพบปะกันครั้งแรกระหว่างชาวบ้านกับสถาบันฯ วันนั้นมีชาวบ้านมาประชุมเป็นจำนวนมากและทำการลงชื่อเข้ากลุ่มต่างๆ เช่น เลี้ยงวัว เลี้ยงปลา และกลุ่มอาชีพต่างๆ

สถาบันวิจัยหรือรัฐฯ สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน โดยนายเจริญ เหล่าศิริเสถียร ซึ่งเป็นผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน มาแนะนำในเรื่องของการพัฒนาปัญหา คือ ชุมชนหรือพี่น้องบ้านโป่งรุมีปัญหาเรื่องหนี้สิน ไฟฟ้า น้ำ เมื่อชุมชนมีปัญหา ชุมชนต้องมีความตระหนักในปัญหา อยากที่จะแก้ไขปัญหาซึ่งเราต้องมีการสำรวจข้อมูล เมื่อสำรวจข้อมูลแล้วก็ต้องมาทำการวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไข ลงมือแก้ไข สรุปผลในการแก้ไขปัญหาและรายงานสู่ชุมชนว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นได้ทำการสำรวจข้อมูลวิเคราะห์หาแนวทางการแก้ไขแล้วผลเป็นอย่างไร เมื่อก่อนนั้นวิธีการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านบ้านโป่งรุก็คือ เมื่อมีปัญหาที่หาแนวทางแก้ไขและลงมือแก้ไข เมื่อลงมือแก้ไขไปแล้วเราก็คงว่ายังมีปัญหาอื่นตามมาอีก จะวนเวียนอยู่อย่างนี้ โดยไม่มีการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลว่าปัญหาต่างๆ นั้นเกิดมาจากอะไร นายเจริญได้แนะนำวิธีการพัฒนาปัญหาให้กับชาวบ้านเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา คือ เมื่อชุมชนมีปัญหา ชุมชนต้องมีความตระหนักในปัญหา และอยากที่จะแก้ไขโดยต้องมีการสำรวจข้อมูลก่อนว่าปัญหานั้นมันเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็มาทำการวิเคราะห์ เพื่อที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เมื่อได้แนวทางแล้วก็ลงมือแก้ไข และทำการสรุปผลที่ได้ว่าเป็นอย่างไรเพื่อรายงานกลับสู่ชุมชน

และนำเสนอการกิจกรรมที่ผ่านมา โดยคณะกรรมการ 15 คนนั้นมาจากการประชุมเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ซึ่งในวันนั้นตอนเช้าจะมีชาวบ้านมาเข้าร่วมเกือบ 200 คน แต่พอช่วงบ่ายคนเหลือประมาณ 60 คนซึ่งทางนายเจริญก็ถามผู้เข้าร่วมว่า สนใจที่จะใช้การพัฒนาปัญหาแก้ปัญหาของชุมชนหรือไม่? ถ้าสนใจก็ต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของชาวบ้านโป่งรุในการ

ทำงาน ก็มีการคัดเลือกคนที่อยู่ในที่ประชุมวันนั้นขึ้นมา 15 คนเพื่อเป็นคณะกรรมการ เมื่อได้รับการคัดเลือกแล้วเขียนวันนั้นทางคณะกรรมการก็ประชุมกันเพื่อแบ่งหน้าที่กันในการทำงาน ปัจจุบันคณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือกเมื่อวันที่ 27 นั้นก็ได้ขอลาออกไปบ้างแล้วเนื่องจากไม่มีเวลา และมีคณะกรรมการคนใหม่สมัครเข้ามาทำงานแทน (หมุนเวียนกันทำงาน) โดยมีชื่อว่า กลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุ ซึ่งตอนนี้มีคณะกรรมการจำนวน 16 คน

ข้อบังคับของคณะกรรมการ

1. การประชุมในแต่ละครั้งจะต้องแจ้งล่วงหน้า 2 วัน
2. คณะกรรมการมีธุระจำเป็นไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ต้องแจ้งกับทางคณะกรรมการ
3. ขาดการประชุมเกิน 3 ครั้ง ให้พิจารณาตนเองว่า จะทำงานร่วมกับคณะกรรมการได้หรือไม่

หน้าที่ของคณะกรรมการ คือ เป็นตัวแทนของชาวบ้านในการมาช่วยกันคิดหาแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เราก็จะมากระจายข่าวให้กับพี่น้องบ้านโป่งรุ ซึ่งหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในปัจจุบันมีดังนี้ คือ สกว. กองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน กองทุนฟื้นฟูเกษตรกรและสหกรณ์เครดิตยูเนียน

กิจกรรมของกลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุ (เดือนธันวาคม 2543-มกราคม 2544)

วันที่ 2 ธันวาคม 2543 คณะกรรมการประชุม ณ บ้านธวัช เวลาประมาณ 08:00 น.หารือเรื่องของการนัดส่งข้อมูลเรื่องไฟฟ้าและบ่อน้ำเกษตรว่าจะนำส่งเมื่อไหร่

วันที่ 7 ธันวาคม 2543 ประชุมเรื่องการจัดตั้งกฎระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งจะมีการออมทุกวันที่ 4 ของเดือน คณะกรรมการจะมาร่วมกันเก็บที่บ้านนายธวัช โดยออมหุ้นละ 10 บาท คนละไม่เกิน 10 หุ้น เริ่มออมตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2543 มีสมาชิก 210 คน สมาชิกทุกคนจะมีสมุดประจำตัวสมาชิก และในการออมแต่ละครั้งนั้นทางคณะกรรมการจะมีใบเสร็จรับเพื่อเป็นหลักฐานในการรับเงิน ในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์นั้นชุมชนได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งทางชุมชนได้ขอใช้กฎระเบียบและการทำบัญชีต่างๆ ของสหกรณ์เครดิตยูเนียน แต่ยังไม่ได้อุดทะเบียนซึ่งในการจดทะเบียนนั้นกลุ่มต้องมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการการเงินทุนอยู่ให้มีผลกำไรกลับคืนสู่กลุ่มและสมาชิก ข้อตกลงในการฝากเงินของกลุ่มออมทรัพย์นั้นจะมีรายชื่อของคณะกรรมการที่จะนำเงินไปฝาก 4 คน เวลาฝาก - ถอนต้องไปทั้ง 4 คน และในการเบิกจ่ายแต่ละ

ครั้งนั้น ต้องได้รับการเห็นชอบคณะกรรมการทั้งหมด และคณะกรรมการทั้งหมดก็ต้องฟังเสียงจากพี่น้องชาวบ้านก่อน ในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์นั้นก็จะได้รับคำถามจากพี่น้องชาวบ้านว่า เป็นสมาชิกกลุ่มกับไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนั้นแตกต่างกันอย่างไร ผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มก็จะมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนผ่านทางกลุ่มออมทรัพย์ คือ ทางคณะกรรมการจะพิจารณาจากสมาชิกกลุ่มก่อน ในการสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น ต้องมีใจและมีความคิดที่จะช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน ไม่ใช่เข้ามาเพื่อหวังที่จะกู้ยืมอย่างเดียว กู้แล้วก็ไม่ส่งคืนซึ่งกลุ่มก็คงจะอยู่ไม่ได้

วันที่ 19 ธันวาคม 2543 อบรมสหกรณ์เครดิตยูเนียน ณ วัดโป่งรุ

วันที่ 3 มกราคม 2544 ประธานกลุ่มและคณะกรรมการได้ไปเข้าร่วมประชุมที่กองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน เรื่องของการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งจะประกอบองค์กรชุมชนต่างๆ 9 องค์กร ได้แก่ เครือข่ายผู้ติดเชื้อ เครือข่ายเด็กและเยาวชน เครือข่ายสิ่งแวดล้อมเมือง เครือข่ายสตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ สุขภาพ ส่งเสริมอาชีพ และทรัพยากร ซึ่งจะมีการประชุมทุกวันที่ 3 ของทุกเดือน

วันที่ 15 มกราคม 2544 ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนและเตรียมงานและทำหนังสือเชิญหน่วยงานที่จะเข้าร่วมประชุม ในวันที่ 23 มกราคม 2544 โดยแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ และต้องมีการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้ในการประชุม ซึ่งในการจัดประชุมแต่ละครั้งคณะกรรมการต้องมาวางแผนและเตรียมงานล่วงหน้าทุกครั้ง และมีการบันทึกการประชุมทุกครั้ง

วันที่ 19 มกราคม 2544 คณะกรรมการประชุมการเตรียมงานวันที่ 23 มกราคม ณ วัดโป่งรุ

วันที่ 23 มกราคม 2544 เวทีปัญหาชาวบ้านบ้านโป่งรุ ซึ่งมีชาวบ้านและหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วม มาร่วม เช่น สถาบันวิจัยหรือภูซัย ส.ป.ก. อบต. และไฟฟ้า มีการแลกเปลี่ยนเรื่องหนี้สินของเกษตรกรบ้านโป่งรุที่เป็นหนี้มาประมาณ 10 กว่าปีแล้ว มี 120 ครัวเรือนซึ่งแต่ละรายมีหนี้สินอยู่ประมาณ 250,000 บาท เป็นหนี้สินที่เกิดขึ้น ส.ป.ก. กับ ธ.ก.ส. และบริษัทต่อทรัพย์ ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาชาวบ้านได้ไปติดต่อกับทาง ธ.ก.ส. ในเรื่องการขอรองรับดอกเบี้ย ซึ่งได้รับคำตอบจากเจ้าหน้าที่ว่า ส่งเรื่องไปที่ส่วนกลางแล้ว ปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ได้ทำเรื่องขอความช่วยเหลือไปยัง ส.ป.ก. ให้มาช่วย ปัญหาเรื่องไฟฟ้าแรงต่ำในสวนได้ไปติดต่อกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคว่า ขอบขยายไฟฟ้าแรงต่ำในสวนให้ทั่วพื้นที่ ซึ่งได้รับคำตอบว่า ยังไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากไม่มีงบประมาณ แต่ไปติดต่อกับ ส.ป.ก. บอกว่าหมอบแปลงไฟฟ้านั้นขยายได้ แต่ทางไฟฟ้าบอกว่าไม่ได้มันผิดระเบียบ

จากการแลกเปลี่ยนเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ทาง ส.ป.ก. แจ้งว่า ในปี 2544 นี้ไม่มีงบประมาณช่วยเหลือ ส่วนทางไฟฟ้าแจ้งว่าไม่มีงบประมาณช่วยเหลือเช่นกัน ถ้าต้องการขยายไฟฟ้าแรงต่ำก็ให้ทำหนังสือยื่นเข้าไปที่การไฟฟ้า โดยแนบบันทึกการประชุมและรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

ไปด้วย แต่จะได้เมื่อไรนั้นไม่สามารถชี้ชัดได้ แต่จะรับเรื่องไว้และจะส่งไปยังส่วนกลาง ในส่วน
 ของ ส.ป.ก. ก็เหมือนกันถ้าต้องการบ่อน้ำเพื่อการเกษตรทางคณะกรรมการก็ต้องทำหนังสือยื่นเข้าไป
 ไปเช่นเดียวกัน ซึ่งระบบการทำงานของราชการที่ชาวบ้านต้องรอ ซึ่งก็รอมา 14 - 15 ปีแล้ว ทาง
 หน่วยงานก็อ้างว่า ส่งเรื่องไปแล้วแต่ทางส่วนกลางยังไม่ส่งเรื่องกลับมา 14 - 15 ปีที่รอมาตั้งแต่
 ชาวบ้านเริ่มเป็นหนี้ 57,000 บาท จนเดี๋ยวนี้ชาวบ้านเป็นหนี้คนละเกือบ 200,000 บาท เฉพาะส่วน
 ของ ธ.ก.ส. ถ้ารวมกับค่าที่ดินของ ส.ป.ก. เข้าอีกก็ประมาณคนละ 250,000 บาท ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น
 เรื่อยๆ แต่เมื่อชาวบ้านได้รับการสนับสนุนและได้มีการพัฒนาปัญญา ซึ่งต้องมาช่วยกันคิดหา
 แนวทางใหม่ที่จะแก้ไขปัญหา จะมารออยู่อย่างนี้ไม่ได้แล้ว มีตัวอย่างบางคนได้เสียชีวิตไปแล้วและ
 ได้ทิ้งหนี้สินไว้ให้ลูกหลานที่จะต้องรับผิดชอบต่อไป ตรงนี้ถ้าทุกคนไม่ช่วยเหลือกันหนี้สินอาจจะ
 เพิ่มขึ้นเป็นล้านก็ได้ ถ้าไม่ช่วยกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังต่างคนต่างอยู่รอว่าในอนาคตทางรัฐบาล
 จะปลดหนี้ให้ ซึ่งตามหลักจริงๆ แล้วหนี้ก้อนนี้ไม่สามารถปลดได้เพราะเป็นหนี้หลวง หรือถ้าจะ
 ปลดได้ก็ต้องรอส่วนกลาง รอรัฐมนตรี รอรัฐบาลซึ่งมันเรื่องที่ต้องใช้เวลานาน ซึ่งอาจจะรอสัก
 20 % แต่ที่เหลือ 80 % จะต้องพึ่งพาตัวเอง ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันและปรึกษาหารือกันว่า
 จะทำอย่างไร

ปัญหาบางอย่างถ้าชุมชนรวมกลุ่มกันช่วยเหลือกันก็สามารถแก้ไขได้ เช่น เรื่องงบประมาณ
 210,000 บาทของ อบต. ที่ให้มาทำถนนคอนกรีตซอย 3 ซึ่งในเวทียุคนั้นปัญหาจริงๆ ของชาวบ้าน
 คือ เรื่องน้ำเพื่อการเกษตร เรื่องไฟฟ้าไม่ใช้ถนน จึงถามทางตัวแทนของ อบต. ว่า สามารถเปลี่ยน
 จากถนนมาเป็นบ่อน้ำได้หรือไม่ ? ซึ่งก็ได้รับคำตอบว่าได้แต่ให้ทำหนังสือยื่นไปที่ อบต. เพื่อขอ
 แปรญัตติจากการสร้างถนนมาเป็นการขุดเจาะบ่อน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งทางตัวแทนของ อบต. ถาม
 กลับว่า บ่อน้ำเกษตรในพื้นที่บ้านโป่งรุ้นั้นสามารถเจาะได้หรือไม่ มีน้ำหรือไม่ ทางคณะกรรมการ
 จะต้องไปหาข้อมูลจากกรมทรัพยากรฯ และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า พื้นที่บ้านโป่งรุ้นั้นสามารถ
 เจาะบ่อน้ำบาดาลขนาดใหญ่ได้หรือไม่ ต้องใช้งบประมาณเท่าไร ซึ่งทาง อบต. เป็นห่วงว่าเมื่อ
 งบประมาณลงไปแล้วนั้นประชาชนจะได้รับประโยชน์จริงหรือไม่ ซึ่งทางกรมทรัพยากรฯ บอกว่า
 เจาะได้แต่จะต้องเป็นท่อหน้า 6 ท่อขนาด 2 นิ้วครึ่งถึง 3 นิ้ว บิมน้ำขนาด 3-5 แรงม้า คณะกรรมการ
 จึงนำรายละเอียดไปให้ทาง อบต. พร้อมกับรายละเอียดการประชุมวันที่ 23 และรายชื่อผู้เข้าร่วม
 ประชุม เพื่อทำเรื่องขอแปรญัตติ ซึ่งจะเห็นว่าการประชุมวันนั้นเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก ชาวบ้าน
 ไม่ต้องไปรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นเลย ไม่ต้องรอขอ ส.ป.ก. ว่าเองบฯ มาช่วยชาวบ้าน
 ด้วย ซึ่งชาวบ้านรอมา 14-15 ปีแล้ว ต่อไปชาวบ้านจะต้องพึ่งพาตัวเอง ต้องวิ่งเต้นต้องเข้าไปหา
 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นายรัชชัย ได้ชี้แจงว่าตนเองเคยถามเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ว่า “เมื่อรู้ว่าชาวบ้านมีปัญหาเรื่องเดือดร้อนทำไมไม่เข้ามาช่วยเหลือ” ซึ่งได้รับคำตอบจากทางเจ้าหน้าที่ว่า ส.ป.ก. ต้องรับผิดชอบพื้นที่ทั่วทั้งจังหวัดลำพูน ถ้าหมู่บ้านไหนส่งเรื่องมาเจ้าหน้าที่ก็จะรับเรื่องและติดตาม ถ้าหมู่บ้านไหนไม่ส่งเรื่องมาก็ไม่ติดตาม คือ คนที่เดือดร้อนจริงๆ ก็จะส่งเรื่อง ส่งข้อมูล ส่งหลักฐานเข้าไป เจ้าหน้าที่ก็จะรับเรื่องนั้นไว้ก่อน แต่หมู่บ้านโป่งรูเวลาเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือก็จะเข้าไปหาเจ้าหน้าที่ โดยไปกันครั้งละ 15 คนไปบอกกับเจ้าหน้าที่ว่า ขอบ่อน้ำเกษตร เจ้าหน้าที่ก็ตกใจว่าชาวบ้านมาทำไมกัน แต่เมื่อเราได้รับการสนับสนุนจากทางสถานวิจัยหริภุญชัย ในเรื่องการพัฒนาปัญหา ก็มีปรับเปลี่ยนวิธีการเวลาที่จะไปติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ จะมีหนังสือไปขึ้น มีบันทึกการประชุมของพี่น้องชาวบ้าน และมีรายชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมแนบไปด้วยเพื่อเป็นหลักฐาน

นายวิชัย เปียชาติ (กำนันตำบลนครเจดีย์) กล่าวถึง เรื่องการมาเข้าร่วมประชุมของชาวบ้าน ถ้าเป็นการมาให้ความรู้ มาอบรมเรื่องต่างๆ จะไม่ค่อยสนใจที่จะมา แต่ถ้ามีเบี้ยเลี้ยงหรือมีของแจก จะมากันเยอะ ซึ่งเป็นปัญหามาตลอดและต่อไปจะยิ่งทำละกันมากขึ้นในเรื่องของงบประมาณของ อบต. ที่จะสนับสนุนในเรื่องของการพัฒนาอาชีพหมู่บ้านละ 100,000 บาท และจากประสบการณ์ที่ทำงานโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำแม่อาวนั้น พบว่า “ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนได้เข้ามาสอนเย็บผ้า 3 วันพอชาวบ้านเริ่มจะเข้าปกได้ก็หนีไป อีก 3 เดือน ส.ป.ก. ก็มาเรื่องเย็บผ้าเหมือนเดิมก็คนแก่นั่นแหละที่มาเย็บ 5 วัน เย็บตะเข็บ เย็บรังกระคุมยังไม่เรียบร้อยเลยหนีไปอีกแล้ว ถามว่าโครงการเหล่านี้ประสานงานกันได้ไหม สอนให้สามารถเย็บได้ทั้งตัวและสอนให้ชาวบ้านได้รู้ในเรื่องของตลาด และไม่ใช้รู้แค่ตลาดแม่อาว ตลาดป่าซาง เย็บแล้วก็ไม่ได้ขาย มีข้อคืออย่างเดียวคือ เย็บใส่เอง นี่เป็นสิ่งประชาชนเราเสียเปรียบมาก พี่น้องเราต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีความคิดมาขายกันตรงนี้ (ในเวที) ใครมีภูมิปัญญาอะไรก็เอามาแลกเปลี่ยน มาช่วยเหลือกัน ถ้าเรื่องไหนที่เราไม่รู้เราก็เชิญนักวิชาการ วิทยากรมาให้ความรู้ เมื่อเรามีการปฏิบัติและเสริมด้วยทฤษฎีก็จะทำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น”

การวิจัยจากท้องถิ่นขึ้นไปนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะบ้านเราดีที่สุด เดือดร้อนที่อยู่ร่วมกัน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เป็นสิ่งที่ดีเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ต้องมีตั้งจะออมเดือนละ 10 บาท ก็ยังดีที่เราไม่ต้องไปธนาคารเองทางคณะกรรมการเขาไปดำเนินการให้และสามารถตรวจสอบได้ เมื่อกลุ่มเรามีความเข้มแข็งเราก็สามารถไปกู้เงินที่อื่นได้

นายรัชชัย กล่าวถึง การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจาก สกว. กองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งคณะกรรมการจะกระจายงานไปต่างกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มเย็บผ้า กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

และคณะกรรมการ 15 คนนี้ได้รับการสนับสนุนจาก สกว. ในเรื่องของการพัฒนาปัญญาซึ่งจะมีการมาประชุมกันทุกวันอังคาร (ตอนกลางวัน) นอกจากนี้ยังมีงบประมาณจาก อบต. 100,000 บาท เพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ เพื่อให้กลุ่มอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านกุ้โดยไม่มีดอกเบี้ยและต้องใช้คืนภายใน 5 ปี ซึ่งในการขอกู้นั้น ทางกลุ่มต้องเขียนโครงการเสนอมา โดยมีรายละเอียดของโครงการดังนี้

1. ชื่อโครงการ
2. วัสดุ / วัตถุดิบที่ใช้มาจากไหน
3. ขบวนการผลิตเป็นอย่างไร (ความรู้ความชำนาญ)
4. การตลาดเป็นอย่างไร ตลาดอยู่ที่ไหน
5. ลักษณะการคือเงินให้แก่อุปกรณ์อย่างไร
6. จำนวนเงินที่ขอกู้
7. คุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มในพื้นที่
 - 7.1 อายุ 18 – 70 ปี
 - 7.2 เอกสารสำเนาทะเบียนบ้านและบัตรประชาชน
 - 7.3 เข้ามาอยู่ในพื้นที่อย่างน้อย 6 เดือนขึ้นไป

ทางคณะกรรมการได้จัดทำแบบฟอร์มสำหรับผู้ที่ต้องการกู้เงิน (ภาคผนวก ก) โดยมีดอกเบี้ย (น้ำใจจากกลุ่ม) ดอกเบี้ย ร้อยละ 12 บาทต่อปี และอัตราดอกเบี้ยปีผล

1. คืนให้สมาชิกกลุ่มย่อย 40%
2. ทุนสำรองการดำเนินงานของกลุ่มพัฒนาเกษตรกรบ้านโป่งรุ 40%
3. ทุนช่วยเหลือสังคม เช่น ทางโรงเรียน วัด อื่นๆ 10%
4. เงินตอบแทนให้คณะกรรมการ 10%

นายเจริญ กล่าวว่า ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ที่ผ่านมามีการแลกเปลี่ยนกันถึงปัญหาของหมู่บ้านและการพัฒนาปัญญา ถ้าชาวบ้านเกิดปัญหาแล้วชาวบ้านก็จะสามารถที่ดำเนินกิจการต่างๆ ได้ เหมือนกับการที่ชาวบ้านมีหนังสือหลายเล่มโดยมีคนนำมาให้แล้วบอกว่า หนังสือเล่มนี้สนุกน่าสนใจ มีรูปสวยงาม เล่มนี้บอกทางไปสู่การเป็นมหาเศรษฐีพันล้าน แต่ถ้าชาวบ้านอ่านไม่ออกก็ไม่มีประโยชน์ ดังนั้นชาวบ้านต้องมาฝึกอ่านหนังสือ จึงตั้งคณะกรรมการพัฒนาปัญญาขึ้นและมีประชุมกันทุกคืนวันอังคาร ตั้งแต่เวลา 19.00 น. ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวฬุวันพิทักษ์ เมื่อมาถึงวันนี้จะเห็นว่า การพัฒนาปัญญานั้นเรื่องจริง เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ และในส่วนของคณะกรรมการนั้นก็ไม่ได้จำกัดแค่ 15 คนเท่านั้น ชาวบ้านที่สนใจก็สามารถมาเข้าร่วมได้ มาช่วยกันแสดง

ความคิดเห็น เพื่อร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน หน่วยงานนี้ (สกว.) เป็นของรัฐบาล สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ไม่ใช่การมาหาเสียงของนักการเมืองเหมือนอย่างที่หลายคนสงสัย

หลังจากเสร็จการประชุมได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุเพิ่ม โดยมีคณะกรรมการเก่าที่ขอลอนตัวเนื่องจากไม่มีเวลา 2 คนคือ นายผ่าน ต๊ะนุ และนายอินตาแสนบัวหลวง และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่มเติมอีก 7 คนคือ

1. นายสมบุรณ์ ตี๊ะ
2. นายสกล ใจธาร
3. นายเกษม จินดาหลวง
4. นายพรชัย แสงผาบ
5. นายสังข์ทอง จอมพันธ์
6. นายสุพจน์ ใจธาร
7. นางอำพร คำเพ็ญ

รวมมีคณะกรรมการทั้งหมด 21 คน

กิจกรรม: ทบทวนการทำกิจกรรมที่ผ่านมา

วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2544 ทบทวนการทำกิจกรรมที่ผ่านมา ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวฬุวันพิทักษ์ โดยนายเจริญได้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2543 ถึงปัจจุบัน ที่ทางคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุได้เรียนรู้ร่วมกันในเรื่องของการพัฒนาปัญญา ได้มีการวิเคราะห์ปัญหาหารือร่วมกัน และช่วยกันตั้งคำถามที่จะร่วมกันค้นหาคำตอบ ดังนี้

1. ทำอย่างไรจะให้หมดหนี้สิน
2. ทำอย่างไรให้มีเงินทุนหมุนเวียน
3. ทำอย่างไรให้เกษตรกรมีอาชีพมั่นคงครบวงจร

ทางคณะกรรมการได้เลือกคำถามข้อที่ 3 เป็นคำถามที่จะช่วยกันหาคำตอบ เมื่อได้คำถามแล้วทางคณะกรรมการก็ช่วยกันคิดว่าจะต้องสำรวจข้อมูลอะไรบ้าง ซึ่งมีข้อมูลที่จะต้องทำการสำรวจดังนี้

1. การกู้ยืมเงิน
2. การลงทุนทางการเกษตรไม่ได้ผล
3. ความคิดของเจ้าของเงินและคนกู้ไม่ตรงกัน
4. ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
5. ผลผลิตตกต่ำ
6. ตลาดผลผลิต

7. เกษตรกรขาดความรู้

8. เกษตรกรขาดการรวมกลุ่ม

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2544 เจ้าหน้าที่ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว. ภาค) ได้เข้ามาเยี่ยมชม และเห็นว่า คณะกรรมการมีความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาปัญญา ระดับหนึ่งแล้ว สกว.ภาค พร้อมทั้งจะสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยจะมีงบประมาณสนับสนุน 300,000 บาท ซึ่งทางคณะกรรมการจะต้องเขียนโครงการและแผนงาน เสนอไปยังสถาบันวิจัยทรัพยากร เพื่อพิจารณาอนุมัติ และนำเสนอต่อ สกว.ภาคเพื่ออนุมัติเงิน งบประมาณส่วนนี้จะใช้ในเรื่องของการพัฒนาปัญญา เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของ ชุมชนด้วยตนเอง

จากนั้นได้นำเสนอกิจกรรมที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเก็บข้อมูล คือ จะมีตัวเลขให้ ชาวบ้านวิเคราะห์ 3 ชุด คือ

ชุดที่ 1

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

ชุดที่ 2

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

และเครื่องหมายบวก (+)

ชุดที่ 3

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

และเครื่องหมายลบ (-)

จากตัวเลขทั้ง 3 ชุด ถามว่า เรามีวิธีในการหาเลข 6 ได้กี่วิธี?

คำตอบที่ได้คือ

- ตัวเลขชุดที่ 1 มีวิธีการเดียว คือ มีเลข 6 ตัวเดียว
- ตัวเลขชุดที่ 2 มีวิธีการหาได้ 15 วิธี คือ 6, 7-1, 8-2, 9-3, 10-4, 11-5, 12-6, 13-7, 14-8, 15-9, 16-10, 17-11, 18-12, 19-13, และ 20-14
- ตัวเลขชุดที่ 3 มีวิธีการหาได้ 3 วิธี คือ 6, 1+5, และ 2+4

จากกิจกรรมนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลว่า ต้องสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความ สัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน เพื่อที่จะได้แนวทางแก้ไขปัญหามากหลายแนวทาง แต่ถ้าใช้ข้อมูลง่ายๆ เช่น ตัวเลขชุดที่ 1 นั้นได้แนวทางหรือทางออกน้อย แต่ถ้ามีข้อมูลที่เชื่อมโยงกันเหมือนตัวเลขชุดที่ 2 และ 3 ก็จะมีทางออกมากขึ้น และแนวทางหรือคำตอบที่ได้ก็น่าจะเหมาะสมสำหรับ

บางคน บางกลุ่ม ซึ่งตรงนี้ทางคณะกรรมการต้องใจกว้าง ต้องมีความรอบคอบและมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน คำถามเดียวอาจจะตอบได้หลายคำตอบ ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และที่สำคัญคือ รูปแบบหนึ่งอาจจะนำไปใช้กับทุกคนไม่ได้ ดังนั้นคณะกรรมการต้องมีความคล่องและแม่นยำเรื่องข้อมูล ต้องรู้กว้าง รู้ลึก และรู้ไกล

นายรัชชัช กล่าวว่า วัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการได้รวมตัวกันขึ้นมาทำงานตรงนี้ก็เพื่อให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ และมองว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นพี่น้องกันมาช่วยกันพัฒนาบ้านโป่งรุ ในการทำโครงการนั้นชาวบ้านจะทำอะไรก็ได้ตามความถนัดของตนเอง พวกเราคณะกรรมการก็จะช่วยกันดูแล และให้คำแนะนำ

นายสมจิต กล่าวว่า ถึงแม้ว่าคณะกรรมการจะมีการตั้งกฎระเบียบต่างๆ ไว้ แต่เราก็สามารถที่จะยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม เช่น การกำหนดว่ากลุ่มหนึ่งต้องมีสมาชิก 10 คนขึ้นไป แต่พอถึงเวลาจริงๆ แล้วมีสมาชิกอยู่ 5 คนที่สนใจและมีความตั้งใจจริงที่จะทำก็ยืดหยุ่นได้

นายเจริญ เมื่อคณะกรรมการมีความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาปัญญาระดับหนึ่งแล้ว ต่อไปก็จะเข้าร่วมประชุมเดือนละ 2 ครั้ง คือวันอังคารสัปดาห์ที่ 1 และ 3 ของเดือน และในช่วงนี้ขอให้ทางคณะกรรมการเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนทุนจาก สกว. และนัดหมายเขียนโครงการวันที่ 27 ก.พ. 2544 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวฬุวันพิทักษ์

กิจกรรม: ร่วมกันเขียนโครงการวิจัย

วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2544 ทางคณะกรรมการได้มาร่วมกันเขียนโครงการวิจัย ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวฬุวันพิทักษ์ นางวันเพ็ญ พรินทรารุต เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยหริภุญชัย ได้อธิบายถึงเกี่ยวกับรายละเอียดในการเขียนโครงการและการทำแผนปฏิบัติงาน ซึ่งทางคณะกรรมการนัดหมายที่จะนำโครงการมาส่งวันที่ 3 มี.ค. 2544 โดยมีรายละเอียดของโครงการ (ภาคผนวก ข)

กิจกรรม: ประชุมหมู่บ้าน

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2544 ประชุมหมู่บ้าน ณ วัดโป่งรุ ซึ่งมีเรื่องที่จะต้องหารือดังนี้

- 1) การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน
- 2) กลุ่มออมทรัพย์
- 3) การจัดตั้งคณะกรรมการวัด
- 4) เรื่องกลุ่มฌาปนกิจศพ

ในที่ประชุมได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านชุดใหม่ จำนวน 15 คน โดยมี นางลินจง ศฤงคาร เป็นประธาน นางบัวแก้ว ธรรมมาณวงศ์ เป็นรองประธาน และได้หารือเกี่ยวกับ เงินของกลุ่มว่า ตอนนี้เงินกลุ่มแม่บ้านคงเหลือ 27,453 บาท และเงินสงเคราะห์หมู่บ้านอีกจำนวน 20,515.37 บาท ซึ่งทางกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับเลือกใหม่นี้จะต้องประสานกับกลุ่มแม่บ้านเก่าเรื่องบัญชี และต้องไปขอเปลี่ยนชื่อการเบิกจ่ายเงินกับทางธนาคารด้วย และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวัด จำนวน 20 คน ในเรื่องของการฝาก-ถอนเงินของวัดนั้นก็มีการเปลี่ยนชื่อผู้ที่ฝาก-ถอนเป็นชุดใหม่ ซึ่งเงินเก่ามีอยู่ประมาณ 40,000 กว่าบาท เรื่องกลุ่มฌาปนกิจศพนั้น ได้มีการหารือกันว่า จะต้องมีการ จัดทำสมุดประจำตัวสมาชิก ทำสมุดบัญชีคุม (ใหญ่) บัญชีรับ-จ่าย มีการป้อนครายางและการเซ็นชื่อ กำกับ และมีการคัดเลือกสมาชิกเก็บศพ

เรื่องกลุ่มออมทรัพย์ที่จะเปิดรับสมัครสมาชิกใหม่ตั้งแต่วันที่ 1-15 มีนาคม 2544 เอกสารที่ใช้ในการสมัคร สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน ค่าธรรมเนียมแรกเข้า และค่าหุ้นๆ ละ 10 บาท คนละไม่เกิน 20 หุ้น ซึ่งมีกรรมการที่จะเป็นผู้รับสมัครสมาชิกใหม่คือ บ้างโป่งรุ นายพรชัย ธรรมจันทร์ และนายเกษม พิณญาหลวง บ้านเด่น นางศรีนวล ชาวพงษ์ และบ้านจัดสรร นายสิงห์ทอง จอมพันธ์ นางทองคำ ปาลีเสน และนางศรีพรรณ ศรีเทศ และได้ชี้แจงถึงที่มาของเงิน กู้เพื่อกลุ่มอาชีพ คือ เงินจาก อบต. 110,000 บาท และเงินสนับสนุนจาก สกว. 300,000 บาท รวม เป็น 410,000 บาท

กิจกรรม: ประชุมคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุ

วันที่ 6 มีนาคม 2544 ประชุมคณะกรรมการ ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเวฬุวันพิทักษ์ บ้านโป่งรุ วันนี้หารือกันเรื่องนายประเสริฐ ราชย์บ่องในการเข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือชาวบ้าน

รู้จักกันได้อย่างไร?

เริ่มรู้จักนายประเสริฐ จากนายผ่าน ต๊ะนุ ไปประสานงานและหารือกับเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของชาวบ้าน

การติดต่อประสานงาน

- นายประเสริฐได้แนะนำชาวบ้านให้ไปสมัครเป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟู เกษตร โดยให้มา ลงชื่อและพาไปสมัครที่ อบต.เวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน หลังจากนั้นเข้ามาร่วมกิจกรรมในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 พร้อมกับนายเจริญ (สถาบันวิจัยหริภุญชัย) แล้วก็เข้ามาเยี่ยมเยียนอีก 2 ครั้ง

- ติดต่อประสานงานกับทางสหกรณ์เครดิตยูเนียนให้

- พาคณะกรรมการไปรับงบประมาณค่าอาหารกลางวันในการจัดเวทีอบรมเกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนในวันที่ 19 ธันวาคม 2543 จาก สถาบันวิจัยหริภุญชัย จำนวน 3,000 บาท

- พาคณะกรรมการไปคุยกับกองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน โดยประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณค่าอาหารกลางวันในการจัดเวทีวันที่ 23 มกราคม 2544 จากกองทุนชุมชนจังหวัดลำพูนเป็นจำนวน 2,000 บาท และเมื่อทางคณะกรรมการไปตามที่กองทุนชุมชนจังหวัดลำพูนนั้นทางเจ้าหน้าที่แจ้งว่า นายประเสริฐได้เบิกเงินไปแล้ว โดยการนำบันทึกการประชุมไปเป็นหลักฐาน และบอกว่า ตนเองเป็นคนออกเงินสำรองจ่ายไปก่อน หลังจากนั้นนายรัชชัย ได้โทรหานายประเสริฐเพื่อติดตามเรื่องประมาณวันที่ 24-25 มกราคม 2544 ซึ่งทางนายประเสริฐบอกว่า เบิกเงินไปแล้วแต่ไม่มีเวลานามาให้เพราะพ่อป่วย และรักษาตัวอยู่โรงพยาบาลสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

- วันที่ 31 มกราคม 2544 ทางคณะกรรมการพบกับนายประเสริฐที่สหกรณ์เครดิตยูเนียน สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ บอกว่าพรุ่งนี้ (1 กุมภาพันธ์ 2544) จะนำเงินมาให้แต่ก็ไม่มา ทางคณะกรรมการไปหาที่บ้านก็ไม่เจอ (ไป 6-7 ครั้งก็ไม่เจอ) โทรศัพท์ไปหาก็ไม่รับสาย

- วันที่ 3 มีนาคม 2544 ทางคณะกรรมการโทรศัพท์ไปหา โดยใช้โทรศัพท์ที่สถาบันวิจัยหริภุญชัย นายประเสริฐบอกว่า จะฝากเงินให้นายเจริญ นำมาให้ วันที่ 4 มีนาคม 2544 แต่ก็โทรศัพท์มาบอกภายหลังว่า วันที่ 6 มีนาคม 2544 จะนำมาให้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ ให้ทางคณะกรรมการรีบมาประชุม แต่ก่อนวันที่ 3 มีนาคม 2544 โทรมาที่บ้านนายรัชชัยบอกว่า ได้นำเงินไปคืนให้กับกองทุนชุมชนจังหวัดลำพูนแล้ว ทางคณะกรรมการจึงไปติดตามซึ่งเจ้าหน้าที่กองทุนชุมชนจังหวัดลำพูนแจ้งว่า ไม่ได้นำมาคืน และทางเจ้าหน้าที่จะช่วยติดตามให้ด้วยเพราะเป็นเงินของรัฐ

สิ่งที่ได้เรียนรู้

เรื่องนี้เป็นปัญหาของคณะกรรมการ เนื่องจากคณะกรรมการได้ไปขอยืมเงินจากแม่ของนายรัชชัย มาใช้จ่ายในส่วน of ค่าอาหารกลางวันของการประชุมวันที่ 23 มกราคม 2544 ซึ่งเรื่องนี้ชาวบ้านยังไม่ทราบ ซึ่งทางนายประเสริฐบอกกับชาวบ้านว่า ทำงานกับสถาบันวิจัยหริภุญชัย และทำงานกับกองทุนชุมชนจังหวัดลำพูนด้วย ส่วนในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ที่สถาบันฯ เข้ามาจัดเวทีและมีคนมาเข้าร่วมประชุมเขื่อนั้น เพราะทาง อบต. ประกาศว่า ทางสถาบันฯ จะเอาเงินมาแจกและนายประเสริฐ ก็เป็นคนปิดการประชุม ซึ่งเรื่องนี้ถือว่าเป็นบทเรียนที่สำคัญของคณะกรรมการ และยังคงที่เป็นเงินจำนวนไม่มากนัก แนวทางที่จะแก้ไขก็คือ

1. จะติดตามไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้รับเงินคืน
2. ถ้าได้พบ แต่ได้รับคำตอบว่า ยังไม่มีเงินให้จะทำอย่างไร ถ้าติดตามไม่ได้จริงๆ จะทำอย่างไร จะหาเงินจากที่ไหนมาทดแทน ซึ่งปัญหาตรงนี้ถ้าไม่ได้รับเงินคืนจริงๆ ก็จะต้องหาเงินมา

คืนให้กับแม่ของนายรัชชัย โดย 1) เฉลี่ยเงินจากคณะกรรมการ คนละ 132 บาท 2) บอกกับชาวบ้านตามความเป็นจริง และจะนำเงินดอกเบี้ยที่ทางกลุ่มปล่อยให้กู้มาชดเชยแทน (แต่อาจจะต้องใช้เวลาน้อย)

นายเจริญ ถ้าเราเอากรณีของอาจารย์ประเสริฐมาเป็นตัวอย่างแล้วย้อนกลับมามองเรื่องของเราในการจัดการงบประมาณ อบต. 110,000 บาท ถ้าเราพบกับกรณีแบบนี้เราจะทำอย่างไร

ซึ่งทางคณะกรรมการบอกว่า คนที่จะขอกู้นั้นต้องเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ก่อน ในการให้กู้นั้นควรให้กู้ตามสัดส่วนเงินสะสมที่มีอยู่ ต้องมีเงินเหลือค้างบัญชีด้วย และต้องส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยทุกเดือน ทางคณะกรรมการก็ช่วยกันเสนอเกณฑ์ในการกู้ ดังนี้คือ

1. ให้กู้ได้ 80 % ของเงินฝาก
2. ให้กู้ตามความเป็นจริงแต่คณะกรรมการต้องเป็นคนพิจารณา / และกลุ่มย่อยก็ต้องช่วยกันพิจารณา กลั่นกรองก่อนที่เสนอโครงการ
3. คณะกรรมการต้องกลั่นกรองอย่างรอบคอบ และเท่าทัน
4. ต้องมีสัญญาเงินกู้

ปัจจุบันนี้ทางคณะกรรมการได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มฌาปนกิจศพ กลุ่มกรรมการวัด และกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในส่วนของกลุ่มออมทรัพย์ตอนแรกมีสมาชิก 200 กว่า และมีบางคนที่ย่อถอยไปแล้วก็มาขอสมัครเข้ามาใหม่เป็นรอบที่สองซึ่งทางกลุ่มก็ยอมรับ (ให้อภัย) แต่เพียงแค่ครั้งเดียวเท่านั้น

นายเจริญ อธิบายถึงเงื่อนไขในการใช้เงิน 300,000 บาท ของ สกว.

1. เพื่อการพัฒนาปัญญา ไม่ต้องใช้คืน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าถ่ายรูป ค่าเบิยเลี้ยง ค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงาน และค่าจัดทำเอกสาร
2. เพื่อการพัฒนาปัญญา ไม่ต้องใช้คืน และเพื่อการพัฒนาอาชีพ ต้องใช้คืน (ใช้หมุนเวียน)
3. เพื่อการพัฒนาปัญญาและพัฒนาอาชีพ ต้องใช้คืนทั้งหมด

ในการที่จะได้เงินมานั้นทางคณะกรรมการต้องเขียนโครงการพร้อมทั้งแผนงานในช่วง 3-6 เดือนว่าจะทำกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อที่จะพิจารณาอนุมัติงบประมาณ เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติและได้งบประมาณมาทำกิจกรรมแล้ว ทางคณะกรรมการต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งแผนงานที่จะทำต่อไปในอนาคตเพื่อของงบประมาณก้อนใหม่ คือ ทำเป็นวงๆ ไป

หลังที่หารือกันเสร็จแล้วนายเจริญ ก็นำเงินที่นายประเสริฐฝากไว้มาคืนให้กับทางคณะกรรมการ และบอกว่า อันนี้เป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อเป็นการฝึกความพร้อมของคณะกรรมการ

สำหรับการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาเราต้องมาช่วยกันคิด มาช่วยกันหาทางออกโดยนำกระบวนการพัฒนาปัญญามาใช้

กิจกรรม: เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น

วันที่ 14 มีนาคม 2544 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น ณ สถาบันวิจัยทริภูฏยซ์ การประชุมในวันนี้เป็นการมาพบปะแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนที่ใช้กระบวนการพัฒนาในการแก้ไขปัญหาชุมชน ซึ่งประกอบด้วยชุมชนต่างๆ คือ ชุมชนบ้านโป่งรุ ชุมชนบ้านน้ำย้อย ชุมชนบ้านแม่ชะนาค และชุมชนบ้านแพะใต้

ตัวแทนบ้านโป่งรุ เล่าถึงกิจกรรมที่ผ่านมาว่าได้ทำอะไรไปบ้างหลังจากที่นายเจริญ ได้เข้าไปให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาปัญญา ซึ่งทางกลุ่มก็ได้ทำกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ คือ

1. สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร
2. เข้าร่วมเครือข่ายองค์กรชุมชนของกองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน (SIF)
3. สะสางงานของกลุ่มออมทรัพย์เดิม และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ใหม่ โดยประสานงานกับทางสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมาให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและวิธีของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน และมีการอบรมการทำบัญชี นอกจากนี้ยังมีการสะสางกลุ่มกลุ่มปุ๋ยเก่า
4. มีการจัดเวทีปัญหาของบ้านโป่งรุ โดยเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น ธ.ก.ส. ส.ป.ก. อบต. และไฟฟ้า มาคุยและแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับปัญหาของพี่น้องบ้านโป่งรุ พร้อมทั้งช่วยกันหาแนวทางที่จะแก้ไข ซึ่งในการเชิญนั้นจะทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร
5. ขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณของ อบต. ที่ให้มาเพื่อการสร้างถนนคอนกรีต มาเป็นการเจาะบ่อน้ำเกษตรแทน เพราะปัญหาที่ชาวบ้านเดือดร้อนและต้องการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนคือ ปัญหาเรื่องน้ำในการทำเกษตร
6. บริหารจัดการงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจ (100,000 บาท) ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่สนับสนุนผ่านทาง อบต.
7. คอยให้คำปรึกษาแนะนำแก่กลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มกรรมการวัด และกลุ่มผู้ใช้น้ำ

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงบทเรียนที่ได้รับจาก “มะม่วงน้ำตา” ซึ่งเป็นโครงการที่ทาง ส.ป.ก. ธ.ก.ส. และ บริษัทต่อทรัพย์ ร่วมมือกัน โดยที่ ส.ป.ก. สนับสนุนในเรื่องของการจัดที่ทำกิน จัดหา กิ่งพันธุ์มะม่วง ทาง ธ.ก.ส. สนับสนุนในเรื่องของการให้ทุนในการเพาะปลูก เช่น ปุ๋ย ยา และ อุปกรณ์ต่างๆ และทางบริษัทต่อทรัพย์ก็บอกว่าจะรับซื้อผลผลิตที่ได้ทั้งหมด โดยในการกู้ครั้งแรก

นั้นชาวบ้านจะเป็นหนี้อยู่ 57,000 บาท แต่เมื่อปลูกไปแล้วก็ประสบปัญหาในเรื่องของการตลาด เรื่องของผลผลิตไม่มีคุณภาพขายไม่ได้ราคา ถึงแม้ว่าจะมีสัญญาซื้อขายแต่ทางบริษัทก็บิดพลิ้วไม่รักษาสัญญา ทำให้ชาวบ้านไม่มีเงินที่จะมาใช้หนี้ ต่อมาทาง ธ.ก.ส. ได้ปล่อยเงินกู้ระยะสั้นมาให้กับชาวบ้านอีก แต่ชาวบ้านก็ไม่สามารถที่จะหาเงินมาใช้หนี้ได้จนถึงปัจจุบันชาวบ้านมีหนี้เฉลี่ยแล้วครอบครัวละ 200,000 บาท เมื่อมีการทบทวนก็พบว่า ที่ผ่านมานั้นชาวบ้านขาดข้อมูล คือ ไม่มีการสำรวจข้อมูล และในการที่จะแก้ไขปัญหานั้นเราต้องทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรส่งไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีทางเลือกที่ผ่านการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลมาแล้ว

ตัวแทนบ้านแพะใต้ เล่าถึงกิจกรรมที่ทำมาได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเย็บผ้า สมาชิกกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร และการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยชีวภาพ ฮอร์โมน และสารขับไล่แมลงใช้เอง และจำหน่าย

ตัวแทนบ้านแม่ชะนาค ได้เล่าถึงกิจกรรมที่ทำ คือ กลุ่มหัตถกรรม การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ขึ้นใหม่ หลังจากที่ถูกกลุ่มเก่าที่ตั้งมาได้ 3 ปีนั้นยุบลง กลุ่มชุมชน กลุ่มประสิทธิภาพพืชไร่ เป็นสมาชิกชมรมชาวไทยภูเขา มีการระดมเงิน กข.คจ. เงินฟื้นฟูของ ธ.ก.ส. และเงิน อ.พ.ป. และการคืนเงินโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ 100,000 บาท (ไม่ขอรับการสนับสนุน) สาเหตุที่คืนเงินนั้นเนื่องมาจากการสรุปบทเรียนจากเงิน กข.คจ. เงินฟื้นฟูของ ธ.ก.ส. และเงิน อ.พ.ป. ซึ่งพบว่า เมื่อเกิดหนี้สินแล้วชาวบ้านไม่สามารถที่จะใช้หนี้ได้ ทำการสรุปบทเรียนร่วมกับชาวบ้านซึ่งชาวบ้านลงมติว่า ให้ชะลอไปก่อนรอทบทวนบทเรียนจากเพื่อนบ้านนอกจากนี้ชุมชนยังได้รับการสนับสนุนโดยการให้เปล่าจากหน่วยงานราชการ เช่น ศูนย์ส่งเสริมฯ ชาวเขา และ มูลนิธิ ซี. ซี. เอฟ เป็นต้น แต่ปัญหาของชุมชนคือ การศึกษา (ขาดการศึกษา)

ตัวแทนบ้านน้ำย้อย เล่าถึงกิจกรรมที่ทำมา คือ ปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการของกลุ่มสตรีแม่บ้าน จัดตั้งกลุ่มฟื้นฟูอาชีพสตรี สะดวกเกี่ยวกับการจัดการเงิน กข.คจ. และศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้าน และระดมกลุ่มออมทรัพย์เก่า และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ใหม่โดยมีการติดต่อทางสหกรณ์เครดิตยูเนียนให้เข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกในหมู่บ้าน และเข้าร่วมอบรมการทำบัญชีของสหกรณ์เครดิตยูเนียน

นายเจริญ กล่าวว่า เมื่อชุมชนผ่านขั้นตอนของการพัฒนาปัญหา และเริ่มมีความเข้าใจกระบวนการแล้วต่อไปชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองไม่ใช่แบบเก่าที่รอให้เขาเอามาให้ เมื่อมีปัญหาชุมชนต้องมาคุยกัน ต้องมีการบันทึกการประชุมของชาวบ้าน มีอะไรต้องหันหน้ามาคุยกันทุกฝ่าย ทำหนังสือเชิญเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เป็นที่รับรู้และสามารถติดตามได้ ในกรณีที่ทำหนังสือเชิญไปแล้วถ้าไม่มาเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการจะอย่างไร ถ้าไม่มา 3 ครั้ง ก็ต้องบอกให้

ชาวบ้านพิจารณาในฐานะผู้นำ และที่สำคัญ คือ เวลาทำอะไรต้องมีเหตุผล เช่น บ้านน้ำย้อยต้องมาคุยกันก่อน ค่อยๆ เป็น ค่อยๆ ไป ไม่ใช่การไปเดินขบวน

ตัวแทนบ้านแพะใต้ เล่าว่า เมื่อก่อนการทำแผนพัฒนา 5 ปี ของ อบต. นั้นส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่โครงสร้างพื้นฐาน (ถนน) แต่ได้มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณดังกล่าวมาใช้ในส่วนของการพัฒนาด้านอื่นๆ บ้าง บ้านแพะใต้ได้งบประมาณสนับสนุนจาก อบต. 20,000 บาท และงบฯ จากสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน 50,000 บาท มาทำปุ๋ยหมักขาย ซึ่งในตอนแรกนั้นยังไม่ได้รับงบฯ สนับสนุน กลุ่มได้มีการระดมทุนกันเองภายในกลุ่มโดยเก็บเงินคนละ 70 บาท เพื่อตั้งเป็นกองทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม

ตัวแทนบ้านน้ำย้อย เล่าว่า บ้านน้ำย้อยมีปัญหาในเรื่องของระบบการปกครองที่ อบต. กับผู้ใหญ่บ้านไม่มีการร่วมมือกันทำงาน เมื่อมีงบประมาณต่างๆ เข้ามาในหมู่บ้านก็จัดสรรกันไป ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ตอนนี้เรากำลังปรับเปลี่ยนใหม่โดยเริ่มจากกลุ่มแม่บ้านก่อน ได้มีการประชุมเรื่องการปันผลและพบว่าไม่มีเงินหายไป 7,900 บาท ทางแม่บ้านจะขอมใช้คืนให้ แต่ทาง สมาชิก อบต. ไม่ยอม จึงนำบัญชีไปตรวจสอบจึงพบว่าจริงๆ แล้ว เงินหายไป 10,000 กว่าบาท ประธานแม่บ้านจึงลาออก และล้มกลุ่มออมทรัพย์เดิมเสียโดยการคืนหุ้นที่มีอยู่ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ทางคณะกรรมการพัฒนาปัญญาจึงได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาใหม่และเอาระบบของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมาใช้ บ้านน้ำย้อยส่วนใหญ่มีอาชีพทำกึ่งพันธุ์ไก่ไข่ขาย และรับจ้าง จึงมีช่วงที่ว่างไม่มีงานทำ ทางกลุ่มจึงคิดที่จะทำเรื่องการตัดเย็บเสื้อผ้าโดยทำให้ครบวงจรแต่ต้องค่อยเป็นค่อยไป ต้องศึกษาหลายๆ ด้าน

นายเจริญ ได้ตั้งข้อสังเกตและถามว่าทำไมต้องเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียน ? ซึ่งคำตอบที่ได้คือ จากเดิมนั้นกลุ่มจะมีการทำบัญชีโดยการใช้สมุดบัญชีเล่มเดียวไม่มีระบบบัญชีที่แน่นอน แต่ในส่วนของเครดิตยูเนียนนั้นมีระบบบัญชีที่แน่นอน มีการอบรมการทำบัญชี มีการอบรมคณะกรรมการ ซึ่งในส่วนของการจัดอบรมนั้นจะมีการจัดอบรมให้ตลอด และเมื่อครบปีจะมีเจ้าหน้าที่มาช่วยในการตรวจสอบบัญชี ในการฝากเงินของสมาชิกนั้นทางคณะกรรมการก็จะมิใบเสร็จรับเงินให้แก่สมาชิก มีบัญชีรับ-จ่ายประจำวัน ในส่วนของคณะกรรมการจะแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ดังนี้ ฝ่ายดำเนินการ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายเงินกู้ และฝ่ายตรวจสอบ นอกจากนี้ยังมีเรื่องสวัสดิการ คือ จะมีสวัสดิการเงินกู้ เงินฝาก และการประกันชีวิต

นอกจากนี้ นายเจริญ ยังให้เหตุผลว่า การพัฒนาปัญญาเพื่อที่จะได้มีทางเลือกหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ซึ่งในการพัฒนาปัญญานั้นต้องเริ่มจากชุมชน ไม่ใช่เรื่องของใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของคนทั้งชุมชน ทั้งหมู่บ้าน เมื่อชุมชนมีปัญหา ชุมชนต้องมีความตระหนักในปัญหาและมีความอยากที่จะแก้ไข เมื่ออยากที่จะแก้ไขก็ต้องมีการสำรวจข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขและเลือกแนวทางที่คิดว่าดีที่สุดแล้วลงมือแก้ไข หลังจากนั้นก็ต้องมีการสรุปทเรียนที่ได้รับว่าเป็นอย่างไรพร้อมทั้งรายงานให้กับชุมชนได้รับทราบ การพัฒนาปัญหาจะมีความแตกต่างจากการพัฒนาทั่วไป คือ ในการพัฒนานั้น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นชาวบ้านก็จะหาทางแก้ไขและลงมือแก้ไขโดยไม่มีจุดมุ่งหมายหรือคำถามที่ต้องการหาคำตอบ แต่ในการพัฒนาปัญญานั้นจะมีคำถามที่หาคำตอบ เช่น ทำอย่างไรให้ลำไยมีขนาดจัมโบ้? (มีจุดหมายปลายทาง) เมื่อมีคำถามแล้วชาวบ้านก็ต้องมาสำรวจว่า ลำไยนั้นเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง และวิเคราะห์ว่าถ้าจะทำให้ลำไยมีขนาดจัมโบ้นั้นมีทางใดบ้าง ซึ่งในการพัฒนาปัญญานั้นจะทำให้ชาวบ้านได้ความรู้ เพราะชาวบ้านได้ตอบคำถาม และสามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้จริง สามารถที่จะบันทึก ถ่ายทอดสู่ลูกหลานได้ ซึ่งในการบันทึกนั้นต้องบันทึกอย่างละเอียด

ความสำคัญในการสำรวจข้อมูล

ในการสำรวจข้อมูลนั้นมีหลายอย่างไร? เราลองมาช่วยกันคิดว่า จากชุดตัวเลขที่มีอยู่คือ

ชุดที่ 1

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

ชุดที่ 2

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

และเครื่องหมายบวก (+)

ชุดที่ 3

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

และเครื่องหมายลบ (-)

ชุดที่ 4

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

และเครื่องหมายคูณ (x)

ชุดที่ 5

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

และเครื่องหมายหาร (÷)

จากข้อมูล 5 ชุดนี้ มีวิธีที่จะหาเลข 6 ได้กี่วิธี? ชุดที่ 1 ได้ 1 วิธี ชุดที่ 2 มีเครื่องหมายบวกอยู่ด้วยก็จะทำให้มีวิธีการที่จะหาเลข 6 ได้หลายวิธี ซึ่งจากตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นว่า ในการสำรวจข้อมูลนั้นเราต้องความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วย เช่น เมื่อเราไปดูงานที่ชุมชนอื่น หรือหมู่บ้านอื่นแล้วพบว่าที่หมู่บ้านนั้นประสบความสำเร็จก็เพราะมีผู้ใหญ่บ้านมี อบต. เป็นคนทำ แต่ที่หมู่บ้านเราไม่มี

คนแบบนี้ (ผู้ใหญ่บ้าน) เราก็ต้องมามองว่า มันมีวิธีที่อื่นที่จะทำได้หรือไม่ เราต้องพยายามหาข้อมูลต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น ถ้าเราไม่มีเลข 6 แต่เรามีเลข 1 และเลข 7 เราก็ต้องเอามาลบกัน ซึ่งก็จะได้คำตอบออกมาเป็นเลข 6 เหมือนกัน เราไม่ควรยึดติดว่าจะต้องเป็นผู้ใหญ่บ้านคนเดียว แต่อาจจะเป็นคนอื่นก็ได้ที่มีความสนใจและตั้งใจจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับคนและวิธีการ เราต้องค้นหาคนและวิธีการจากทรัพยากรที่เรามีอยู่ เวลาเราไปดูงานแล้วพบว่าบ้านเขามีเครื่องหมายลบ แต่ชุมชนของเราไม่มีเครื่องหมายลบมีแต่เครื่องหมายบวก เราจะไปลอกเลียนแบบเขาไม่ได้ แต่เราไปเรียนรู้วิธีการของเขาแล้วเอามาปรับใช้กับของเรา บางบ้านมีเครื่องหมายคูณก็ใช้เครื่องหมายคูณ บางบ้านมีเครื่องหมายหารก็ใช้เครื่องหมายหาร ซึ่งแต่ละบ้านแต่ละชุมชนจะไม่เหมือนกัน มีทรัพยากรไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นเวลาที่ทำการสำรวจข้อมูล วิเคราะห์นั้นต้องพยายามหาข้อมูลต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันด้วย เพื่อที่จะได้แนวทางในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ซึ่งตอนนี้พวกเราได้กระบวนการในการทำงานแล้ว ต่อไปเราก็จะใช้กระบวนการนี้ในการทำงานตลอดไป และพยายามอย่าใช้ความรุนแรงแต่ให้ใช้ความประนีประนอมในการทำงาน

ตอนนี้แต่ละชุมชนได้ทำกิจกรรมและเริ่มเข้าใจกระบวนการพัฒนาปัญญาแล้ว และถ้าชุมชนใดสนใจที่จะทำต่อในส่วนของงบประมาณ ที่จะใช้ในการดำเนินงานนั้นให้เขียนโครงการมาเสนอพร้อมทั้งแผนการทำงานในช่วง 3-6 เดือน ซึ่งในการอนุมัติโครงการนั้นจะอนุมัติงบประมาณให้โครงการละ 3 แสนบาท ต่อหนึ่งโครงการ แต่ในการให้งบฯ นั้นจะให้ตามแผนงานที่เขียนมา และหลังจากที่ได้งบฯ ไปทำกิจกรรมแล้วก็ต้องมีการสรุปทบทวนและทำรายงานส่งพร้อมกับแผนงานที่จะทำต่อไปเพื่อของบฯ ก็จะเป็นช่วงๆ เป็นงวดๆ ไป อาจจะเป็น 3-6 เดือน

เมื่อโครงการที่เสนอมารผ่านการพิจารณาและอนุมัติเช่นสัญญา นั้น ก็จะมีเงื่อนไขอยู่ 3 เงื่อนไข คือ

1. เพื่อการพัฒนาปัญญา ไม่ต้องใช้เงิน ซึ่งจะใช้ได้ในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการอบรม ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าถ่ายรูป ค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงาน ค่าจัดทำเอกสาร ค่าเดินทาง และค่าเบี้ยเลี้ยง
2. เพื่อการพัฒนาปัญญาและการพัฒนาอาชีพ ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาปัญญาก็ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการอบรม ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าถ่ายรูป ค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงาน ค่าจัดทำเอกสาร ค่าเดินทาง และค่าเบี้ยเลี้ยง ซึ่งส่วนนี้ไม่ต้องใช้เงิน แต่ถ้าเป็นการพัฒนาอาชีพคือ หลังจากที่เราก็คิดความรู้แล้วต้องการพัฒนาอาชีพนั้น เงินส่วนนี้จะต้องใช้เงิน

3. เพื่อการพัฒนาปัญญาและการพัฒนาอาชีพ ต้องใช้คืนทั้งหมด เพราะบางชุมชนบอกว่า ในส่วนของการพัฒนาปัญญานั้นทางชุมชนสามารถจัดการได้ แต่ชุมชนต้องการนำเงินส่วนนี้ไปพัฒนาอาชีพ

ประเด็นคำถามและการอภิปราย

- ในกรณีที่ 2 นั้นใช้คืนกับไม่ใช้คืนนั้น 50 : 50 ใช่ไหม

ตอบ อันนี้แล้วแต่ชุมชนจะจัดการ ถ้าคุณใช้เพื่อพัฒนาอาชีพ 1 แสนคุณก็ต้องใช้คืน 1 แสน คือ ใช้เงินเพื่อพัฒนาอาชีพเท่าไรก็ ต้องใช้คืนเท่านั้น

- การเซ็นสัญญาเช่นอย่างไร ใครเป็นคนเซ็น

ตอบ คณะกรรมการ

- การให้เงินนั้นให้อย่างไร

ตอบ ให้เป็นงวด ตามแผนงานที่เสนอมา เช่น จะทำปุ๋ยหมักใช้ขบ 60,000 ก็เขียนแผนงานส่งมาก่อนถึงจะให้เงิน

- การคืนเงินคืนอย่างไร

ตอบ ต้องช่วยกันคิดต้องกลับไปปรึกษากับพี่น้องชาวบ้านว่าจะใช้คืนอย่างไร

- เงื่อนไขที่ 2 ในส่วนของการพัฒนาปัญญานั้นเราไปเชิญครูมาสอนได้ไหม โดยไม่ต้องใช้เงินคืน เช่น จะให้มาสอนเรื่องการทำปุ๋ย

ตอบ ได้ แต่ก่อนที่จะตัดสินใจไปเชิญวิทยากรมาสอนนั้น เราต้องมีการตรวจสอบความพร้อมของเราก่อนว่าเรามีความพร้อมจริงหรือเปล่า วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทำปุ๋ยนั้นเรามีหรือยัง

- ถ้าขี้นมา 3 แสนนั้น กำหนดส่งเงินคืนจะเป็นเวลาทำไร

ตอบ อยากจะลองสัก 2 ปี แต่ก็สามารถทำสัญญาต่อได้

- เงินจำนวน 300,000 บาท ถ้านำมาลงทุนทำปุ๋ย 150,000 บาท และที่เหลืออีก 150,000 บาท จะนำมาลงทุนเลี้ยงปลาได้หรือไม่

ตอบ ถ้าจะเลี้ยงปลาก็ต้องมีการพัฒนาปัญญาต้องมีความรู้และมีความชัดเจนเรื่องการเลี้ยงปลาเสียก่อน ต้องสำรวจข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลก่อนว่าจะเสียค่าใช้จ่ายอย่างไร จะต้องเลี้ยงอย่างไร และตลาดเป็นอย่างไร เราต้องรู้ข้อมูลเหล่านี้ก่อน ในงบ 3 แสนนี้ จะทำสัก 10 อย่างก็ได้ แล้วแต่ทางชุมชนจะจัดการ แต่ถ้าจะพัฒนาอาชีพจะต้องพัฒนาปัญญาก่อน

- ชาวบ้านเป็นหนี้ในระบบสามารถที่จะมายืมเงินตรงนี้ไปใช้หนี้ในระบบได้หรือไม่

ตอบ ได้ แต่ต้องเรียกประชุมชาวบ้านเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องนี้ให้มีเข้าใจความชัดเจนเสียก่อน ต้องมาพัฒนาปัญญาเสียก่อน มาหาทางออกและวางแผนร่วมกัน

- หารือเกี่ยวกับระยะเวลาในการใช้คืนว่าจะใช้เวลาสักประมาณกี่ปี ในฐานะที่เป็นหมู่บ้านนำร่อง

ตอบ ต้องพิจารณาเงื่อนไขของกิจกรรมที่ทำ เช่น ทำสวน เลี้ยงวัว ทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น

ตัวแทนบ้านแพะใต้ ได้ยกตัวอย่างในเรื่องการปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งจะให้กู้แก่สมาชิกอย่างน้อยบ้านละ 2,000 บาท และจะมีสัญญาถ้าว่าเมื่อครบกำหนดเวลาส่งคืนเงินกู้แล้วยังไม่มีเงินมาคืนนั้น คณะกรรมการกลุ่มจะไปยึดของ (ทรัพย์สิน) ที่มีอยู่ในบ้าน เช่น ตู้เย็น ทีวี เป็นต้น และไม่มีสิทธิที่จะฟ้องร้องทางคณะกรรมการเพราะจะมีผู้ใหญ่บ้านและประธานแม่บ้านมาเซ็นรับรู้ ซึ่งทางกลุ่มปล่อยกู้มาเกือบ 20 ปีก็ไม่มีกรณีอย่างนี้เกิดขึ้นเพราะชาวบ้านมีความเกรงใจซึ่งกันและกัน และไม่อยากขายหน้าคนอื่นถ้าถูกยึดของ ถ้าผู้ตั้งแต่ 5,000 บาทขึ้นไปจะให้หน้าทะเบียนรถจักรยานยนต์มาวางไว้

นายกรกช ให้ความเห็นว่า ทางหน่วยงานราชการนำเงินไปให้ชาวบ้านโดยไม่มี การวิเคราะห์สำรวจข้อมูล ส่วนชาวบ้านเองก็รับมาก็ไม่ได้สำรวจตัวเองเช่นกันยกตัวอย่างเช่น เงินฟื้นฟูของ ธ.ก.ส. ที่ให้การช่วยเหลือชุมชนชาวเขาไม่ต่ำกว่า 20 ล้าน ชาวบ้านบอกว่า เงินฟื้นฟูได้ง่ายๆ ให้มาเอาที่ ธ.ก.ส. ถ้าพูน ชาวบ้านก็แห่กันมาเอาพอถึงปีนี้ปีสุดท้ายที่จะต้องส่งคืนก็ไม่มีเงินที่จะไปคืน และงบบก.คจ. ที่เข้าไปก็ล้มเหลวเหมือนกัน เพราะว่า ชาวบ้านไม่มีความรู้หลายด้าน และเมื่อทำโครงการเกษตรก็ประสบกับฝนทิ้งช่วง ไม่ได้ผลผลิตชาวบ้านจึงไม่มีเงินที่จะไปใช้หนี้

นายนพพร กล่าวว่า เงิน กข.คจ. นั้นเป็นของชาวบ้านแล้ว เพราะฉะนั้นชาวบ้านต้องมีการวิเคราะห์ร่วมกันอย่างจริงจังไม่ใช่การคุยกันผิวเผิน ต้องมีการคิดใคร่ครวญอย่างมาก ก่อนที่จะเขียนโครงการมาขอเงิน และกรณีของชาวเขาไม่ได้หมายความว่าเขาอยากจะมีรถจักรยานยนต์ทุกคน บางครั้งชาวเขาก็อยากอยู่ตามแบบของเขา แต่เราก็ไปกระตุ้นให้เขาอยากได้ อยากมี หลายครั้งที่เราไปคิดแทนเขา กระบวนการแก้ปัญหาที่เราได้คุยกัน เช่น บ้านโป่งรู ที่มีการสรุปบทเรียนอยู่ครั้งหนึ่งหลังที่หลังจาก ส.ป.ก. ได้ปล่อยเงินกู้ 57,000 บาท ซึ่งได้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องการที่คืนว่า ถูกใช้ไปอย่างไร ทำไมถึงใช้ไม่ได้ดี มีที่ครอบครองคนละกี่ไร่ หลังจากนั้นมีการเปลี่ยนมือไปอย่างไร ดินมีความเหมาะสมหรือไม่ ต้องวิเคราะห์จนถึงที่สุด

เพราะเดี๋ยวนี้เหมือนกับจะเดินทางไปข้างหน้า ซึ่งจะต้องมีคำถามว่า จะเดินอย่างไรถึงจะไม่ล้ม จะเดินโดยวิธีไหน เพราะฉะนั้นโจทย์นี้มันเป็นโจทย์ย่อยถ้าจะทำเพราะมันเคยทำมาแล้ว เคยให้

ผลสำเร็จมาแล้วและก็ล้มเหลวมาแล้ว แต่ถามว่าถ้าไม่ตั้งคำถามกับมันก็เหมือนกับกินไข่ไก่ใหม่ ซึ่งจะมีไข่มาให้เราอีกมากมาย กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านก็จะเข้ามา เดียวมันก็เหมือนอย่างเก่า ผมจึงมองเรื่องที่ดินว่าเป็นอย่างไร ตั้งแต่ไปงรุ ไปถึงแม่จะนาค ไปถึงต้นน้ำลี ต้นน้ำแม่ตอบ คุณจนถึงที่สุดว่าเป็นอย่างไร เรื่องไฟฟ้าเป็นอย่างไร เรื่องน้ำเป็นอย่างไร เรื่องทุนที่เราเคยที่ได้มาเป็นอย่างไร การปลูกกล้วยเป็นอย่างไร และคนบ้านเรามีความสัมพันธ์เป็นอย่างไร ซึ่งเราจะเห็นว่าถ้าจะไปทางหน้า เราจะไปกันอย่างไร แต่ที่ผมฟังมาพอถึงระยะที่ 2 ก็ล้มมะม่วงแล้วปลูกกล้วยแทน โดยที่ไม่มีการทบทวนสรุปทบทวนว่า ตลาดมันเป็นอย่างไรมาก่อนพื้นที่มันเป็นอย่างไรมาก่อน และจะต้องทำอะไรอีก และผมก็มีคำถามสำหรับไปงรุว่า ถ้าจะให้ อบต. สนับสนุนงบประมาณแก่หมู่บ้าน โดยไม่มีการตกลงหน่วยงานที่อยู่นอกหมู่บ้านบ้าง มาสนับสนุนตรงกับความต้องการของชาวบ้านแล้วนั้น รับรองว่าสามารถแก้ไขปัญหานี้สินได้ นี่คือ โจทย์ที่เราตั้งไว้ และมีคำถามต่อว่าใครจะมาเป็นคนทำ แล้วเราจะตั้งองค์กรอย่างไร ใครบ้างที่จะต้องทำงาน แล้วจะทำอย่างไร และถ้าสมมติว่าเมื่อเอาเงินมาแล้วพบว่ามันเกิดการหาซื้อในหมู่บ้าน ชาวบ้านทะเลาะกัน ก็มีคำถามอีกว่า เราจะแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายเงินให้เป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับชาวบ้านได้อย่างไร

อยากจะบอกว่าที่มาววันนี้จริงๆ แล้วไม่ได้มาเพื่อเขียนขอเงิน แต่มาเพื่อมาเล่าสู่กันฟังว่ากำลังคิดอะไร และจะเดินไปข้างหน้าอย่างไร เหมือนเป็นการมาทบทวนตัวเองเพื่อที่จะหาช่องทางในการที่จะเดินไปข้างหน้า ซึ่งเราต้องตั้งคำถามกับตัวเองให้ดีๆ คิดดีๆ ว่าจริงๆ แล้วมันคืออะไร เหมือนกับเวลาเราขึงหนังสะตึกถ้าเราต้องการให้มันไปไกลและมีแรงมาก เราก็ต้องดึงไปข้างหลังมากๆ ซึ่งเหมือนกลับเราที่จะต้องย้อนกลับ ไปมองข้างหลังมากๆ เช่นเดียวกัน

ในกรณีของราชการนั้นชาวบ้านจะต่อรองกับทางราชการได้อย่างไร จะทำอย่างไรให้คนบ้านในชุมชนมาช่วยกันสร้างกระบวนการให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านเพื่อที่จะไปต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งตรงนี้ก็ทำวิจัยได้ คือ จะสร้างกลไกของหมู่บ้านให้ครอบคลุมคนภายนอกและในหมู่บ้านได้อย่างไร โดยเอาเงิน สกว. มาจัดเวทีในหมู่บ้าน พาเขาไปดูงานที่อื่น และฝึกเขียนโครงการ เพื่อที่จะเขียนโครงการได้และตรงกับความต้องการของชุมชน อย่างบ้านแพะใต้ที่มีจุดเด่นในเรื่องของคนในชุมชนมีความเกรงใจซึ่งกันและกัน แล้วเราจะต่อออกจากกรเกรงใจในเรื่องนี้ไปสู่ความเกรงใจเรื่องอื่นๆ ได้อย่างไร และระบบการเกรงใจที่มีอยู่นี้มันยังมีจุดอ่อนอยู่ไหมแล้วจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างไร

นางอวารณ์ คุณเหมือนนายนพพรกำลังจะบอกว่า เงินถ้าเข้าไปในหมู่บ้านจะทำให้เกิดความเสียหายก็ได้ให้เกิดปัญหาก็ได้ แต่เน้นที่มันทำให้เกิดปัญหา และของเดิมที่มีอาจเป็นอุปสรรคอยู่

บ้าง แต่ทำถ้าเราจะทำให้มันเป็นโอกาสก็ได้โดยการกลับไปทบทวนซึ่งเราอาจจะได้บทเรียนหรือความคิดดีๆ จากโครงการที่มันเป็นปัญหาอยู่ก็ได้

นายพนพร เทาที่ฟังมาพบว่าทั้ง 5 หมู่บ้านนั้นมีความแตกต่างหลากหลาย มีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป เช่น บ้านแม่ชะนาคที่นอกจากจะพบกับปัญหาทั่วไปแล้วยังต้องพบกับปัญหาเรื่องชาติพันธุ์อีก ซึ่งคนเหล่านี้ก็โดนคนอื่นกระทำความผิดคดีก็มีคำถามว่า ทำอย่างไรจะให้กระบวนการของแม่ชะนาคลุกขึ้นมาจัดการเรื่องต่างๆ ในชุมชน มาคุย มาวิเคราะห์ร่วมกันทั้งหมู่บ้านถ้าทำอย่างนี้ก็สามารถที่จะต่อรองกับคนอื่นได้ เพราะฉะนั้นอย่าคิดคนเดียวกลับไปปรึกษากับคนอื่นก่อนว่าจะทำอย่างไร และผมไม่เห็นด้วยกับการที่เห็นเงิน 3 แสนแล้วคิดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไรกันบ้าง ซึ่งตรงนี้ชาวบ้านไม่ได้เรียนรู้ด้วยกัน ผมเป็นห่วงตรงนี้ แต่ถ้าชาวบ้านได้เรียนรู้ด้วยกัน ได้มาคุยกันมีคำถามที่จะต้องหาคำตอบ และคิดร่วมกันว่าจะต้องทำกิจกรรมที่หนึ่งนี้ก่อน และมีแหล่งทุนให้การสนับสนุนอยู่เราเอาตรงนี้มาทำใหม่ ถ้าเป็นอย่างนี้ก็เหมือนว่ามีมารมาแลกเปลี่ยนกันและมาแบ่งหน้าที่กันทำงาน ว่าใครจะเป็นทีมที่จะไปคุยกับ สกว. ถ้าได้เงินมาก็เอามาเคลื่อนงาน ก็อยากจะฝากไว้เพราะว่าแต่ก่อนนี้ทางราชการไม่เชื่อความรู้ของชาวบ้าน เรากำลังจะทำให้เขาเชื่อ กำลังจะบอกเขาว่าของเราก็มี ที่เรากำลังจะเริ่มทำนี้ และเมื่อครบ 2 ปี ได้โครงการและได้บทเรียนต่างๆ ด้วยกันหน้าสัก 100 หน้า และบอกว่าเป็นผลงานวิจัยของบ้านโป่งรุที่ค้นหาคำตอบในการจัดการทุนของหมู่บ้านโดยการสนับสนุนของ สกว. ซึ่งเอาไปที่ไหนใครก็อยากอ่านเพราะมันเป็นงานที่มีค่า เป็นผลงานของชาวบ้านที่ชาวบ้านคิด ชาวบ้านทำ สกว. ยอมให้เงินเพราะอยากเห็นกระบวนการคิดของชาวบ้าน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเอาไปเปรียบเทียบกับของมหาวิทยาลัย แต่ขอให้ชาวบ้านได้มาคุยกันและหาทางออกร่วมกัน จะเอาไปพูดที่ไหนก็ไม่อาย เพราะเราได้ทำมาและสำเร็จด้วย มันไม่ใช่ความสำเร็จของพัฒนาชุมชน ไม่ใช่ความสำเร็จของพัฒนากร ไม่ใช่ความสำเร็จของ สกว. แต่เป็นความสำเร็จของพี่น้องบ้านโป่งรุ ซึ่งตรงนี้ผมอยากจะจุดประกายให้พี่น้องลองกลับไปคิดว่ามันเหมือนแบบเก่าหรือไม่ มันเหมือนกับเรากำลังไปคุยกับพัฒนาชุมชนหรือไม่ เหมือนเรากำลังไปคุยกับประชาสงเคราะห์หรือไม่ เหมือนเรากำลังไปขอเงิน อบต. หรือไม่ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นมันไม่เหมือน คือ เขาให้เราคิดเองหมดทุกอย่างว่าเราจะทำอะไร

นายสมจิต ยกตัวอย่างการทำงานของราชการที่ผ่านมาว่าไม่มีการมาตรวจสอบความต้องการของชาวบ้าน ไม่ฟังเสียงของชาวบ้าน กรณีของการเดินสายไฟฟ้าที่บ้านโป่งรุที่เป็นสายไฟฟ้าแรงสูงชาวบ้านไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้

นายพนพร ตรงนี้ผมตอบได้ว่าเขาไม่ฟังเพราะ เขาเชื่อ จปรู. เชื่อ กชช2ค. เขาเชื่อผู้ว่าฯ แต่ที่ผู้ใหญ่บ้านพูดมานั้น แสดงให้เห็นว่าถ้าเป็นอย่างนี้แล้วน่าจะมีกระบวนการถามชาวบ้านเกิดขึ้นใหม่

เราเริ่มตั้งแต่พ่อหลวงไปเลยไหม ว่าต่อไปนี่ใครจะทำอะไรที่เกี่ยวข้องบ้านไปงั้นนั้นต้องมาคุยกันว่า จะทำได้จริงหรือไม่ เริ่มศึกษาวิจัยตรงนี้ก็ไม่ได้ ลองทำดูเพื่อให้ได้คำตอบว่า ทำอย่างไรจะให้อำนาจ ของชาวบ้านนั้นเกิดขึ้นในการเข้ามาถูกล้ำหรือเข้ามาตัดสินใจแทนชาวบ้าน แต่ถามว่าจะทำอย่างไร นั้น ก็เป็นคำถามที่สำคัญถ้าจะทำได้จริงๆ หรือถ้ามันไม่สำคัญจะเริ่มจากกลุ่มออมทรัพย์ของ บ้านน้ำย้อยก็ได้ โดยบอกว่า ประเดี๋ยวนี้ชาวบ้านเราไม่มีพลัง มีพลังอยู่ที่พ่อหลวงคนเดียว จึงอยาก จะใช้กระบวนการวิจัยมาเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวซึ่งอาจจะเริ่มจากกลุ่มออมทรัพย์

โดยมีคำถามซ่อนไว้ว่า ถ้าเราตั้งกลุ่มออมทรัพย์ได้จริงแล้วเราจะสร้างอำนาจต่อรองให้เกิด กับสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์แทนชาวบ้านทั้งหมด เพราะฉะนั้นในกลุ่มออมทรัพย์นอกจากจะมีแค่ สมมุติบัญชีแล้ว ยังต้องมีการมาคุยกันแล้วเคลื่อนจากกลุ่มออมทรัพย์ไปสู่กลุ่มอื่นๆ เพื่อการสร้าง อำนาจต่อรองของชุมชน แต่ถ้ามาถามผมว่าทำไมถึงทำไม่ได้ ผมก็ตอบไม่ได้เพราะผมเป็นคนนอก ผมก็ตอบได้แทนข้าราชการเท่านั้น เพราะราชการ 1) เขาไม่ฟังชาวบ้าน 2) งบประมาณเป็นของกรม 3) ราชการสามารถออกกฎหมายได้

นายเจริญ กล่าวว่า แท้ที่จริงแล้วการที่เราคุยกันนั้น เราคุยกันถึงเรื่องการพัฒนาปัญญาซึ่ง ต้องการความรู้ และถ้าคนเรามีความรู้แต่ขาดในเรื่องของคุณธรรมมันก็ไม่ไปไม่รอด เพราะฉะนั้นตรง นี้ นอกจากจะต้องมีความรู้แล้วยังต้องมีคุณธรรม 5 อย่าง คือ 1) มีความซื่อสัตย์ 2) เสียสละ 3) รับผิดชอบ 4) ไว้วางใจกัน 5) เห็นอกเห็นใจกัน ซึ่งต้องเริ่มจากครอบครัวของเรา ชุมชนของเรา อย่าง น้อยก็ 5 หมู่บ้านนี่ก็เริ่มมีหลายสิ่งหลายอย่างเกิดขึ้นแล้ว เพื่อที่จะตอบคำถามหลายๆ คำถามที่ นายชนพรถาม เพียงแต่ว่าใครจะเริ่มจากกิจกรรมอะไรก่อนเพื่อที่จะเป็นตัวเคลื่อนเพื่อให้ได้คำตอบ เมื่อได้คำตอบแล้วเราก็มาแลกเปลี่ยนกัน และหลังจากที่เราได้รับอนุมัติโครงการแล้ว 2-3 เดือนเราก็ จะมาแลกเปลี่ยนกันทีหนึ่ง เพราะฉะนั้นเราเคยโจมตีว่าส่วนราชการไม่ดีไม่ฟังชาวบ้านนั้น เราจะ ต้องไม่เป็นอย่างนั้น เราจะต้องมีความโปร่งใส และจะต้องยึดคำว่าชุมชนตลอดไม่ใช่ว่ากลุ่มเรา กลายเป็นกลุ่มอำนาจในชุมชน พยายามให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมตรงนี้เพื่อที่จะตอบคำถามที่ พวกเราตั้งขึ้น

นายกรกช อยากจะฝากไว้ในเรื่องการทำงานของพ่อหลวงบ้านกับ อบต. ร่วมมือกันพัฒนา หมู่บ้าน ไม่ควรแบ่งแยกหน้าที่ในการทำงาน ควรจะร่วมมือกันทำงานเพื่อหมู่บ้าน

นางอวรรณ์ การทำงานของนายเจริญที่ผ่านมานั้น ซึ่งเคยสรุปบทเรียนการกิจกรรมของ บ้านม่วงคำและพบว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นชาวบ้านฝากความหวังไว้ที่นายเจริญ ที่นี่

พวกเรา 5 หมู่บ้านนี้ ถ้าอีกสักพักนายเจริญไม่ได้เข้าไปแล้วพวกเราต้องอยู่ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งอันนี้จะเป็นตัวบอกว่าพวกเราเข้มแข็งจริงหรือไม่

ข้อสรุปจากที่ประชุม ให้แต่ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านกลับไปหาหรือการพี่น้องชาวบ้านในเรื่องของการทำโครงการ และเงื่อนไขในการสนับสนุนของ สกว.ว่า พี่น้องชาวบ้านจะเลือกเงื่อนไขใด แล้วเขียนโครงการเสนอมาที่สถาบันวิจัยหรือศูนย์ เพื่อพิจารณาอนุมัติให้การสนับสนุน

ในส่วนที่บ้านโป่งรุ่นั้นเลือกเงื่อนไขที่ 3 คือ เพื่อการพัฒนาปัญญาและการพัฒนาอาชีพ ต้องใช้คืนทั้งหมด เพราะชาวบ้านมองว่า ในส่วนของการพัฒนาปัญญานั้นทางชุมชนสามารถจัดการได้ แต่ชุมชนต้องการนำเงินทุนส่วนนี้ไปพัฒนาอาชีพ โดยทางชุมชนได้นำเสนอโครงการมายังสถาบันวิจัยหรือศูนย์ ซึ่งทางอาจารย์เจริญ ได้จัดเป็นชุดโครงการ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาชุมชน : วิจัยชาวบ้าน ต่อ สกว.ภาค โดยมี 5 ชุมชนนำร่อง คือ บ้านโป่งรุ บ้านน้ำซ้อย บ้านแพะใต้ บ้านแม่ขนาด และบ้านหลุก ซึ่งทาง สกว.ภาค มองว่ารูปแบบการสนับสนุนการวิจัยที่อาจารย์เจริญ นำเสนอนั้นเป็นรูปแบบใหม่ที่ต้องอาศัยการพิจารณาจากหลายฝ่าย ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาในการพิจารณา ดังนั้นถ้าชุมชนใดพร้อม และต้องการทำวิจัยจริงๆ ก็ให้นำเสนอโครงการในรูปแบบเดิมไปก่อน คือ เพื่อการพัฒนาปัญญา ไม่ต้องใช้คืน ซึ่งจะใช้ได้ในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการอบรม ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าถ่ายรูป ค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงาน ค่าจัดทำเอกสาร ค่าเดินทาง และค่าเบี้ยเลี้ยง แต่ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพได้ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และประกอบกับทางอาจารย์เจริญ ได้ลาออกจากการเป็นผู้ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน จึงทำให้การติดต่อประสานกับชุมชนนั้นค่อนข้างห่างไป แต่ก็มีการติดตามความเคลื่อนไหวของชุมชนอยู่เป็นระยะๆ

จากการติดตามความเคลื่อนไหวของชุมชน พบว่า กลุ่มออมทรัพย์มีเงินทุน 50,000 กว่าบาท แต่ทางกลุ่มยังไม่ได้ปล่อยกู้ให้กับสมาชิก เพราะรอผลจากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านก่อน ส่วนการออมนั้นมีการออมกันทุกเดือน โดยมีคณะกรรมการ ไปเก็บเงินจากสมาชิก ซึ่งในระยะแรกนั้น คณะกรรมการมีช่วยกันทำงานหลายคน แต่ปัจจุบันมีนายรัชชัย ซึ่งเป็นเหรียญกษาปณ์ของกลุ่มเป็นคนดำเนินการเก็บเงิน และนางดวงดาวเป็นคนเขียนใบเสร็จรับเงิน (เครดิตยูเนียน) ซึ่งทางคณะกรรมการกลุ่มได้หารือกับอาจารย์ดิเรกว่า น่าจะรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายขององค์กรการเงินโดยจะรวบรวมกลุ่มกับทางอำเภอบ้านโฮ้ง

แต่เมื่อกลุ่มดำเนินการและมีเงินทุนที่ได้จากการออม จำนวน 57,000 บาท กลุ่มก็ประสบกับปัญหา ซึ่งทางคณะกรรมการได้ตัดสินใจล้มกลุ่มออมทรัพย์ เนื่องจากว่า ชาวบ้านกล่าวหาว่า

คณะกรรมการเอาเงินที่ออมมานั้นไปใช้เสียเองไม่ยอมปล่อยให้ชาวบ้านกู้ ซึ่งทางคณะกรรมการบอกว่า ที่ไม่ยอมปล่อยให้ชาวบ้านกู้ก็เพราะว่า เงินที่ออมไว้มีไม่มากนัก จะรอดูผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านก่อน และอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญก็คือ ไม่อยากให้ชาวบ้านมีหนี้สินเพิ่ม เพราะหนี้กองทุนหมู่บ้านก็เป็น หนี้เงินแสน อบต. ก็เป็นอยู่แล้ว จึงไม่อยากให้ชาวบ้านมาเป็นหนี้กลุ่มออมทรัพย์อีก แต่ในที่สุดก็ทนเสียงของชาวบ้านไม่ได้ก็ต้องล้มกลุ่มออมทรัพย์ แล้วเอาเงินออมมาคืนให้กับสมาชิก ซึ่งบางคนก็ได้เงินคืนเพียง 100-200 บาทเพราะออมน้อย แต่บางคนก็ได้เป็น 1,000-2,000 บาท เพราะออมมาก แต่พอคืนเงินให้ชาวบ้านบางส่วนก็บ่นว่า ทางกลุ่มน่าจะทำต่อ แต่ว่าคนที่จะทำจริงๆ มีน้อยและต้องเป็นคนที่มีความอดทน และเสียสละจริงๆ ซึ่งในการออมที่ผ่านมาเงินออม 10 บาททางกลุ่มก็ต้องเขียนใบเสร็จรับเงินให้สมาชิกเป็นหลักฐานไว้ ซึ่งทางคณะกรรมการเองก็แอบน้อยใจชาวบ้านว่าทำไมไม่เชื่อใจกัน ทั้งๆ ที่กรรมการได้เสียสละตนเองในการทำงาน โดยไม่มีสิ่งตอบแทน แต่มีความตั้งใจในการที่จะพัฒนาชุมชน และช่วยเหลือชาวบ้าน

การดำเนินโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่ให้การสนับสนุนผ่านทาง อบต. 100,000 บาทนั้น ปัจจุบันมีการผลัดเปลี่ยนกันกู้ประมาณ 3 รุ่นแล้ว โดยมีคณะกรรมการช่วยกันบริหารจัดการ 21 คน ซึ่งในช่วงแรกก็ช่วยกันทำงานดี แต่พอมาช่วงหลังๆ ก็ค่อยๆ หายกันไป มีไม่มีก็คนที่ช่วยกันทำงานและเสียสละ แต่ในที่สุดก็ทนเสียงชาวบ้านไม่ได้ เพราะชาวบ้านกล่าวหาว่า คณะกรรมการเอาเงินไปใช้ไม่ยอมปล่อยให้ชาวบ้านกู้ ซึ่งจากการปล่อยให้กู้ช่วงที่ผ่านมาสามารถที่จะติดตามหนี้คือมาได้ 90,000 บาท ซึ่งทางคณะกรรมการบางส่วนได้เสนอว่า น่าจะนำเงินมาปล่อยให้ชาวบ้านกู้เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน และได้รับดอกผลจากการที่ปล่อยให้ชาวบ้านกู้ด้วย แต่พอหลวงบ้านได้เสนอว่า ไม่ควรปล่อยให้กู้เพราะมีกองทุนเงินหมู่บ้านอยู่แล้ว และอีกอย่างหนึ่งก็กลัวว่า ชาวบ้านจะไม่ใช้คืน จึงนำเงินไปฝากธนาคารไว้ ซึ่งปัจจุบันมีการเบิกเงินจากธนาคารมา 30,000 บาท ไม่รู้ว่าเบิกไปทำไม ตอนนั้นเงินก็ยังคงเหลืออยู่ในธนาคาร 60,000 บาท ไม่ได้นำไปคืน อบต. เพราะกลัวจะถูกมองว่ามีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีนายสมจิต นันทะชัย เป็นประธานกองทุน และมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาใหม่ เป็นคณะกรรมการคนละชุดกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ แต่มีคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เข้าไปเป็นคณะกรรมการประมาณ 4-5 คน แต่การบริหารจัดการจะแตกต่างไปจากกลุ่มออมทรัพย์ ในการพิจารณาเงินกู้ยังไม่มีหลักเกณฑ์เท่าที่ควร ไม่ละเอียดเหมือนการบริหารโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ เพดานในการกู้สูงสุดไม่เกิน 20,000 บาท กรรมการกู้ได้ 20,000 บาท การกู้ส่วนใหญ่จะขอกู้ไปทำการเกษตร ทำสวน เลี้ยงวัว และลงทุนในการประกอบอาชีพอื่น เช่น ค่าขายการให้กู้นั้นจะเป็นลักษณะของการกระจายเงินไปให้ทั่วทุกครัวเรือน ซึ่งใน

ส่วนของเงินล้านนี้ไม่มีการออมเงิน มีแต่การเก็บเงินสมาชิกแรกเข้าคนละ 30 บาท มีการเก็บดอกเบี้ยทุกเดือน โดยคิดร้อยละ 6 บาทต่อปี การดำเนินงานช่วงนี้ก็ยังไม่มีปัญหาอะไร เพราะว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะชำระคืนเงินกู้

สถานการณ์หนี้สินมะม่วง ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. ได้เข้ามาสำรวจหนี้สินเกษตรกรได้ประมาณ 17 ล้านบาท ซึ่งทางชาวบ้านก็กำลังเรียกร้องให้ทาง ธ.ก.ส. ปลดหนี้ตัวนี้ให้แก่เกษตรกร โดยทางชุมชนได้เข้าร่วมกับทางสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สทกน.) เสนอข้อเรียกร้องให้รัฐบาลปลดปล่อยหนี้สินเกษตรกร กรณีโครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วงในเขต ส.ป.ก. อ.ป่าซาง ที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม 2545 มีการระดมทุนคนละ 200 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางและการกินการอยู่ที่ศาลากลาง ซึ่งจากการระดมทุนก็ได้เงินประมาณ 10,000 บาท ซึ่งจากผลการเจรจาทางรัฐบาลเห็นชอบตามข้อเรียกร้องให้จำหน่ายหนี้สูญ เนื่องจากเข้าข่ายหนี้สินที่เกิดจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ โดยนำเรื่องเข้าสู่การประชุมของคณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตรกรแห่งชาติ (กบส.) หลังจากนั้นให้เร่งรัดนำเสนอเรื่องเข้าสู่กรรมการ กบส. ให้จำหน่ายหนี้สูญแก่เกษตรกรโดยเร็ว

การประชุมคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรโป่งรุ หรือคณะกรรมการพัฒนาปัญญาที่ตั้งขึ้นในช่วงที่นายเจริญเข้ามา นั้น ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีการประชุมเหมือนช่วงที่นายเจริญเข้ามา แต่ก็ยังมีการประชุมอยู่บ้าง ไม่เหมือนตอนที่ตั้งขึ้นช่วงแรกช่วยกันทำงานเป็นอย่างดี แต่พอมาช่วงหลังก็ค่อยๆ หายไปจนในที่สุดก็ไม่มีใคร คณะกรรมการบางท่านมองว่า การเข้ามาของนายเจริญในลักษณะอย่างนี้นั้นเป็นเรื่องที่ดีและน่าจะทำอย่างต่อเนื่อง เพราะที่ผ่านมามีการบริหารงานต่างๆ ของหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านทำกันเองโดยไม่มีที่ปรึกษา ถ้ามีที่ปรึกษาหรือมีคนมาช่วยกระตุ้นให้คิดอย่างที่นายเจริญเข้ามา นั้นจะช่วยชาวบ้านได้มากเลย โดยเฉพาะเรื่องของการบริหารจัดการเงิน และโครงการต่างๆ ที่เข้ามาในชุมชน

จากการแลกเปลี่ยนกับเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการมะม่วงที่โป่งรุ พบว่า ความเป็นมาของโครงการมะม่วงนั้นเนื่องจากสภาพพื้นที่บริเวณนั้น เป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างจะแล้งไม่มีน้ำ ดินไม่ค่อยสมบูรณ์ ถ้าปลูกพืชชนิดอื่นอาจจะไม่เหมาะสมคิดว่าส่งเสริมให้ปลูกมะม่วงดีที่สุดแล้ว เพราะมะม่วงเป็นพืชที่ทนแล้ง และก่อนที่จะเริ่มโครงการก็มีการประชุมทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านยินดีและเห็นด้วยกับโครงการ แต่ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้นอาจจะเนื่องมาจาก 1) การบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่ 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของทั้งเจ้าหน้าที่และตัวเกษตรกรเอง 3) ตัวเกษตรกรเองในเรื่องของการดูแลรักษา ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกแล้วปล่อยเลยตามเลย เนื่องจากชาวบ้านต้องทำอาชีพอื่นเสริม เพื่อที่จะเลี้ยงชีพของ

ตนเองในระหว่างที่รอผลผลิต เพราะว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เข้ามาอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินนั้น เป็นชาวบ้านที่ค่อนข้างจะมีฐานะยากจน หรือเรียกว่า มาเริ่มต้นชีวิตใหม่ มาสร้างครอบครัวใหม่ เพราะฉะนั้นเรื่องทุนรอนที่จะนำมาใช้ในการประกอบอาชีพอื่นเสริมนั้นไม่มี ต้องไปปรับข้างเพื่อที่จะเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลรักษามะม่วง ไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ในการปลูกมะม่วง ไม่มีการวางแผนในเรื่องของการตลาด อีกอย่างหนึ่งคือ เมื่อมีการดำเนินโครงการแล้วไม่มีการติดตามหรือประเมินผลโครงการ

เปรียบเทียบการปลูกมะม่วงในเขตปฏิรูปที่ดินที่มีแปลงที่ปลูกมะม่วง 2 แปลงคือ แปลงที่ 1 บ้านโป่งรุ และแปลงที่ 5 บ้านห้วยอ้อ ซึ่งบ้านห้วยอ้อนั้นค่อนข้างจะประสบความสำเร็จในเรื่องของการผลิต แต่ก็มีปัญหาในเรื่องของการตลาดเหมือนกัน ส่วนของโป่งรุนั้นเรื่องการผลิตก็มีปัญหาไม่ได้คุณภาพ แต่คนที่ประสบความสำเร็จก็มีคือ ลุงจรัส ซึ่งปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งในส่วนของพื้นฐานของคนแล้ว คนที่โป่งรุค่อนข้างจะเป็นคนที่ติดลบคือ เป็นคนที่ค่อนข้างจะยากจนมีหนี้สินเดิม เมื่อย้ายมาอยู่ที่หนี้สินใหม่จากการเข้าร่วมโครงการ และค่าใช้จ่ายในการครองชีพ ซึ่งทำให้หนี้สินของเกษตรกรเพิ่มสูงมากขึ้น ในส่วนของต้นพันธุ์มะม่วง ที่ทางบริษัทต่อทรัพย์เป็นนำมาให้เกษตรกรปลูกพร้อมกับสัญญาว่าจะรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรนั้น พบว่า ต้นพันธุ์ที่เกษตรกรได้รับนั้นไม่ค่อยแข็งแรง ทำให้เกษตรกรต้องซื้อต้นพันธุ์ใหม่ ทำให้ต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น เรื่องของการรับซื้อผลผลิตนั้น ทางบริษัทเขาก็รับซื้อแต่ว่าราคาต่ำ เพราะว่า สินค้าไม่ได้คุณภาพ ผลมะม่วงมีรอยข้ำ มีรอยกระ และผลเล็ก

ในส่วนของ การเปลี่ยนมือที่ดินนั้นมียุสูง ซึ่งเมื่อปี 2536 ได้มีการจัดขอกฎโทษไป เพราะว่า เกษตรกรขายที่ดินให้กับผู้อื่นให้เข้ามาทำกินแทนตน ซึ่งทางเจ้าหน้าที่จัดให้คนที่เข้ามาทำกินใหม่ที่อาจจะเป็นมือที่ 4 ให้เขาได้ทำกิน เพราะว่า เขาเข้ามาทำกินและมีการลงทุนลงแรงไปแล้ว ในปัจจุบันก็ยังมี การเปลี่ยนมืออยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทางเจ้าหน้าที่จะต้องเข้าไปจัดการและสร้างมาตรการในการป้องกัน

โครงการที่ทางสำนักได้เข้าไปช่วยเหลือเกษตรกร ได้แก่ โครงการความร่วมมือกับประเทศเยอรมันโดยเจ้าหน้าที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ และมีทุนมาสนับสนุนในการทำกิจกรรมด้วย ซึ่งดำเนินการระหว่างปี 2537-2540 การส่งเสริมการเพาะเห็ด ซึ่งในช่วงที่มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและติดตามโครงการอย่างใกล้ชิด ทำให้โครงการประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีกลุ่มแม่บ้านจากหมู่บ้านอื่นมาดูงานที่บ้านโป่งรุ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ออกจากพื้นที่ โครงการล้มกลายเป็นอนุสาวรีย์ให้ชาวชนรุ่นหลังได้รู้ว่าเมื่อก่อนนี้มีการเพาะเห็ด โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจากอ่างเก็บน้ำแม่วังสามมาช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งมีความผิดพลาดในการดำเนินการคือ นำในอ่างเก็บน้ำแม่วังสามแห่งนี้ ไฟฟ้าที่มี

อยู่นั้นเป็นไฟฟ้าแรงสูง ต้องมีการแปลงไฟฟ้าแรงต่ำก่อนถึงจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ แต่ทางสำนักงานไม่มีงบประมาณที่จะดำเนินการ และมีความผิดพลาดในการวางท่อส่งน้ำ ซึ่งสิ่งที่ทางสำนักงานอยากทำตอนนี้คือ การหางบประมาณมาแปลงไฟฟ้าให้สามารถที่สูบน้ำได้ ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณ 60,000 บาท และหางบประมาณในการวางท่อใหม่เพื่อที่จะได้ส่งน้ำไปยังพื้นที่การเกษตรได้ คิดว่าระยะทางในการต่อท่อประมาณ 800 เมตร งบประมาณ 80,000 บาท โครงการระบบน้ำหยด และช่วยเหลือในเรื่องของการขุดเจาะบ่อบาดาลในพื้นที่

ในส่วนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ในการดำเนินการช่วงแรกนั้นการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนมีเขตปฏิรูปที่ดินจำนวน 5 แปลงเท่านั้น สามารถที่จะดูแลจนถึงทั่วถึง และเข้าไปปลูกคสดีโมงกับชาวบ้านได้ แต่มาช่วงหลังนี้พื้นที่ในการดูแลของเจ้าหน้าที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับเรื่องของภาระครอบครัวที่จะต้องดูแลด้วยเลยไม่ค่อยได้ไปปลูกคสดีชาวบ้าน หรือดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนเมื่อก่อน

มุมมองต่อบ้านโป่งรุ คือ บ้านโป่งรุเป็นบ้านที่มีคนจากหลายถิ่นฐานมาอยู่รวมกัน มีปัญหาเรื่องของผู้นำ บ้านเก่า บ้านใหม่ ไม่มีอะไรที่จะมาเชื่อมร้อยให้เขามีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง เมื่อเกิดปัญหาหรือความขัดแย้งเล็กน้อยก็สามารถที่จะถูกลามไหญ่โตได้ง่าย มีหลายกลุ่มคน มีความขัดแย้งกันในเรื่องของผลประโยชน์ มีวัฒนธรรมการแย่งชิงสูง แบบว่ามีใครยวสาวได้สาวเอา มีกลุ่มนักพัฒนาเอกชนหนุนหลังทำให้ชาวบ้านแข็งกร้าวขึ้น และต่อต้านทุกเรื่อง ในส่วนของผู้นำนั้นยังขาดประสบการณ์ในเรื่องของการบริหารจัดการ และมองเรื่องผลประโยชน์เป็นเรื่องใหญ่ ส่วนแนวทางของเกษตรกรในการจัดการปัญหาหนี้สินนั้น ต้องปล่อยให้เขาเดินรหาทางออกด้วยตัวเองจนถึงที่สุดเสียก่อน ถ้าเขาไม่เดินรด้วยตนเองแล้ว เขาจะรู้ได้อย่างไรว่า การที่เราลุกขึ้นมานั่งได้ด้วยตนเองนั้นมันมีคุณค่ามากขนาดไหน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเกษตรกรบ้านโป่งรุ พบว่า ปัญหาของเกษตรกรบ้านโป่งรุได้แก่ หนี้สิน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ไฟฟ้า ปัญหาใหญ่คือ ปัญหาหนี้สิน ซึ่งเกษตรกรที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินจำนวน 120 หลังคาเรือน มีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 200,000 กว่าบาท ซึ่งเป็นหนี้สินที่เกษตรกรมีต่อ ธ.ก.ส. และ ส.ป.ก. โดยกระบวนการก่อหนี้สินของเกษตรกรนั้นมีส่วนสัมพันธ์ทั้งจากนโยบายของรัฐ และบริบทชุมชน โดยเริ่มจากการที่เกษตรกรตัดสินใจเข้ามาอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน เพราะเกษตรกรที่จะเข้ามาอยู่ในเขตปฏิรูปนั้น ต้องเป็นเกษตรกรที่ไร้ที่ดินทำกินและมีฐานะยากจน ซึ่งในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เข้ามาอยู่ในที่ปฏิรูปนั้นถือว่ามีฐานะยากจน

หรือบางรายนั้นอาจจะติดลบ และเมื่อเข้ามาอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินก็ต้องทำสัญญาเช่าทำกิน และต้องเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วงของ ส.ป.ก. เพราะว่า สภาพพื้นที่แห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำ มะม่วงถือว่าเป็นพืชที่โตเร็วและทนแล้งได้ดี จึงเหมาะสมกับพื้นที่นี้ ทาง ส.ป.ก. จึงได้ดำเนินโครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วง ซึ่งมีการประสานความร่วมมือกับทาง ธ.ก.ส. ในการให้สินเชื่อและทางบริษัทต่อทรัพย์สินในเรื่องของการของจัดหากลับพันธุ์มะม่วงมาจำหน่ายให้กับเกษตรกร และสัญญาว่าจะรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรเมื่อมะม่วงให้ผลผลิต

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้องกู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส. มาลงทุน เรียกว่า มาเริ่มต้นจากการเป็นหนี้ และระหว่างที่รอให้มะม่วงให้ผลผลิตนั้น เกษตรกรก็ต้องหาเลี้ยงชีพของตนเองโดยการปลูกพืชผักอื่นแซมในที่ว่างในสวนมะม่วง หรือบางส่วนก็ไปทำงานรับจ้าง ทำให้ไม่มีเวลาในการเอาใจใส่ดูแลมะม่วงของตนเองมากนัก ประกอบกับความไม่ชำนาญ และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกมะม่วง ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ดี ไม่มีคุณภาพ ทางบริษัทที่ราคาผลผลิตต่ำ และไม่รับซื้อผลผลิตของเกษตรกร เมื่อขายผลผลิตไม่ได้ หรือขายได้ในราคาต่ำเกษตรกรก็ต้องขาดทุน ไม่มีเงินที่จะมาชำระหนี้ให้กับทาง ธ.ก.ส. และทาง ส.ป.ก.

พัฒนาการการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรบ้านโป่งรูนัน อาจจะแบ่งออกเป็น 2 ยุคคือ ยุคการปฏิรูปที่ดิน (พ.ศ. 2526-2543) และยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2543-2545)

ยุคการปฏิรูปที่ดิน (พ.ศ. 2526-2543)

สำหรับการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในยุคปฏิรูปที่ดินนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เนื่องจากช่วงนี้เป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และการรอมะม่วงให้ผลผลิต ซึ่งเกษตรกรต้องหาอาชีพอื่นเสริมเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การปลูกพืชผักอื่นเสริมในระหว่างต้นมะม่วง เช่น พริก แดง มะเขือเทศ ซึ่งการลงทุนนั้นทางบริษัทเอกชนจะเป็นผู้ลงทุนในการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ บัว สาระเคมี และเกษตรกรจะเป็นผู้ลงแรง การประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ เช่น เลี้ยงวัว เลี้ยงไก่ ไก่ การเผาถ่าน และเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไป นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนส่งเสริมในเรื่องของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ โดยมีการจัดตั้งกลุ่มออมในปี 2534 มีการส่งเสริมอาชีพการเพาะเห็ดนางฟ้า และเลี้ยงเป็ดเทศ ในปี 2534 และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนในการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้กับเกษตรกร และโครงการส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกร ในช่วงปี 2537-2540 เป็นโครงการความร่วมมือกับประเทศเยอรมันที่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ และมีทุนสนับสนุน ซึ่งดำเนินการส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกร คือ การเพาะเห็ด ในส่วนของ

เกษตรกรก็มีการต่อรองเพื่อขอผ่อนผันการชำระหนี้กับ ธ.ก.ส. แต่ก็ยังมีบางรายที่หาทางออกโดยการขายที่ดินที่เป็นที่สวนของตนเองได้รับจัดสรรให้ผู้อื่นเข้ามาทำกิน แต่ตนเองก็ยังอาศัยอยู่ที่เขตปฏิรูปที่ดินที่เป็นเขตของที่อยู่อาศัย เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่รู้ถึงการขายที่ของตนเอง หรือบางรายก็อาจจะย้ายที่อยู่ไปเลย

ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2543-2545)

การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรในปัจจุบันนั้น ได้รับการกระตุ้นจากคนภายนอกชุมชนให้ชุมชนได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาาร่วมกัน ช่วยกันคิด ทบทวน และหาทางออกร่วมกันได้แก่

1. การใช้กระบวนการพัฒนาปัญญา เพื่อพัฒนาคนและเสริมสร้างศักยภาพแก่ชุมชนในการจัดการปัญหาของตนเอง โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นมา 15 คนเรียกว่า กลุ่มพัฒนาเกษตรกรบ้านโป่งรุ ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน ทางกลุ่มจะไปประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และเมื่อมีการสนับสนุนหรือมีข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ก็จะนำมาเผยแพร่ให้ชุมชนได้รับรู้ โดยจะมีการประชุมทุกวันอังคาร เพื่อการหารือเรื่องการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งมีวิทยากรกระบวนการจากภายนอกเข้าไปช่วยในการกระตุ้น สรุปประเด็นในการพูดคุย และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาปัญญาว่า มีความแตกต่างจากการพัฒนาที่ผ่านๆ มาอย่างไร จากการใช้กระบวนการพัฒนาปัญญานั้น วิธีการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีจากแบบเดิมที่พอมีปัญหา ก็จะพากันไปร้องเรียนต่อหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบมาเป็นการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือมีการหารือกันภายในชุมชนแล้วทำหนังสือไปยังหน่วยงานต่างๆ โดยมีบันทึกการประชุมและรายชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมแนบไปด้วยเพื่อเป็น หลักฐาน ชุมชนจะใช้เวทีในการเรียนรู้ ตัดสินใจและหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน

2. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเป็นกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกร โดยเริ่มตั้งเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2543 มีการระดมหุ้นจากสมาชิกหุ้นละ 10 บาท ไม่เกิน 20 หุ้น ซึ่งในการก่อตั้งนี้มีสมาชิกแรกเข้าทั้งหมด 210 คน มีเงินทุน 2,250 บาท และมีการกำหนดวันให้สมาชิคนำเงินมาให้ตัวแทนแต่ละเขตในการเก็บเงินออมเพื่อรวบรวมนำมาส่งแก่เหรียญก และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ก็ได้ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับ สหกรณ์เครดิตยูเนียน และสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์เครดิตยูเนียน มีการอบรมเรื่องการทำบัญชี การออกไปเสร็จให้กับสมาชิกที่นำเงินมาออม

3. การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรและไฟฟ้า ซึ่งทางชุมชนเห็นว่าปัญหาเรื่องน้ำและเรื่อง ไฟฟ้า นั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำการเกษตรของตนเอง ถ้าแก้ไขปัญหานี้ได้ก็สามารถลดปัญหานี้ลงได้ ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวนั้นได้มีการจัดเวทีเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามาหารือและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ปัญหาเรื่องน้ำนั้นชาวบ้านได้มีการตกลงกันที่จะเปลี่ยนงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนจาก อบต. 210,000 บาท ในการสร้างถนนคอนกรีตซอย 3 มาเป็นการขุดเจาะบ่อบาดาลแทน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วิเคราะห์ปัญหาของตนเองว่าอันใดเป็นปัญหาที่สำคัญและจำเป็นต้องแก้ไข จากนั้นก็ได้มีการหาผู้รับผิดชอบในการไปหาข้อมูลเกี่ยวกับการขุดเจาะบ่อบาดาล และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ชุมชนยังมีการตกลงที่จะเก็บเงินคนละ 10 บาท ไว้เป็นกองกลางสำหรับค่าใช้จ่ายในการติดต่อประสานงาน ส่วนเรื่องของไฟฟ้านั้นก็มีการทำหนังสือแจ้งไปทางหน่วยงานที่รับผิดชอบ

4. โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่สนับสนุนผ่าน อบต. หมู่บ้านละ 100,000 บาท ซึ่งทางคณะกรรมการได้มีการหารือกันเรื่องการบริหารจัดการเงินจำนวนนี้ จึงได้ร่วมกันจัดทำหลักเกณฑ์ในข้อกู่ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงและป้องกันความล้มเหลวของโครงการ หรือหนี้สูญ เมื่อปล่อยกู่แล้วทางคณะกรรมการก็ได้มีการติดตามการใช้เงินของผู้กู่ว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยอาศัยช่วงเวลาที่ไปสวนของตนเองคอยสังเกตดูว่าคนที่กู่เงินนั้นนำเงินไปใช้ในการลงทุนจริงหรือไม่ และการสอบถามพูดคุย

5. โครงการกองทุนหมู่บ้าน 1,000,000 บาท ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านให้สามารถบริหารและจัดการเงินทุนของตนเอง 3) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถ และการแก้ไขปัญหาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 4) เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน และ 5) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ ซึ่งในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการคณะกรรมการบริหารจัดการด้านต่างๆ จำนวน 15 คน ประกอบด้วยชาย 8 คน และหญิง 7 คน มีสมาชิกกองทุนจำนวน 174 คน จำนวนเงินที่ปล่อยกู่ 958,000 บาท โดยให้กู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพมีเพดานสูงสุด 20,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี กู้ถูกเงินได้ครั้งละไม่เกิน 3,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 0.5 ต่อเดือน ระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน ซึ่งปีที่ผ่านมามีจำนวนผู้ขอกู่ 96 ราย การใช้เงินกู่ ได้แก่ การลงทุนทางการเกษตร เช่น สวนลำไย แดงโม และเลี้ยงสัตว์ 88 ราย จำนวนเงิน 770,000 บาท ค้าขาย 5 ราย จำนวนเงิน 50,000 บาท เปิดร้านตัดผม 1 ราย จำนวนเงิน 20,000 บาท และทำการตัดเย็บเสื้อผ้า 2 ราย จำนวนเงิน 18,000 บาท

ปัญหาในการบริหารจัดการคือ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะในการพิจารณาให้ กู้ นั้นคณะกรรมการจะตัดสินใจเอง โดยไม่มีการเปิดให้สมาชิกคนอื่นได้เข้ารับฟัง ในส่วนของ

สมาชิกเองก็ยินดีให้คณะกรรมการตัดสินใจโดยไม่ต้องการที่จะเข้าไปรบกวนการพิจารณา เนื่องจากไม่
 อยากให้มีปัญหาหรือมีการโต้เถียงกันในการพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการก็จะพิจารณาจากความ
 เหมาะสมด้านการผลิต การตลาด ประวัติผู้กู้และผู้ค้ำประกัน คณะกรรมการไม่ทำหน้าที่ที่
 รับผิดชอบ และขาดการติดตามโครงการอย่างใกล้ชิด

6. การเรียกร้องต่อรัฐบาลในการปลดหนี้ ทางชุมชนได้เข้าร่วมกับทางสหพันธ์เกษตรกร
 ภาคเหนือ (สทก.) เสนอขอเรียกร้องให้รัฐบาลปลดเปลื้องหนี้สินเกษตรกร กรณีโครงการส่งเสริม
 การปลูกมะม่วงในเขต ส.ป.ก. อำเภอป่าซาง ซึ่งจากผลการเจรจาทางรัฐบาลเห็นชอบตามข้อเรียก
 ร้องให้จำหน่ายหนี้สูญ เนื่องจากเข้าข่ายหนี้สินที่เกิดจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ โดยนำ
 เรื่องเข้าสู่การประชุมของคณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตรกรแห่งชาติ (กบส.) หลังจากนั้นให้
 เร่งรัดนำเสนอเรื่องเข้าสู่กรรมการ กบส. ให้จำหน่ายหนี้สูญแก่เกษตรกรโดยเร็ว

ผลการดำเนินการ

จากการดำเนินการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรบ้านโป่งรุ่นั้น ในช่วงแรกที่มี
 คนนอกเข้าไปกระตุ้นชุมชนให้ชุมชนได้มีการทบทวนการพัฒนาและที่ผ่านมา และใช้กระบวนการ
 พัฒนาศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น ชุมชนมีการตื่นตัว และเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี
 คณะกรรมการที่ตั้งกันขึ้นมานั้นก็ช่วยกันคิด ช่วยกันทำงานเป็นอย่างดี แต่เมื่อไม่มีคนนอกเข้าไป
 กระตุ้นแล้วนั้น การประชุมที่เคยประชุมกันเป็นประจำก็เบาบางลงไม่ค่อยดีเหมือนก่อน

ในส่วนของกลุ่มออมทรัพย์นั้นจากที่คณะกรรมการช่วยกันอย่างแข็งขันก็ค่อยๆ หายหน้าหาย
 ตาไป เหลือเพียงไม่กี่คนที่ยังเสียดสละเวลามาทำงานตรงนี้ แต่ในที่สุดก็พบกับปัญหาหลายๆ เรื่องที่
 เกิดขึ้นไม่ได้ คณะกรรมการจึงตัดสินใจการยุบกลุ่มออมทรัพย์ลงแล้วนำเงินออมที่มีอยู่คืนให้กับ
 สมาชิก ซึ่งสาเหตุที่ยุบกลุ่มนั้นเนื่องมาจากคณะกรรมการถูกชาวบ้านกล่าวหาว่า นำเงินที่เก็บออม
 กันไว้ไปใช้เสียเองไม่ยอมปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ซึ่งจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพัฒนา
 เกษตรกรบ้านโป่งรุ พบว่า คณะกรรมการพัฒนาปัญญา หรือกลุ่มพัฒนาเกษตรกรบ้านโป่งรุที่เคยตั้ง
 ขึ้นในสมัยที่นายเจริญเข้ามานั้น ตอนที่ตั้งขึ้นช่วงแรกก็ช่วยกันทำงานดี แต่พอมาหลังก็ค่อยๆ หาย
 ไปจนในที่สุดก็ไม่มีใคร ซึ่งมองว่า การเข้ามาของนายเจริญในลักษณะอย่างนี้เป็นเรื่องที่ดีและน่าจะ
 ทำอย่างค่อเนื่อง เพราะจากการบริหารงานต่างๆ ของหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านทำกันเองโดยไม่มีที่
 ปรึกษา ถ้ามีที่ปรึกษาหรือมีคนมาช่วยกระตุ้นให้คิดอย่างที่นายเจริญเข้ามานั้นสามารถช่วยชาวบ้าน
 ได้มาก โดยเฉพาะเรื่องของการบริหารจัดการเงิน และการคิดการวางแผน

คณะกรรมการบริหารจัดการเงินแสน อบต. มี 21 คน ซึ่งในตอนแรกก็ช่วยกันทำงานดี แต่พอมาช่วงหลังๆ ก็ค่อยๆ หายกันไป มีไม่กี่คนที่ช่วยกันทำงานและเสียสละ แต่ในที่สุดก็ทนเสียงชาวบ้านไม่ได้เช่นกัน เพราะว่าชาวบ้านได้กล่าวหาว่า คณะกรรมการเอาเงินไปใช้ไม่ยอมปล่อยให้ชาวบ้านกู้ ซึ่งจากการปล่อยให้กู้ช่วงแรกนั้นสามารถที่จะติดตามหนี้คือมาได้ 90,000 บาท ซึ่งทางคณะกรรมการบางส่วนก็ได้เสนอว่า น่าจะนำเงินมาปล่อยให้ชาวบ้านกู้เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน และจะได้รับดอกผลจากการที่ปล่อยให้ชาวบ้านกู้ด้วย แต่ผู้ใหญ่บ้านก็ได้เสนอว่าไม่ควรที่จะปล่อยให้กู้เพราะมีเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทอยู่แล้ว และอีกอย่างหนึ่งก็คือ ชาวบ้านจะไม่ใช้คืน จึงนำเงินไปฝากธนาคารไว้ ซึ่งปัจจุบันก็ได้มีการไปเบิกเงินจากธนาคารมา 30,000 บาท ซึ่งไม่รู้ว่าจะเบิกไปทำไม และผมเองก็ได้ลาออกจากคณะกรรมการเรียบร้อยแล้ว ตอนนี้เงินก็ยังคงเหลืออยู่ในธนาคาร 60,000 บาท พ่อหลวงก็ไม่ยอมเอาไปคืน อบต. เพราะเกรงว่าจะโดนว่าว่า เงินแค่นี้บริหารจัดการไม่ได้ ตำบลนครเจดีย์ 12 หมู่บ้าน มีบ้านโป่งรุที่มีปัญหา ซึ่งตอนที่ผมลาออกนั้นก็ได้หารือกับทางสมาชิก อบต. ว่าจะต้องทำอย่างไรบ้าง ซึ่งเขาก็แนะนำว่าให้ไปลาออกที่ อบต. แต่ผมคิดว่าถ้าทำอย่างนั้น มันจะมีปัญหาตามมาภายหลัง จึงทำเรื่องขอลาออกภายในหมู่บ้าน และก็ไม่ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมในการบริหารกับเขาอีก แต่ถ้ามีงานหรือมีกิจกรรมในหมู่บ้านก็ยังไม่ให้ความร่วมมือเหมือนเดิม

กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ในช่วงที่นายเจริญเข้ามากระตุ้นให้ความรู้ นั้น มีเงินทุนที่ได้จากการออมประมาณ 57,000 บาท แต่ว่าปัจจุบันนั้นได้ยุบกลุ่มออมทรัพย์ไปแล้ว เนื่องจากว่า ชาวบ้านกล่าวหาว่า คณะกรรมการเอาเงินที่ออมมานั้นไปใช้เสียเองไม่ยอมปล่อยให้พี่น้องชาวบ้านกู้ ซึ่งสาเหตุที่คณะกรรมการไม่ยอมปล่อยให้กู้ก็เพราะว่า เงินที่ออมไว้ยังมีจำนวนน้อยอยู่ จะรอผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทก่อน และที่สำคัญก็คือ ไม่อยากให้พี่น้องชาวบ้านมีหนี้เพิ่ม เพราะหนี้กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทก็เป็นหนี้เงินแสน อบต. ก็เป็น จึงไม่อยากให้มาเป็นหนี้กลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้นอีก แต่ในที่สุดคณะกรรมการก็ทนเสียงของชาวบ้านไม่ได้ก็เลยต้องล้มกลุ่มออมทรัพย์ แล้วเอาเงินมาคืนให้กับสมาชิก ซึ่งบางคนก็ได้เงินคืนเพียง 100-200 บาทเพราะออมน้อย แต่บางคนก็ได้เป็น 1,000-2,000 บาท เพราะออมมาก แต่พอคืนเงินให้ชาวบ้านบางส่วนก็บ่นว่าน่าจะทำต่อ แต่ว่าคนที่จะทำจริงจังก็มีน้อยและต้องเป็นคนที่มีความอดทน และเสียสละจริงๆ ซึ่งในการออมที่ผ่านมา เงินออม 10 บาททางคณะกรรมการกลุ่มจะต้องเขียนใบเสร็จรับเงินให้สมาชิกเป็นหลักฐานไว้ตลอด ซึ่งทางคณะกรรมการก็แอบน้อยใจชาวบ้านว่าทำไมไม่เชื่อใจ ทั้งๆ ที่คณะกรรมการที่เข้ามาทำงานตรงนี้นั้นต้องมีความเสียสละ และมีความอดทนสูง

กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ที่ปล่อยให้ชาวบ้านกู้ยืมที่ผ่านมานั้น สามารถเก็บคืนได้ครบ และได้ดอกเบี้ยจากการกู้ประมาณ 40,000 บาท ซึ่งเก็บไว้เป็นเงินกองกลางของหมู่บ้านที่จะใช้ในงานต่างๆ ที่เป็นส่วนรวม เช่น การซ่อมแซมหอกระจายข่าว (เสียงตามสาย) งานกีฬา ฯลฯ แต่การที่ชาวบ้านได้เงินมาชำระหนี้ นั้น ชาวบ้านต้องไปกู้ยืมมาชำระคือ โดยมีอัตราดอกเบี้ย 300 บาทต่อสัปดาห์ในวงเงินต้น 10,000 บาท เมื่อกู้ยืมมาคืนเรียบร้อยแล้วชาวบ้านก็ทำเรื่องกู้กองทุนหมู่บ้านไปใช้คืนนายทุน โดยที่ญาติๆ จะแนะนำว่าจะไปกู้ยืมที่ไหน ซึ่งมันก็จะวนเวียนอยู่อย่างนี้เรื่อยไป นี่ก็น่าเป็นห่วงว่าปีหน้าจะเป็นอย่างไร

ส่วนความเชื่อเรื่องนี้สินนั้น ชาวบ้านไม่ค่อยเคียดแค้นเมื่อตนเองมีหนี้ เพราะชาวบ้านคิดว่า ตนเองไม่ได้เป็นหนี้เพียงคนเดียวยังมีเพื่อนบ้านอีกมากมายที่เป็นหนี้เหมือนๆ กัน ชาวบ้านก็เลยไม่ประหัดประคบกับกระแสบริโภคนิยมและการโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ ที่มีให้เห็นทุกวันนี้ กระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความอยากได้อะไรมากขึ้น อีกอย่างหนึ่งเมื่อเห็นเพื่อนบ้านมีก็อยากจะมีบ้าง เป็นพฤติกรรมเลียนแบบกัน ปัจจุบันนี้ชาวบ้านนิยมซื้อของแบบค่อนข้างไม่ว่า จะเป็นรถจักรยานยนต์ หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ใช้วิถีชีวิตอยู่กับการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ร้านค้าขายของชำในหมู่บ้าน ถ้าให้ฟังว่า เดือนๆ หนึ่งมีชาวบ้านมีซื้อสินค้าซื้อประมาณเดือนละ 10,000 - 15,000 บาท บางคนคิดหนี้เป็น 1,000 บาทไม่ยอมจ่ายก็มี ทั้งที่เห็นหน้ากันอยู่ทุกวัน เขาก็ยังเฉยๆ เราจะทวงมากไปก็กลัวว่าจะมีเรื่องมีราว มันจะใหญ่โต จะส่งผลกระทบต่อตนเองและกลัวคนจะไม่เข้าร้านของตน ตนเองก็จะเสียรายได้ ส่วนคนที่ทำงานในโรงงานคิงส์ฟู้ดนั้น รายได้อย่างต่ำต่อเดือนก็ประมาณ 5,000 บาท แต่ถ้ามีค่าล่วงเวลาด้วยเดือนหนึ่งก็จะได้ประมาณ 8,000 บาท แต่เมื่อเขาได้เงินมาประมาณสัปดาห์แรกของเดือนเงินก็หมดแล้ว และไม่มีเงินสดไว้ใช้จ่ายแล้ว เขาก็จะมาซื้อของที่ร้าน พอสิ้นเดือนเงินเดือนออกก็นำเงินมาจะมาจ่าย ก็จะวนเวียนอยู่อย่างนี้

ปัญหาเรื่องการบริหารจัดการของหมู่บ้านนั้น เนื่องมาจากว่า หมู่บ้านที่มาอยู่นั้นเป็นหมู่บ้านใหม่ที่เกิดจากการมาอยู่รวมกันของคนจากต่างถิ่น ต่างวัฒนธรรม จนได้ชื่อว่า *ชุมชนแกงโฮ๊ะ* ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการ คนในชุมชนไม่มีความผูกพันกันมากนัก เหมือนกับคนแปลกหน้ามาอยู่ด้วยกัน มีหลายกลุ่ม มีความขัดแย้งกันในเรื่องของผลประโยชน์ มีวัฒนธรรมการแข่งชิงสูง และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันมีน้อย ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการ ซึ่งในปัจจุบันมองว่า เขาชนน่าน่าจะเป็นตัวเชื่อมร้อยผู้ใหญ่มากกว่ามาร่วมมือกันได้มาก เพราะว่า เขาชนน่านั้นมาติดโคที่นี้ เป็นคนบ้านนี้จริงๆ มีภูมิหลังเหมือนกัน คิดว่าถ้าจะพัฒนาหมู่บ้านต่อไปในอนาคตนั้น ก็จะต้องเริ่มพัฒนาที่เขาชนน่าน ซึ่งในปัจจุบันเขาชนน่านในหมู่บ้านก็มีการรวมตัวกันมีการพูดคุยกัน ทำกิจกรรม

ร่วม เช่น การช่วยงานต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานบุญ งานลอยกระทง สงกรานต์ การแข่งขัน กีฬา ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มเป็นหนึ่งเดียวกัน ที่เป็นความหวังใหม่ของหมู่บ้าน

ในส่วนของ การแก้ไขปัญหานี้สินนั้น ชุมชนยังไม่ตระหนักในปัญหานี้สินของตนเอง อย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมานั้นยังไม่สามารถที่จะ กระตุ้นหรือจุดประกายความคิดให้ชุมชนตระหนักในปัญหา และอยากที่จะแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ อย่างเป็นจริง ประกอบกับบริบทของชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มาจากหลายที่หลายทาง มีวัฒนธรรม ฐานคิดที่แตกต่างกัน มีความไม่ไว้วางใจกัน และมีการแข่งขันอำนาจในการเป็นผู้นำ ทำให้การบริหารจัดการในหมู่บ้านเป็นไปได้ยาก เพราะมีการแบ่งเป็นกลุ่มตามเครือญาติของตนเอง ประกอบ กับความเชื่อเกี่ยวกับหนี้สินที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ไม่เคียดรื้อนในการที่จะเป็นหนี้ และมองว่าการ เป็นหนี้เป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่เรื่องที่น่าอาย เพราะว่าคนส่วนใหญ่ในชุมชนนี้ก็เป็นหนี้กันเกือบทุก ครัวเรือน พร้อมกับกล่าวโทษว่า หนี้สินที่เกิดจากโครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วงนั้น เป็นหนี้ที่ เกิดจากการดำเนินโครงการที่ผิดพลาดของรัฐ ทำให้เกษตรกรไม่สนใจในการที่จะชำระหนี้ หรือไม่ ก็คิดว่าเป็นหนี้หลวงเลยไม่อยากชำระหนี้ เพราะถ้าเกษตรกรบอกว่าไม่มีเงินชำระหลวงก็ไม่สามารถที่จะทำอะไรกับเกษตรกรได้ เมื่อไม่มีการชำระหนี้ที่ผ่านมาก็ทำให้ยอดหนี้สินมีการเพิ่มสูง ขึ้นจนไม่สามารถที่จะชดใช้ได้ เกษตรกรก็มีการเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือตนเองไม่ว่าจะเป็น การช่วยเหลือในลักษณะของโครงการต่างๆ เพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกร หรือว่าช่วยเหลือโดยการ ปลดหนี้สินที่มีอยู่ทั้งหมดให้ มีการนำเรื่องหนี้สินที่ตนเองมีอยู่ไปต่อรองเพื่อขอรับการสนับสนุน จากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กองทุนชุมชนจังหวัดลำพูน สถาบันวิจัยหรือศูนย์ สกว. กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร เป็นต้น

จากการเข้าไปร่วมกิจกรรม และการสังเกตการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาจากชาวบ้านพบว่า ในการวิเคราะห์สาเหตุของหนี้สินนั้นส่วนใหญ่ชุมชน จะโทษว่า เป็นเพราะนโยบายของรัฐที่ทำให้ ตนเองมีภาระหนี้สินอยู่แบบนี้ เพราะฉะนั้นรัฐก็ต้องเข้ามารับผิดชอบ แต่ในทางกลับกันชาวบ้าน ไม่ได้มีการวิเคราะห์ตนเองว่าตนเองมีอุปนิสัยในการใช้จ่ายอย่างไร มีการบริหารจัดการเงินทุนอย่างไร หรือแม้แต่โครงการมะม่วงนั้นเกษตรกรก็กล่าวโทษ ส.ป.ก. ธ.ก.ส. และบริษัทต่อทรัพย์ ซึ่ง เกษตรกรจะโทษในส่วนของตนเองน้อยมาก และในการรวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหานี้สินชุมชนก็ พยายามที่จะต่อรองเพื่อนำเงินทุนที่สนับสนุนการวิจัยไปเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ ของชุมชน ซึ่งเมื่อชุมชนได้รับคำตอบว่า เงินทุนดังกล่าวนี้ไม่สามารถที่จะนำไปหมุนเวียนเพื่อ พัฒนาอาชีพได้ เพราะผิดเงื่อนไขของแหล่งทุน แต่ว่าสามารถนำไปใช้ในเรื่องของการพัฒนาปัญญา สร้างการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหามุมชนของตนเองได้ ชุมชนก็ไม่ได้สนใจที่จะประสานงานหรือติด

ตามโครงการที่ตนเองเสนอมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนไม่สนใจในเรื่องของการเรียนรู้ที่จะแก้ไข ปัญหาของตนเอง

การจัดการหนี้สินของเกษตรกรก็ยังเป็นลักษณะของการหมุนหนี้จากแหล่งหนึ่งมาใช้แหล่ง หนึ่ง แล้วก็หมุนเวียนอยู่อย่างนี้ ซึ่งเห็นได้ชัดจากการใช้คืนเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทที่ผ่านมา ที่ชาวบ้านไปกู้เงินมาขายทุนมาใช้คืน กองทุนหมู่บ้าน เพื่อที่จะได้ทำเรื่องกู้ใหม่แล้วนำเงินกู้ที่ได้ไปใช้ คืนนายทุน โคนนายทุนคิดดอกเบี้ย 10,000 บาท ระยะเวลา 7 วัน ดอกเบี้ย 300 บาท เงินที่กู้ไปก็นำ ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ โดยที่ทางคณะกรรมการก็ไม่มีตรวจสอบการใช้เงินอย่างจริงจัง ซึ่งใน อนาคตชุมชนก็คงจัดการหนี้สินของตนเองแบบนี้ไปเรื่อยๆ คราบไคที่ชุมชนยังไม่มีความตระหนัก ในปัญหาอย่างแท้จริง